

Identiteit en Coming-Out

Introductie

Allereerst

Homofobie verschilt op een belangrijk punt met andere vormen van discriminatie zoals seksisme en racisme in dat homoseksuele gevoelens niet op iemands gezicht zijn af te lezen. Holebi's moeten zelf de keuze maken of ze hun homo- of biseksualiteit aan de wereld laten zien. Dit fenomeen wordt door sociologen een onzichtbaar stigma genoemd, in tegenstelling tot de (meer) zichtbare stigma's van etniciteit of geslacht. Om mogelijke vijandige reacties te vermijden moeten holebi's regelmatig (opnieuw) de beslissing maken of ze hun seksuele oriëntatie laten zien of niet.

“Coming-out” betekent je seksuele oriëntatie accepteren en bekend maken aan anderen. Coming-out wordt beschouwd als één van de belangrijkste stappen in het identiteitsontwikkelingsproces van holebi's en transgenders. Dan kunnen ze ook leren omgaan met het sociale stigma dat vaak hand in hand gaat met seksuele oriëntatie. Het begint op het moment dat een individu bij zichzelf homoseksuele gevoelens ontdekt. Elke coming-out is uniek, en het is een verhaal van een gradueel, zich voortzettend proces. Er zijn mensen die op hun werk uit de kast zijn gekomen maar hun familie in het donker laten zitten, anderen vertellen het enkel aan hun beste vrienden, weer anderen komen er openlijk voor uit. Het is een cruciaal proces niet alleen voor holebi's maar ook voor mensen uit hun omgeving, en het is een kans voor iedereen die er mee te maken heeft om persoonlijk te groeien.

Volgens het model van Coleman is er een stadium dat de pre-coming-out heet: kinderen ouder dan drie jaar zijn zich al ten dele bewust van genderrollen in de maatschappij en van de ethische waarden van hun familie en sociale groep. De meeste kinderen internaliseren al vroeg een negatief oordeel over homo- of biseksualiteit. Daarom voelen kinderen die deze gevoelens bij zichzelf ontdekken zich gemakkelijk alleen, anders en verward. Meestal zijn individuen in de pre-coming-out zich zelfs niet bewust van hun homoseksuele gevoelens, ze voelen enkel dat ze “anders” maar kunnen dit verschil niet definiëren. Wanneer ze zich er wel van bewust worden gaan deze emoties vaak gepaard met een laag zelfbeeld, schaamte en/of een gevoel van minderwaardigheid.

Bij de coming-out kunnen holebi's wel hun gevoelens erkennen. Hun noden, emoties en fantasieën worden terug verbonden met henzelf, hoewel ze misschien de betekenis nog niet volledig begrijpen of zich niet volledig identificeren met de stereotiepe beelden van holebi's. Mettertijd wordt het nodig deze emoties te delen met de belangrijke mensen in hun leven. Dit is een zeer delicaat moment, dat de vreugde van acceptatie of de pijn van afkeuring met zich mee kan brengen.

Coming-out is dus geen plotse beslissing op een duidelijk moment; het is een continu beslissingsproces dat begint wanneer het individu zijn of haar homo- of biseksuele gevoelens erkent. Vanaf dat moment moeten holebi's elke keer opnieuw de beslissing maken of ze bij een nieuw contact uit de kast zullen komen.

Omkadering

De puberteit is een cruciale periode in de ontwikkeling van elke mens. Heteronormativiteit en de sociale druk omtrent genderrollen is groot. Holebi's en transgenderjongeren wiens seksuele identiteit hier niet bij aansluit kunnen de indruk krijgen dat ze buitengesloten en alleen, of zelfs abnormaal zijn. Dit kan heel negatieve gevolgen hebben zoals vereenzaming of zelfhaat. Jonge holebi's hebben vaak het gevoel dat ze moeten kiezen tussen een dubbel leven leiden of openlijk voor hun oriëntatie uitkomen.

De coming-out wordt beïnvloed door een aantal variabelen: gender, etniciteit, omgeving (stedelijk versus landelijk), de waarden en attitudes van de plaatselijke samenleving, individuele en/of fysieke karakteristieken, en de mate waarin jongens en meisjes een traditionele genderrol hebben aangenomen.

Hulpverleners ondervonden reeds dat meisjes hun homoseksuele oriëntatie meestal ontdekken nadat ze romantische gevoelens ontwikkelen voor andere meisjes, terwijl dit bij jongens eerder het geval is als ze specifiek seksuele gevoelens voor andere jongens krijgen.

Er zijn maar weinig rolmodellen voor holebi's en transgenderpersonen. Dit probleem ziet men ook bij allochtonen, waar de toestand nog schrijnender is. Er zijn zo goed als geen publieke allochtone holebi's of transgenders waarmee jongeren zich kunnen identificeren. Dit gebrek aan rolmodellen kan bij sommigen eenzaamheid veroorzaken. Tegelijk holebi of trans én allochtoon zijn betekent dat je meerdere minderheidsstatussen hebt. Een zwarte lesbienne zal zich bv. moeten verzetten tegen racisme, seksisme en homofobie. Er is wel een verschil tussen de minderheidsstatus van holebi's en transgenders en die van allochtonen. Jonge holebi's en transgenders groeien op in een familie die niet verwacht dat hun kind een andere seksuele oriëntatie of genderidentiteit heeft. Soms kan die familie negatief reageren op deze ontdekking (bv. schaamte, angst voor reacties van buitenaf, schuldgevoel, in de ergste gevallen eventueel afkeer of haat). Een kind dat deel uitmaakt van een etnische minderheid daarentegen groeit vaak op in een gezin dat trots is op de culturele achtergrond en daardoor de identiteit binnen deze sociale context van het kind ondersteunt en versterkt.

Persoonlijke Aandachtspunten

Coming-out moet een persoonlijke keuze zijn en is een continu proces. Het is aangewezen een vertrouwensatmosfeer te creëren waarin de jongeren vrijuit over hun gevoelens en verwachtingen kunnen praten. Ze moeten geholpen en ondersteund worden in het omgaan met hun gevoelens en de opbouw van hun identiteit. Leerkrachten en hulpverleners moeten de manier waarop de jongere zichzelf omschrijft accepteren zonder deze in vraag te stellen. Vraag wat jongeren bedoelen wanneer ze zichzelf omschrijven. Onthoud dat er mensen zijn die seks hebben met mensen van hetzelfde geslacht maar zichzelf niet als homoseksueel (of biseksueel) beschouwen.

Onderwijs

Bedenk Vooraf

- Wat denk jij van studenten die uit de kast komen bij hun klasgenoten? Denk je dat dit belangrijk is voor holebi-jongeren? Hoe zou jij reageren?
- Hoe denk je dat je studenten zouden reageren op de coming-out van een klasgenoot? Hoe zou de atmosfeer zijn in de klas? Zou een student zijn of haar seksuele identiteit publiek durven uiten?
- Weet je waarom je studenten negatief kunnen reageren op dit onderwerp? Bedenk ook dat alle jongeren bezig zijn met de opbouw van hun eigen identiteit. Zouden zij zich bedreigd kunnen voelen door dit non-conformisme dat hun eigen levenskeuze misschien in vraag stelt?
- Coming-out is geen verplichting. Zou jij jongeren stimuleren zich bij hun klasgenoten te uiten?
- Welke moeilijkheden moeten mensen met een andere etniciteit overwinnen tijdens het coming-out proces?

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening.

Hoe weten jongeren dat ze homo, lesbisch of biseksueel zijn?

Net als hetero's ervaren holebi's op een gegeven moment romantische en/of seksuele gevoelens. Dit proces begint vroeger dan vaak wordt gedacht, meestal aan het begin van de puberteit. Door het sociale stigma van holebi's kan het langer duren om deze gevoelens te erkennen, zeker als ze onderdrukt zijn.

Hoe reageert de omgeving op een coming-out?

Er is geen eenduidig antwoord hierop, aangezien individuele gevallen zeer sterk kunnen verschillen. Als een holebi voelt dat homoseksualiteit iets is om zich over te schamen is dit meestal omdat homonegativiteit bewust of onbewust aanwezig is in hun omgeving. In dit geval zal hun coming-out waarschijnlijk met vijandigheid ontvangen worden. Wanneer jongeren opgroeien in een meer aanvaardend milieu hebben ze een grotere kans zich een positief beeld te vormen van hun homoseksualiteit. Hun omgeving zal dan waarschijnlijk eerder positief reageren. Het absurde hieraan is dat net de mensen die meer hulp nodig hebben minder op steun van hun omgeving kunnen rekenen.

Onderwijs - Tips en Methodieken

Ik wel – ik niet

Doel: ervaren hoe het voelt om tot een minderheid te behoren.

Werkwijze: stel een vragenlijst op met vragen die peilen naar wie zich op een bepaalde manier gedraagt, bv:

- Wie heeft er ooit al een sigaret gerookt?
- Wie heeft er ooit al een meisje/jongen gekust?
- Wie zou er naar een holebicafé gaan?
- Wie zou er naar een holebinachtclub gaan?

en andere vragen omtrent liefde, seksualiteit en relaties. De deelnemers wandelen rond terwijl de vragen gesteld worden. Na elke vraag begeven ze zich naar één van de twee zones; de “ik wel”-zone of de “ik niet”-zone. Dit zijn de enige mogelijke antwoorden. Daarna mogen ze geen commentaar geven op de vraag maar moeten ze stil blijven.

Het belangrijkste doel van deze oefening is om de situatie waar te nemen die door de antwoorden gecreëerd wordt en te zien hoe mensen zich in twee zones splitsen waardoor er soms een meerderheid en een minderheid ontstaat.

Nadat de deelnemers hun antwoord hebben duidelijk gemaakt door zich naar verschillende kanten van de kamer te bewegen moeten ze even opmerken wie er aan welke kant staat en hun eigen gevoelens hieromtrent onder ogen zien. Dan wandelen ze weer rond tot de volgende vraag is gesteld.

Belangrijk: de leerlingen mogen liegen, niemand moet verplicht worden de vragen waarheidsgetrouw te beantwoorden. Daarom zou de laatste vraag best: “Wie heeft er minstens één keer gelogen tijdens dit spel?” moeten zijn, waarop de leraar zelf best toegeeft dat hij of zij gelogen heeft. De vragen kunnen best opgevolgd worden door een groepsdiscussie over de gevoelens van de participanten, zeker ook wanneer er verbazing over bepaalde antwoorden is geweest.

Let op: tijdens dit spel kunnen de studenten de ervaringen van holebi's en transgenders die zich vaak anders voelen dan de norm delen.

Waarom is iemand homo, lesbisch of biseksueel?

Er is nog steeds geen wetenschappelijk antwoord op deze vraag. De meest aanvaarde uitleg houdt het op een complexe interactie van biologische, psychologische, sociale en culturele factoren.

Hoe ga ik om met jongeren die zich uiten in de klas?

Jongeren komen zelden uit de kast in de klas. Het is essentieel om het onderwerp aan te snijden maar geen enkele jongere mag zich gevisieerd voelen. De leerlingen hun kennis over het thema vergroten is cruciaal om vooroordelen ten aanzien van seksuele identiteit te bestrijden.

Familie

Doel: de crisissen die holebi's en transgenders meemaken bij het uit de kast komen bij hun familie en vrienden onderzoeken.

Werkwijze: de studenten wordt gevraagd kort te discussiëren over de voornaamste problemen die ze hebben met hun ouders en de manier waarop hun ouders omgaan met de meningsverschillen en emoties die vrijkomen wanneer de verwachtingen van de ouders verschillen van die van de jongere. Daarna bediscussiëren ze de mogelijke reacties van ouders op het nieuws dat hun kind holebi of trans is. Om de discussie op gang te brengen kan je bv. de videoclip van “Smalltown Boy” van Bronski Beat laten zien (zie Annex).

Daarna wordt er (per drie leerlingen of één groepje van drie) een rollenspel gespeeld, waarbij een jongere zagezegd ontdekt dat zijn/haar broer of zus holebi of trans is en het aan zijn of haar ouders vertelt. Als laatste wordt dan gevraagd dit rollenspel te analyseren en te bediscussiëren, klassikaal of in groepjes.

Let op: als de discussie te chaotisch wordt, splits de groep dan op en vraag van elk groepje een woordvoerder.

Zorg ervoor dat de studenten tijdens de discussie zich niet toespitsen op oordelen vellen, op juist en fout, maar moedig hen aan met vragen als “Hoe voel jij je wanneer je dit zegt?”

Wat als...

Doel: begrijpen dat het coming-out proces zeer moeilijk kan zijn voor holebi's.

Werkwijze: verdeel de studenten in kleine groepjes. Binnen deze groepjes moeten ze zich inbeelden wat er precies zou veranderen in hun leven moesten ze holebi zijn. Geef de groepjes wat tijd om erover na te denken. Hoe zouden zij zich gedragen? Hoe zouden hun vrienden reageren? Verwachten ze dat deze reacties positief of negatief zullen zijn en waarom?

Let op: deze methode kan confronterend zijn voor holebi-jongeren, zeker als deze nog niet uit de kast zijn gekomen. Wees er daarom voorzichtig mee. Als er iemand moeite heeft om zich in te beelden dat hij of zij holebi is, vraag hen zich in te beelden dat iedereen holebi is en slechts enkelen heteroseksueel. Hoe zou je je als hetero dan voelen? Een variant hierop kan zijn alle studenten een kaartje te geven waarop naast “homo”, “hetero”, of “bi” een hele identiteit beschreven staat waar de leerlingen over moeten praten. Let wel dat er maar één of twee kaartjes hetero mogen zijn.

Hulpverlening

Persoonlijke Aandachtspunten

- Welke effecten zou discriminatie hebben op een holebi-jongere? Wat betekent het om homo-erotische fantasieën te hebben in de jongerencultuur van nu?
- Wat denk je van seksuele oriëntatie? Is “oriëntatie” voor jou hetzelfde als “preferentie”, “identiteit”, “classificatie” of “gedrag” of differentieer je tussen deze aspecten?
- Observeer jezelf de volgende keer dat je over homoseksualiteit praat. Probeer je de termen homoseksueel, homo of lesbische te ontwijken? Hoe vaak verwar je de woorden wanneer je ze gebruikt en wanneer besteed je er meer aandacht aan om ze juist te gebruiken?
- Hoe zou je omgaan met een jongere die seks heeft met mensen van hetzelfde geslacht maar zichzelf als hetero bestempelt? Zou je eerder denken dat het een holebi is die dit ontkent of eerder dat de jongere nog op zoek is naar zijn of haar eigen identiteit?
- Voor welke uitdagingen kunnen holebi's komen te staan die behoren tot een etnische minderheid?
- Wat denk jij van het coming-out proces? Vind je het belangrijk? Hoe ga je om met een holebi-jongere die bang is om uit de kast te komen?

EEN VERHAAL...

“Waarom had hij zelfs maar het bestaan van de sportclub aan Jan verteld? En dan daagde hij nog op ook!” Mark is helemaal de kluts kwijt terwijl hij naar huis loopt.

Jan brengt Mark in de war, het zou beter zijn voor iedereen als Jan gewoon niet naar Amsterdam was gekomen. In het begin was Mark blij dat er nog een tweede, getalenteerde zwemmer in zijn klas zat, dat hij niet meer zo alleen was.

Er hangen twee jongens quasinonchalant voor Marks deur. Ze zijn duidelijk op hem aan het wachten. Ze volgen hem nu al dagen, terwijl ze domme opmerkingen roepen. “Ik doe gewoon alsof ze er niet zijn,” denkt Mark. Hij steekt de straat over, doet alsof hij de commentaar niet hoort en wandelt naar zijn voordeur. Peter staat in de weg, met een duivelse grijns op zijn gezicht. Mark kijkt verlangend naar de andere kant van de straat, ziet Peter niet bewegen en botst plots tegen hem aan.

“Hey, vuile flikker, denk maar niet dat iemand van jouw soort me zomaar mag bepotelen!” spot Peter, terwijl hij dreigend op Mark afkomt.

“Hou je kop, godverdomme!” schreeuwt Mark plots, terwijl hij zijn geduld volledig verliest. Peter en Freek deinzen verbaasd terug. Na nog geen twee seconden heeft Mark de sleutel in de voordeur van zijn huis gestoken en vliegensvlug de deur opengedaan. Razend slaat hij de deur weer achter zich dicht.

Zijn moeder komt bezorgd uit de keuken, opgeschrikt door het lawaai. “Mark, wat scheelt er? Je vader probeert uit te rusten, zijn shift is net gedaan!” Mark doet zelfs geen moeite zijn moeder aan te kijken. Kan de hele wereld hem niet gewoon met rust laten?

“Mark, ik praat tegen je!” Zijn moeder trekt aan zijn mouw.

“Weet je wat? Het is zo fantastisch om op deze rotplek te wonen!” snauwt Mark tegen haar. Hij rukt zich los en rent naar zijn kamer.

Daar aangekomen ploft hij neer op het bed. Zijn gedachten malen door zijn hoofd. “Ik moet aan iets anders denken. Mijn wiskundehuiswerk doen of misschien Marijke bellen. Irene denkt nog steeds dat ze een oogje op me heeft. Ok dan maar...”

Hij staart naar zijn gsm, belt Marijkes nummer maar wanneer ze opneemt hangt hij snel weer op. Hij loopt naar zijn kamerdeur en doet deze op slot.

Hij haalt zich weer voor de geest hoe Jan glimlachte en hem omhelsde op het einde van de wedstrijd. Één kus op de rechterwang, één op de linker, zo zeggen ze elkaar allemaal gedag. Het probleem is dat Marks hart op hol slaat en zijn hele lichaam aanvoelt alsof het geëlektrocuteerd wordt wanneer Jans lichaam zo dicht bij het zijne is. “Ik ben volledig gek aan het worden,” denkt Mark wanhopig. “Een jongen zou me niet zo mogen opwinden. Ik zou me in de wolken moeten voelen door Marijkes stem, niet door die knuffel van Jan. Ik kan zelfs niet meer naar school gaan. Ik moet Jan ontwijken.”

De volgende dag wordt het er op school niet beter op. “Mark, zou ik na de les even met je kunnen praten?” vraagt de leraar plots. “Oh, fantastisch, dat er ook nog bij!” denkt Mark mistroostig. Zijn moeder had gisteren al een brief van school ontvangen, om haar te vertellen dat door zijn vele afwezigheden hij misschien op het einde van het jaar niet over kan gaan, dat was al erg genoeg. En nu wil de leerkracht hem ook nog eens onder zijn voeten geven.

Mark weet meteen al waarover het gaat. Hij had na de zwemwedstrijd niet mogen roepen tegen Jan, en hem al zeker niet zo hard weg moeten duwen. Ook al knuffelde Jan hem zo enthousiast nadat ze gewonnen hadden, dat was nog altijd geen excuus voor zijn reactie. Maar het ergste was hoe Jan hem daarna had aangekeken, zich toen had omgedraaid en zonder één woord te zeggen was weggewandeld. Mark voelt zijn maag nog steeds samentrekken als hij eraan terug denkt. Tijdens de les staart hij de hele tijd naar Jans lege stoel en kan hij niet helder denken. Jans gezicht achtervolgt hem al weken elke nacht in zijn dromen, het windt hem op, en zijn hart slaat sneller wanneer hij Jan ziet, al is het maar van op een afstand.

“We moeten eens dringend praten,” zegt Meneer Van de Kolk wanneer Mark na de les tegenover hem zit. “Sinds het begin van het schooljaar lijkt het alsof je iemand anders bent geworden. Je spijbelt, je praat met bijna niemand, en nu dit. Ik had gedacht dat je blij zou zijn dat er nog een zwemmer in de klas zat, en dat jij en Jan beste vrienden zouden worden.”

“Hij mag zelfs de beste zwemmer ter wereld zijn, dat is niet genoeg!” haalt Mark uit. “Ik wil gewoon niet dat hij me zo aanraakt!”

“Mark, je moet je verontschuldigen aanbieden aan Jan!” De meester kijkt Mark peinzend aan. “Het is niet omdat Jan je omhelst dat hij misschien homo is. En zelfs dan nog, ik duld geen homofobie of eender welke vorm van discriminatie.”

Homofobie, homofobie, het woord blijft ronddwalen in Marks hoofd, en plots begint hij te huilen.

“Kalm, kalm! Wat is er nu?” Meneer Van de Kolk klinkt verward. Hij neemt Mark voorzichtig vast bij zijn schouders. “Je bent altijd een briljante student geweest. En homofoob zijn is gewoon niets voor jou. Jan heeft al genoeg problemen, hij is hier nieuw en zo. En hij heeft je graag, dat merkte ik al vanaf de eerste dag. Mark, ik verwacht dat je een verklaring voor je gedrag geeft aan de hele klas. Je moet je verantwoordelijkheid opnemen, begrijp je me?”

“Jan heeft je graag...” Mark kan zijn oren niet geloven, en toch blijven de woorden nagalmen in zijn hoofd.

“Ik kan het niet.” zegt Mark met trillende handen.

“Dan zul je met de schoolpsycholoog moeten praten. Dit voorval met Jan, je regelmatige afwezigheden, dat moet allemaal opgelost worden. En snel.” Meneer Van de Kolk duldt duidelijk geen tegenspraak.

Mark meldt zich schoorvoetend aan bij de schoolpsycholoog. Maar deze heeft een vriendelijk gezicht. Mark geeft gegeneerd toe: “Ik ben hier omdat ik een klasgenoot heb beledigd en geduwd, onder andere...”

Meneer de Vries knikt bijna onmerkbaar. “Wat was er gebeurd?” vraagt hij wanneer Mark stilvalt. Die kan het plots niet meer voor zich houden. De druk wordt hem te veel. “Waarom moet hij me aanraken als ik win?” roept Mark. “Als hij zijn poten maar had thuisgehouden!” Hij stopt, wanhopig.

“Heb je hem daarom geduwd, omdat hij je omhelsde?” de psycholoog kijkt hem doordringend aan

Mark knikt beschaamd.

“Misschien was het belangrijk voor Jan om je te laten zien hoe trots hij op je prestatie was, omdat hij je tof vindt. Daar is niets abnormaals aan, of wel?” redeneert de psycholoog.

“Nee,” roept Mark, en hij rent naar de deur. “Het is compleet niet normaal, het is pervers!”

Niemand begrijpt wat hij meemaakt. Peter en Freek kunnen niet wachten om hem een paar klappen te verkopen als hij ooit... beter van er niet aan te denken. Hij moet tien sessies volgen bij de schoolpsycholoog, dat was de afspraak met Meneer Van de Kolk.

“Tof om je terug te zien.” zegt meneer de Vries wanneer Mark weer binnenkomt. Mark knikt even. Hoe kan hij aan de psycholoog duidelijk maken dat hij de hele nacht droomt van Jan, dat hij zelfs erecties krijgt door hem, en dat hij tegelijk liefst wou dat hij voor eeuwig van Jan vanaf was?

De psycholoog lijkt zijn aarzeling aan te voelen. “Hier mag je alles zeggen, zelfs wat je zelf vreemd lijkt.” zegt hij stil.

“Ik begrijp mezelf niet. Ik wou Jan geen pijn doen, maar...” Wanhopig veegt Mark zijn tranen weg met zijn mouw.

“Maar hij brengt je in verwarring.” De schoolpsycholoog klinkt eerder alsof hij een feit vaststelt dan dat hij een vraag stelt.

Mark neemt hem vlug op. Hoe weet hij dat? “Ik denk de hele tijd aan hem.” Het is eruit voor hij het weet. “Je mag hem graag, en dat voelt beangstigend aan, is dat het?” vraagt meneer de Vries.

“Ja,” fluistert Mark in tranen. Eindelijk heeft hij het tegen iemand verteld. Hij kijkt nog snel even naar de psycholoog. Die kijkt nog altijd even vriendelijk terug.

“Je bent niet de enige jongen die zich aangetrokken voelt tot andere jongens, Mark.”

“Neem je me in de maling?”

“Ik weet hoe moeilijk het is om over aantrekking tussen mannen te spreken. Maar je bent niet alleen. Er is een holebigroep voor jongeren, hier in Amsterdam. Ik ben zeker dat ze je graag zouden ontmoeten. Misschien wil je hun brochure even lezen “Jongens die van jongens houden”. Je moet ze gewoon even mailen. Denk er eens over na, Mark. Wil je dat tenminste doen? Als je mij nodig hebt, kan je mij altijd bellen, ok?”

Mark kijkt de psycholoog zelfs niet aan. Maar hij knikt.

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

Als een tiener je vraagt “ben ik homoseksueel?”, hoe kan je dit weten?

De hulpverlener kan de jongeren op een opbouwende manier vragen hoe ze zich voelen en wat ze denken zonder (voor)oordeel of voorgekauwde antwoorden. Het is minder belangrijk om jezelf te definiëren dan om jezelf te ontplooien. Het kan ook nuttig zijn om hun persoonlijke representatie van homoseksualiteit te onderzoeken.

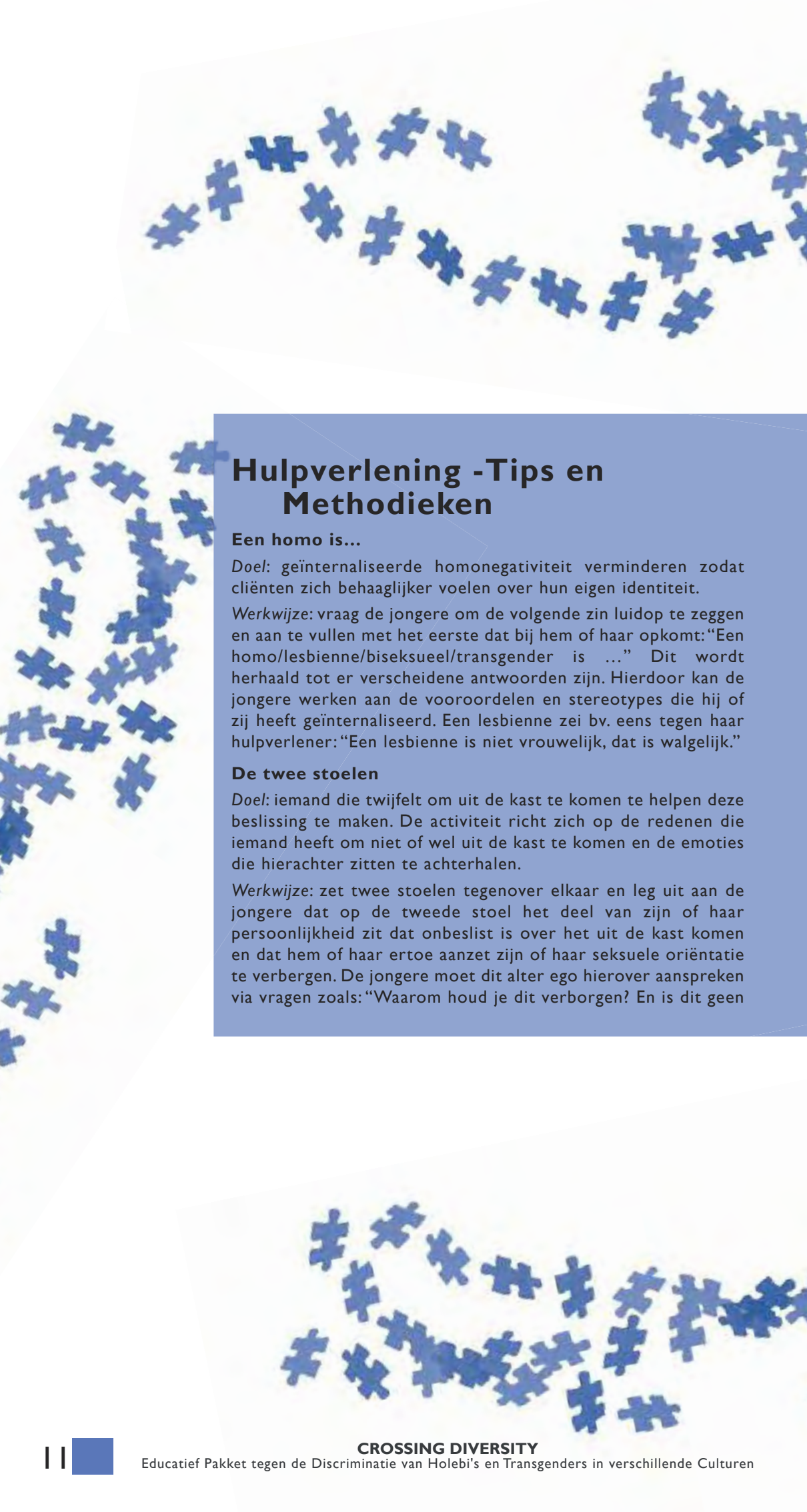
Kiezen mensen ervoor om homo, lesbisch of bi te zijn??

Neen, je kan niet kiezen om homo- of heteroseksueel te zijn, enkel of je ervoor uitkomt of niet.

Hoe moet je omgaan met een jongere die zichzelf bestempelt als hetero maar seks heeft met mensen van hetzelfde geslacht?

Seksuele oriëntatie bestaat uit vele componenten: erotische aantrekking, seksueel gedrag, seksuele fantasieën, verliefd worden, zelfbeeld en sociale voorkeur. Deze dimensies gaan niet altijd vlot samen: er zijn inderdaad mensen die seks hebben met mensen van hetzelfde geslacht maar zichzelf niet definiëren als homoseksueel. De hulpverlener moet proberen de zelfdefinitie te accepteren en tegelijk proberen de achterliggende representaties te begrijpen.

In sommige culturen is het trouwens niet van belang of je jezelf als hetero of homo definieert, en wordt homoseksualiteit eerder als een gedragsuiting dan als een persoonlijke identiteit gezien.

Hulpverlening -Tips en Methodieken

Een homo is...

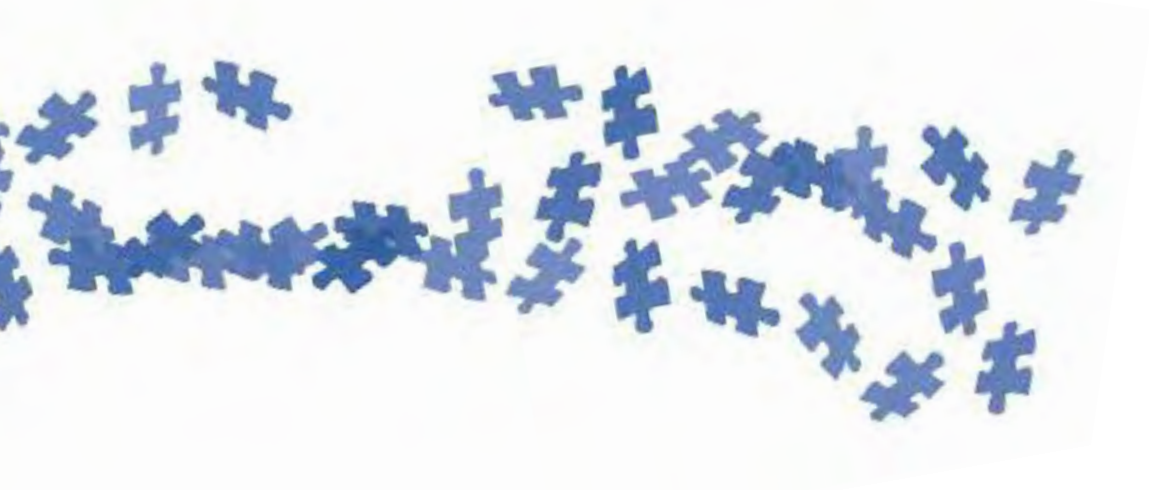
Doel: geïnternaliseerde homonegativiteit verminderen zodat cliënten zich behaaglijker voelen over hun eigen identiteit.

Werkwijze: vraag de jongere om de volgende zin luidop te zeggen en aan te vullen met het eerste dat bij hem of haar opkomt: “Een homo/lesbienne/biseksueel/transgender is ...” Dit wordt herhaald tot er verscheidene antwoorden zijn. Hierdoor kan de jongere werken aan de vooroordelen en stereotypes die hij of zij heeft geïnternaliseerd. Een lesbienne zei bv. eens tegen haar hulpverlener: “Een lesbienne is niet vrouwelijk, dat is walgelijk.”

De twee stoelen

Doel: iemand die twijfelt om uit de kast te komen te helpen deze beslissing te maken. De activiteit richt zich op de redenen die iemand heeft om niet of wel uit de kast te komen en de emoties die hierachter zitten te achterhalen.

Werkwijze: zet twee stoelen tegenover elkaar en leg uit aan de jongere dat op de tweede stoel het deel van zijn of haar persoonlijkheid zit dat onbeslist is over het uit de kast komen en dat hem of haar ertoe aanzet zijn of haar seksuele oriëntatie te verbergen. De jongere moet dit alter ego hierover aanspreken via vragen zoals: “Waarom houdt je dit verborgen? En is dit geen

belangrijk deel van je persoonlijkheid?” en via ik-uitingen zoals “Ik voel me hier ... bij.”.

Daarna moet hij of zij op de andere plaats gaan zitten en proberen uit te leggen hoe hij of zij zich voelt na deze opmerkingen luidop te hebben gehoord.

Let op: deze oefening poogt de verschillende processen en emoties aan te duiden die de beide partijen ondervinden. Zorg ervoor dat de jongere zowel de negatieve als de positieve kanten van zijn of haar mogelijke coming-out bekijkt.

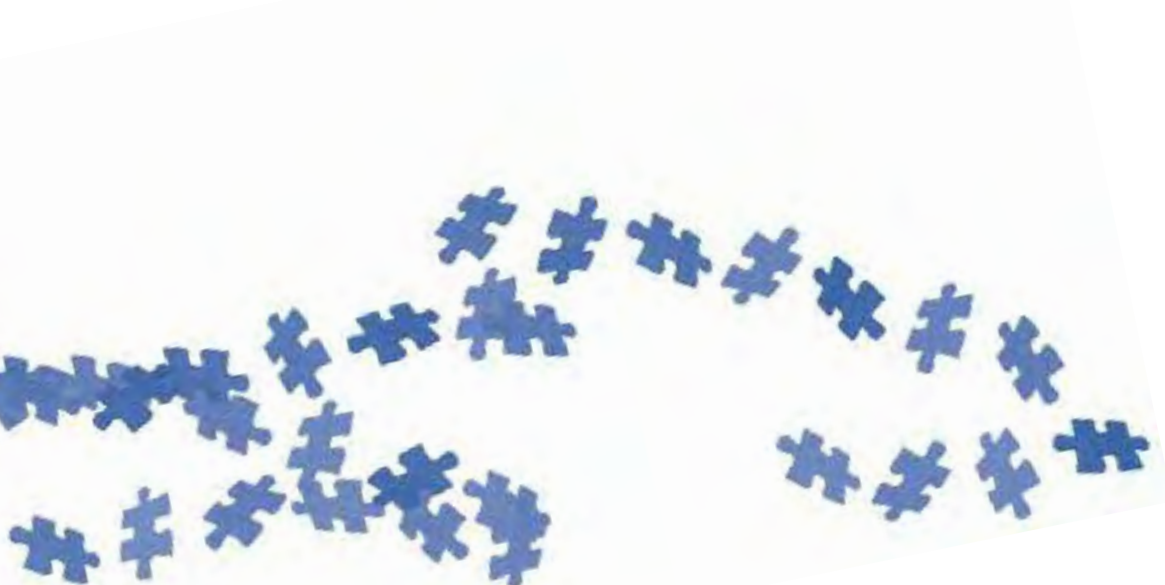
Deze oefening is voornamelijk interessant voor jongeren die de cognitieve aspecten van de coming-out al hebben doorlopen maar moeite hebben om met de emotionele aspecten om te gaan. Het kan daarom niet aan het begin van het hulpverleningsproces gebruikt worden.

Coming-out in de familie

Doel: to aan de beslissing om uit de kast te komen werken.

Werkwijze: vraag de holebi-jongere om zich de coming-out bij zijn of haar familie in te beelden. Welke persoon zouden ze er als eerste over aanspreken? Hoe zouden ze dit doen? Welke woorden zouden ze gebruiken? Wat denken ze dat de reactie van hun familieleden zal zijn? Hoe zouden ze zelf reageren? Hoe voelen ze zich bij deze inbeeldingsoefening?

Let op: probeer niet de jongere er van te overtuigen uit de kast te komen. Ze moeten deze beslissing nog altijd zelf maken.

2 Relaties

Introductie

Allereerst

Homoseksuele relaties zijn niet essentieel verschillend van en net zo divers als heteroseksuele relaties. Er zijn wel maatschappelijke verschillen. In de meeste EU-landen worden homoseksuele relaties minder geaccepteerd en juridisch zelden erkend (zie Handboek, Appendix 5; zie ook Rainbow Map). Een relatie in stand houden in een samenleving die deze relatie als minderwaardig beschouwt brengt vaak spanningen met zich mee.

Een tweede verschil is dat een homoseksuele relatie geen traditionele genderrollen bevat, wat maakt dat holebi's deze rollen vrijer kunnen invullen. In de gehele samenleving zijn genderrollen altijd cultuur- en tijdsgebonden (zie ook *Thema Gids 8: Geschiedenis en Cultuur*) en deze zijn bij zowel hetero- als homoseksuelen momenteel aan zeer veel veranderingen onderhevig.

Er zijn veel homoseksuele koppels die samen kinderen opvoeden. Onderzoek heeft reeds aangetoond dat de seksuele oriëntatie van deze kinderen niet wezenlijk verschilt van deze uit heteroseksuele relaties. Het kan moeilijker zijn voor kinderen uit homoseksuele relaties om hun gezinssituatie te vergelijken met die van leeftijdsgenoten.

Omkadering

Er zijn veel factoren die een invloed uitoefenen op de perceptie van relaties: religie, cultuur, nationale wetten, onderwijs, sociale normen en persoonlijke waarden. In sommige samenlevingen wordt de keuze van de soort relatie veeleer bepaald door familiale of maatschappelijke waarden, in andere omgevingen kan de keuze persoonlijker zijn. Deze verschillen hebben niet te onderschatten gevolgen voor mensen die een traditionele culturele achtergrond hebben. In deze gevallen is het vaak moeilijk voor holebi's om tegelijk een openlijk als holebi te leven en een goede band met hun familie te behouden. De rol van de familie in de ontwikkeling van een kind is nochtans cruciaal. Het gezin moet een kind de kansen moet geven zich te ontwikkelen als een individu dat sterk genoeg is om de uitdagingen van het leven aan te gaan.

Tegenwoordig worden alle relaties geherdefinieerd en hervormd. De mogelijkheden voor holebi's en hetero's zijn de laatste 30 jaren veel gevarieerder geworden: trouwen, alleen blijven, (officieel) samenwonen,... Daarom zijn er nu veel soorten gezinnen naast het traditionele kerngezin: gezinnen met kinderen uit een vorige relatie, éénouder-gezinnen, interculturele gezinnen,... Doordat veel gezinnen gebruik maken van de wetenschap, adoptie of pleegzorg om aan hun kinderwens te voldoen zien we een verschuiving van de biologische dimensie van de familie naar een concept van het gezin als socio-culturele constructie.

Het is nodig om wanneer we homoseksueel ouderschap bespreken de vooroordelen en stereotypes te onderzoeken. De meest voorkomende bezwaren tegen deze gezinnen zijn (Lingiardi, 2007):

1. Kinderen moeten zowel een moeder als een vader hebben.
2. Homoseksuele koppels die kinderen willen zijn zich niet bewust van en/of houden geen rekening met de gevolgen.
3. Homo's en lesbiennes zijn ongeschikt om kinderen op te voeden; lesbiennes zijn minder moederlijk dan andere vrouwen.
4. Homokoppels zijn minder stabiel dan heterokoppels en kunnen daardoor geen familiale continuïteit garanderen.
5. De kinderen van homokoppels zijn psychologisch minder stabiel dan die van heterokoppels.
6. De kinderen van holebi's en transgenders hebben meer kans om holebi of transgender te zijn.

Op dit moment zijn er slechts enkele landen die het homohuwelijk of geregistreerd partnerschap mogelijk maken, zie kaart.

fSource: WIKIPEDIA (Same-sex marriage)

Dit zijn de drie mogelijkheden waarop homo- en lesbische koppels hun kinderwens kunnen vervullen in de EU en de landen waarin deze van kracht zijn:

- Gezamenlijke adoptie: koppels van hetzelfde geslacht kunnen samen adoptieaanvraag doen (minst voorkomend in Europa: wordt toegelaten in Spanje, het Verenigd Koninkrijk, België, Nederland en Zweden).
- Adoptie door de tweede ouder: partners van hetzelfde geslacht kunnen aanvragen het kind van hun partner te adopteren (komt voor in alle bovenstaande landen plus Duitsland, Denemarken en Finland)
- Vruchtbaarheidsbehandeling: koppels van hetzelfde geslacht kunnen meerdere behandelingen gebruiken om één of meerdere biologische nakomelingen te produceren zoals kunstmatige inseminatie, eiceldonatie, draagmoederschap, enz. (toegelaten in alle bovenstaande landen behalve Duitsland)

Persoonlijke aandachtspunten

Voor jonge holebi's en transgenders is het belangrijk dat ze elkaar kunnen ontmoeten en hun ervaringen als koppel kunnen uitwisselen. Zo krijgen ze de kans zich te realiseren dat ze een actieve rol kunnen spelen in het ontwikkelen van hun relaties en hun individuele verwachtingen kunnen uitwerken. Hier volgen enkele suggesties:

- Laat uit je houding blijken dat je homoseksuele relaties respecteert en dat mensen die van elkaar houden een meerwaarde zijn voor de samenleving.
- Waardeer relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht, of ze nu een romantische of seksuele inslag hebben of niet, en moedig aan deze uit te bouwen tot een wederzijdse respectvolle en vriendschappelijke band.
- Steun de ouders van holebi's en transgenders. Als de ouders de partner van hun kind niet aanvaarden kan dit een grote druk uitoefenen op de relatie.
- Seksuele voorlichting zou zich niet enkel op de biologische aspecten moeten toespitsen maar moet zich ook richten op de emotionele aspecten van relaties en seksualiteit. Onthoud dat sommige van je studenten moeilijkheden kunnen ondervinden om zichzelf naar de conventionele genderrollen en -identiteiten te spiegelen. Behandel homoseksualiteit niet apart maar bespreek het samen met heteroseksualiteit zodat jongeren deze als evenwaardige alternatieven zien.
- Wanneer interculturele kwesties de kop opsteken is het belangrijk om andermans standpunt te respecteren, hoe ver dit ook verwijderd kan zijn van het eigen uitgangspunt.
- Het heeft geen nut jongeren te forceren uit de kast te komen ook al hebben ze een relatie met iemand van hetzelfde geslacht. Leg de nadruk op de steun die je aanbiedt en probeer de seksuele oriëntatie van jongeren niet te definiëren, zeker niet als deze zelf geen noodzaak voelen om dit te doen.

Onderwijs

Bedenk Vooraf

We zijn allemaal verward in verschillende soorten relaties op hetzelfde moment: met onze ouders, vrienden, collega's, studenten, enz. Al deze relaties zijn uniek en evolueren constant. Ook het woord "relatie" wordt door iedereen anders gedefinieerd. Voor sommigen is het iets spannends, voor anderen een manier om intiemer te worden met een ander persoon of zich veilig te voelen. Wat voor de één werkt hoeft niet te werken voor de ander, of zal mettertijd misschien veranderen. Er is geen juiste of foute relatie. De manier waarop ze hun relatie vormgeven moet een overeenstemming zijn tussen de verschillende partners.

Denk even na over relaties aan de hand van volgende vragen:

- Wat denk jij dat een relatie gelukkig maakt? Wat

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening.

Wie is de "man" en wie de "vrouw" bij koppels van hetzelfde geslacht?

Het idee dat één van de partners een mannelijke en de ander een vrouwelijke rol moet aannemen is een cliché dat gebaseerd is op heteroseksistische stereotypes. Als we een individu in eender welke relatie van naderbij bekijken zien we een aantal "manlijke" en "vrouwelijke" karakteristieken. De identiteit van een individu is het resultaat van de combinatie van karakteristieken die door de maatschappij vaak worden gerelateerd aan een bepaald gender. Deze genderrollen zijn tegenwoordig meer en meer onderhevig aan veranderingen en worden nu veel meer besproken en aangepast aan individuele situaties.

Blijven homokoppels langer samen dan heterokoppels?

De relaties van zowel homo- als heterokoppels kunnen van korte of lange duur zijn. Het enige verschil is dat een homoseksuele relatie soms minder aangemoedigd wordt door de omgeving of de (naaste) familie. Het is belangrijk om er rekening mee te houden dat dit gebrek aan

denk je dat je partners opinie hierover is?

- Heb je ooit twee mannen of vrouwen zien kussen of elkaars hand zien vasthouden? Wat was je reactie hierop? Waarom reageerde je op die manier?
- Hoe stel jij je een relatie voor in het dagelijkse leven? Welke rol hebben traditionele rolpatronen en (andere) voorbeelden hierin gespeeld? Hoe definieer je trouw?
- Hoe worden de rollen verdeeld in je huidige (of laatste) relatie? Voel jij je er comfortabel bij? Hoe denk je dat je partner hierover denkt? Hoe wordt de taakverdeling tot stand gebracht?
- Welke voordelen zie je voor een homoseksuele relatie? Welke problemen kunnen er zich voordoen?
- Hoe beïnvloeden je persoonlijke waarden het lesgeven?

acceptatie en steun het moeilijker kan maken om mogelijke relatieproblemen op te lossen.

Zijn holebi's minder trouw dan hetero's?

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat een groot deel van zowel holebi- als heterojongeren een stabiele relatie wilt en graag samen met hun partner oud wilt worden. De meeste jongeren dromen van een eeuwige liefde, maar in de praktijk blijken de meeste mensen één of meerdere keren in hun leven van partner te veranderen (seriële monogamie).

Op welke manieren worden relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht gediscrimineerd?

Homo- en lesbische koppels worden in sommige landen niet officieel erkend, en worden op deze manier juridisch gediscrimineerd. Deze discriminatie brengt een reeks beperkingen met zich mee op vlak van erfeniskwesties, bezoekrechten in ziekenhuizen of eigendomsrechten om er maar enkele te noemen. Holebi's en transgenders worden nauwelijks voorgesteld in bv. onderwijsmateriaal en reclame. Dit leidt ertoe dat mensen deze levensstijlen vaak als minder geschikt of "normaal" beschouwen.

Onderwijs - Tips en methodieken

Love story

Doel: de representatie van holebirelaties in de media onderzoeken en studenten te onderwijzen over de invloed van de media op de publieke opinie.

Werkwijze: zoek een voorbeeld van een homoseksueel of lesbisch liefdesverhaal in een tijdschrift (je kan hiervoor ook terecht in het archief van ZiZo-magazine, op www.zizo-magazine.be). Bekijk het verhaal kritisch en bespreek het klassikaal. Mogelijke vragen zijn: Wat is de algemene functie van een liefdesverhaal? Hoe worden holebi-relaties in dit verhaal voorgesteld? Welke informatie geeft het over dit type relatie? Worden er bepaalde rollen of personen of genderrollen gestereotyped? Enz.

Let op: deze oefening is geschikt voor jongeren vanaf 14 jaar. Om efficiënt te zijn kan het best worden ingebed in een lessenreeks over media. Journalistiek zou kritisch geanalyseerd moeten worden zowel op het vlak van functie als van vorm: Wie schrijft de artikels voor deze magazines? Hoe wordt dit gedaan? Waar halen ze hun informatie vandaan? Wat is “goede” journalistiek? Je kan ook het verhaal vergelijken met een heteroseksueel liefdesverhaal.

Je kan je studenten vragen hierna een eigen liefdesverhaal te schrijven aan de hand van een foto.

Hetero/Holebi: voordelen, nadelen en stereotypes

Doel: stereotypes identificeren en verschillende soorten relaties vergelijken.

Werkwijze : verdeel de studenten in kleine groepjes en geef elk groepje een blad papier waarop de volgende categorieën staan aangegeven:

- Heteroseksuele relatie
- Homoseksuele relatie
- Lesbische relatie
- Biseksuele relatie
- Single

Vraag aan elk groepje na te denken over de voordelen, nadelen en gekende stereotypes van elke categorie en deze op te schrijven. Bespreek daarna klassikaal.

Let op: deze oefening is geschikt voor studenten vanaf 14 jaar. De leerkracht kan de discussie verder op gang brengen door te vragen waar ze een bepaald stereotype of vooroordeel hebben opgevangen. Het stereotype zou op een kritische manier moeten worden uitgelegd en in vraag moeten worden gesteld.

EEN VERHAAL...

Met trillende handen pakt Almira haar gsm. De letters op de brief die ze vastheeft draaien voor haar ogen. In luttele seconden is haar leven vernietigd alsof er een bom is gevallen.

Indelijk wordt er opgenomen. "Hallo, met Julie."

Almira begint oncontroleerbaar te snikken.

"Almira, schat? Wat is er aan de hand?"

Uiteindelijk kan Almira moeizaam uitbrengen: "Ik moet terug naar Kosovo."

Een ademloze, eindeloze stilte volgt aan de andere kant van de lijn. "Oh god," fluistert Julie uiteindelijk. "Blijf waar je bent, schat, ik kom er meteen aan."

Bij Almira aangekomen leest Julie, nog steeds in shock, de notificatie van de Immigratie Dienst voor de twintigste keer door. "Ze kunnen je niet gewoon deporteren. Je woont hier al elf jaar. Dat is al bijna de helft van je leven!"

"Ze zeggen dat de oorlog voorbij is," fluistert Almira. "Maar mijn familie komt uit Bosnië, en als ik daar naar toe zou gaan zouden ze van mijn leven een hel maken. En als ze er ooit achter komen dat ik lesbisch ben, vermoorden ze me." Almira kijkt naar haar vriendin. "In Kosovo werden mensen vermoord. Ik heb gezien hoe ze mijn zus en nichtjes afranselden, hoe ze dreigden mijn oom te vermoorden. Daar wacht me enkel de dood. Ik kan er niet gaan studeren, ik heb er geen thuis, geen liefde. Er is alleen geweld, enkel vernieling. Ik kan niet terug gaan, Julie!"

"Nee, natuurlijk niet. We vinden wel een oplossing, Almira. Ik hou van je, ik laat je nooit zomaar gaan." probeert Julie Almira en zichzelf te overtuigen.

Tijdens de lessen kan Almira zich al wekenlang niet meer concentreren. "Wat is er toch, Almira," vraagt de leerkracht, "je staart al weken naar de muur, je hebt slechte cijfers op drie vakken. En ik dacht dat je iets wou bereiken hier in Duitsland. Als je zo doorgaat haal je nooit je diploma."

"Het is mijn schuld niet," zegt Almira zachtjes. "Ik heb geen toekomst in Duitsland."

"Nonsens," bromt de leraar. "Maar het ligt wel in je eigen handen. Als je echt iets wil bereiken is dat perfect mogelijk. Maar niet als je zo doorgaat. Je punten zijn te laag, Almira. Misschien heb ik me vergist in jou."

"Hij moest eens weten dat ik lesbisch ben," denkt Almira, "dan zou hij zeker volledig achter de deportatie staan," en ze pakt stil haar boeken in.

Julie probeert er op haar school over te discussiëren. "Maar het moet toch mogelijk zijn deportatie aan te vechten." Julie kijkt haar klasgenoten uitdagend aan terwijl ze samen de les uit gaan.

"Hey, de oorlog in Kosovo is voorbij, Julie. Al die mensen zijn hier al lang genoeg geweest. Je kan maar beter beginnen uitkijken naar een nieuwe vriendin." Georg grijnst kwaadaardig. Anderen knikken.

"Wat voor mensen zijn jullie eigenlijk?" Julie kijkt gechoqueerd rond. "En jullie willen opvoeders worden?"

"Och, wees eerlijk, je wilt enkel deze deportatie voorkomen omdat je op haar valt, of niet soms?" zegt Karin.

"Je hebt echt geen idee wat voor effect oorlog op iemand kan hebben, zelfs na zoveel jaar." antwoordt Julie.

"Ik denk dat je weer overreageert, Julie, zoals gewoonlijk." Georg leunt nonchalant tegen de muur.

's Avonds toont Almira Julie haar verknalde Duitse essay.

"Op school begrijpt niemand me. Ik voel me zo eenzaam. De leraar denkt dat ik lui ben." klaagt Almira.

"De studenten zijn al even erg." Julie snikt het uit. "Het kan ze geen snars schelen wat hier gebeurt."

"Misschien vinden we op het internet meer informatie."

Ze nemen snel hun laptops.

"Hier is een Hulpgroep voor Vluchtelingen!" zegt Julie. "Net wat we zoeken."

"En kijk hier eens," lacht Almira, "ik heb een Europese chat voor jonge holebi's gevonden."

“Fantastisch,” glimlacht Julie. “Ik zal de Hulpgroep bellen.”

“Ondertussen zal ik me bij de chat aanmelden.”

Julie legt de telefoon neer. “Binnen een uur hebben we een afspraak.” kondigt ze aan.

“We zitten op de chat.” zegt Almira. Ze typt snel iets in.

“Laat eens zien.” Julie gaat naast haar zitten.

<Almira> Hallo iedereen. Om even met de deur in huis te vallen: ik zit met een groot probleem. Ik ben een lesbienne die in Duitsland woont, die binnenkort naar Kosovo wordt gedeporteerd. Hebben jullie een idee wat ik kan doen?

<Mark> Hey, wat een rotsituatie! Ik kom uit Nederland. Heb je een Duitse vriendin? Trouw dan met haar. Het is mogelijk onder de Duitse Levenspartner Wet, als jullie beiden boven de 18 zijn.

<Julie> Hey, ik ben de vriendin. Ben je zeker? Dat zou geweldig zijn. We zijn allebei ouder dan 18. Maar nu moeten we gaan. Zullen we je op de hoogte houden?

<Mark> Zeker doen. Leuk om met je te chatten.

<Aaron> Ik wil ook graag horen hoe het afloopt. Je kan me op deze chat vaak vinden.

<Almira> Super. Bedankt. We houden contact. Bye!

Bij de Hulpgroep voor Vluchtelingen worden ze vriendelijk onthaald. Maar de adviseur is minder positief over Almira's kansen.

“Ik ben bang dat het er niet heel goed uitziet voor de Kosovaarse vluchtelingen. De Duitse autoriteiten willen niet begrijpen dat het daar nog steeds moeilijk is voor Bosnische moslims.” De adviseur kijkt Almira bedrukt aan.

“Als we zouden trouwen – onder de Duitse Levenspartner Wet – zouden we dan deportatie kunnen vermijden?” vraagt Julie smekend.

“Ja, dat zou zeker mogelijk zijn. Volgens Artikel 23 van de Duitse Immigratiewet heeft Almira na haar huwelijk eerst recht op een tijdelijke verblijfsvergunning voor drie jaar, daarna kan ze een verlenging krijgen en na acht jaar kan ze Duits staatsburgerschap aanvragen.”

“Maar wat zou er gebeuren met mijn ouders?” vraagt Almira bezorgd.

“Jouw huwelijk kan niet voorkomen dat je ouders gedeporteerd worden,” zegt de adviseur zachtjes.

“Ik kan hier niet blijven zonder hen.” snikt Almira. “Ik kan hier niet wonen zonder mijn ouders.”

“Kom eens met je ouders langs hier.” zegt de adviseur. “We zullen alles in het werk stellen om hen te beschermen.” De adviseur aarzelt even, dan vraagt hij aan Julie: “Wil jij met Almira trouwen omdat je van haar houdt, of omdat je haar wil redden?”

“Ik houd van Almira,” antwoordt Julie. “Misschien zou ik niet aan trouwen hebben gedacht als deze noodzaak er niet was, maar nu zie ik het als een geweldige kans.”

“Ik wil mijn ouders niet kwijtraken.” fluistert Almira. “Ik weet niet of ze het ooit zullen begrijpen dat ik met een vrouw trouw.”

De adviseur kijkt haar aan. “Almira, voor jou zou teruggaan naar Kosovo het einde betekenen. Je hebt me verteld dat je hier bent opgegroeid, dat je meer dan de helft van je leven in dit land hebt doorgebracht, dat je hier wil studeren, en daarbovenop ben je verliefd op een vrouw. Zo'n leven leiden in Kosovo is ondenkbaar. En dan is er nog het trauma dat jij en je ouders hebben opgelopen. In Kosovo is er geen kans om therapie te krijgen. En teruggaan zal jou en je familie enkel nog meer traumatiseren. Je zei dat sommige van je familieleden brutaal werden geslagen, dat ze doodsbedreigingen kregen.” Almira huult zachtjes. “Mijn ouders hebben het heel moeilijk gehad. Mijn moeder probeert me te beschermen. Zij is heel sterk. Maar mijn vader is kapot. Ik kan mijn moeder niet alleen voor hem laten zorgen. Papa heeft ons allebei nodig.”

“Weten je ouders dat jij en Julie willen trouwen?”

“Misschien dat ze dat nog zouden aanvaarden, maar ze zouden er niet tegen kunnen van mij gescheiden te worden. Dat zou voor papa het einde zijn.” bedenkt Almira.

“Er zal hopelijk een oplossing te vinden zijn voor jou en je ouders, Almira. Maar ik kan je niets beloven. Met Julie trouwen zou jou in ieder geval redden, zoveel is zeker.

De adviseur glimlacht bemoedigend naar Almira. “Kom volgende week eens terug met je ouders. Samen zullen we dan zien wat we kunnen doen.”

Hulpverlening

Persoonlijke Aandachtspunten

Alle relaties hebben naast positieve ook negatieve gevoelens zoals stress, onenigheid, verschillende verwachtingspatronen, enz. Sommige mensen worden bv. bezitterig omdat ze bang zijn hun partner te verliezen. Over het algemeen is trouw een belangrijke factor in relaties, maar iedereen heeft een andere definitie van trouw. Is iemand trouw als hij of zij een groot deel van hun leven doorbrengt zonder de partner in bv. een L.A.T.-relatie? Wat als er iemand een onenightstand heeft? Door verschillende definities van trouw kunnen er problemen ontstaan.

Denk even na over je eigen relatie en relaties tussen twee mannen of twee vrouwen, en beantwoord de volgende vragen voor jezelf.

- Wanneer ontdekte je voor het eerst dat er nog andere gezinsvormen zijn dan deze die voorkomen in je eigen familie? Zoek je naar een partner die jouw wensen omtrent gezinssituaties deelt of net naar iemand die een heel ander idee heeft hierover?
- Denk je dat holebirelaties even vervullend zijn als heterorelaties? Indien niet, waarom niet?
- Wat betekent trouw voor jou?
- Zijn er problemen tussen koppels die je zou omschrijven als typisch mannelijk of typisch vrouwelijk (bv. jaloersheid, bezitterigheid,...)? Zijn er typerende verschillen tussen holebi- en heterorelaties in de manier waarop ze met problemen omgaan?
- Welke impact kan het gebrek aan juridische erkenning van een relatie met zich meebrengen? Hoe zou het zijn als een groot deel van de samenleving niet zou weten dat je een relatie hebt?

Hulpverlening - Tips en Methodieken

Even-waardig

Doel: koppels helpen hun verwachtingen formuleren aan het begin van het hulpverleningsproces.

Werkwijze: geef beide partners een reeks van 10 uitspraken die ze – onafhankelijk van elkaar – moeten rangschikken op een waarheidswaardeschaal (1 geeft aan dat je de kans heel klein schat, 10 dat je ze heel groot acht). Eerst geven ze hun eigen mening, daarna geven ze ook aan wat ze denken dat hun partner heeft ingevuld.

Enkele mogelijke uitspraken zijn:

- Binnen een jaar zijn we nog samen.
- De kans dat we een crisis doorstaan is klein.
- Na dit gezamenlijke hulpverleningsproces kunnen we beter omgaan met onze problemen.
- Ik vind dat dit gezamenlijke hulpverleningsproces weinig kan bijdragen om onze problemen op te lossen.
- Mijn partner kan veel bijdragen om onze problemen op te lossen.

Let op: het stellen van circulaire vragen helpt om beide partners' standpunt te verduidelijken

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

Welke impact heeft een ongelijke juridische situatie op een homo- of lesbische relatie?

Koppels van hetzelfde geslacht hebben in veel landen niet dezelfde juridische rechten als heterokoppels. Dit kan hun relatie op zeer concrete manieren beïnvloeden. Als bv. één van de partners sterft kan de ander het gezamenlijke huis worden uitgezet indien hij of zij niet de officiële huurder of eigenaar van het appartement is. (Zie ook de film “Women”, kijk in de Annex). Een homoseksuele partner kan soms zijn of haar partner niet vergezellen naar een ander EU-land zoals heteroseksuele partners kunnen, omdat veel EU-lidstaten homo- of lesbische koppels nog steeds het recht op behuizing en sociale zekerheid ontzeggen.

Homo- en lesbische koppels worden soms ook niet of weinig gesteund of aangemoedigd door anderen en moeten de meeste van hun eventuele problemen zelf oplossen. Dit gebrek aan steun is een vaak voorkomende stressfactor voor holebi's. Daarenboven leidt een vijandige of afkeurende omgeving er vaak toe dat holebi's vaker geïsoleerd worden.

Als laatste nog even vermelden dat lesbiennes vaak dubbel gediscrimineerd worden gezien mannen en vrouwen in veel samenlevingen nog steeds niet gelijk behandeld worden.

(Wat denk ik? Wat denk ik dat de ander denkt? Wat denkt de ander dat ik denk?).

Wanneer de partners verschillende opinies uiten is het belangrijk om aan hun gezamenlijke doelen te werken.

De sociale omgeving als steunpilaar

Doel: de sociale omgeving van een holebikoppel in kaart brengen en mogelijke bronnen van steun identificeren om zo problemen te helpen oplossen.

Werkwijze:

Eerste stap: opstelling.

Vraag het koppel een systeem met verschillende (arbitraire) gekleurde figuren of symbolen te maken. Deze staan symbool voor zichzelf en de mensen uit hun omgeving, zoals familieleden, vrienden, kinderen, rolmodellen, ex-partners, vroegere hulpverleners, enz.

Tweede stap: perceptie.

Vraag de partners uit te leggen wie de personen zijn die ze op dit bord hebben gezet en hun systeem van volgorde te verduidelijken.

Derde stap: vragen.

- Hoe statisch/dynamisch is dit systeem?
- Waar liggen de grenzen van de verschillende personen binnen dit systeem?

Hoe verschilt het dagelijkse leven van koppels van hetzelfde geslacht van dat van koppels van het andere geslacht?

Het kan verschillen indien de omgeving problemen heeft met homoseksualiteit. Homoseksuele partners moeten vaak hun liefde rechtvaardigen of verklaren in het openbaar, terwijl dit bij heteroseksuele koppels zelden het geval is. Homo's en lesbiennes moeten steeds opnieuw uit de kast komen en zichzelf als holebi omschrijven, omdat van de meeste mensen automatisch wordt aangenomen dat ze hetero zijn.

Hoe kan je holebi's helpen andere holebi's te ontmoeten?

Je kan hen aanmoedigen om een holebigroep te contacteren en zich er eventueel bij aan te sluiten als ze daar behoefte aan hebben. Kijk op www.cavaria.be voor een lijst met groepen in jouw buurt. Voor mensen die in kleine dorpen of steden leven en misschien niet meteen in de buurt iets vinden, kan je voorstellen dat ze op het internet nieuwe contacten zoeken.

Is iemand holebi als ze één of twee keer in hun leven seksuele relaties hadden met mensen van hetzelfde geslacht?

Neen, heel wat jongens hebben seksuele ervaringen (gehad) met andere jongens zoals bv. gezamenlijke masturbatie. Als je verliefd wordt op iemand van hetzelfde geslacht betekent dit niet automatisch dat je holebi bent, ook (zelfverkleerde) hetero's kunnen verliefd worden op of seksuele ervaringen hebben met iemand van hetzelfde geslacht. Tegenwoordig lijkt de nood om jezelf en anderen te bestempelen (hokjesdenken of labeling) voor de meeste mensen kleiner geworden. Het is belangrijker voor de hulpverlener om zich te concentreren op de gevoelens en de levenswijze van zijn of haar cliënt dan zich vast te bijten in een label.

- Welke verbanden zijn er onderling?
- Wie heeft er in het verleden bijgedragen in het stabiliseren van de relatie en hoe?
- Wie was er betrokken bij het oplossen van problemen?
- Wie steunt er de beslissing van het koppel om hulp te zoeken en hoe uit die steun zich?
- Welke van de personen die in deze oefening naar voren zijn gekomen weet het beste hoe de partners moeten omgaan met de huidige crisis?

Vierde stap: verwachte veranderingen definiëren.

De partners worden uitgenodigd om de manier waarop de relatie wordt gerepresenteerd door de symbolen aan te passen naar aanleiding van de antwoorden op deze vragen of op een later tijdstip. Welke dingen veranderen dan?

Let op: deze oefening legt de nadruk op de sociale middelen die het koppel kan aanspreken om problemen op te lossen. De representatie van echte personen door symbolen mag niet leiden tot het interpreteren van de rol van deze individuen. Het doel van de oefening is om het systeem in zijn geheel te bekijken.

Tip: gebruik een schaakspel om de personen uit te beelden door de stukken op verschillende afstanden van elkaar te plaatsen op het bord.

3 Levensstijl en Stereotypes

Introductie

Allereerst

Er zijn veel verschillende meningen over homoseksualiteit en deze variëren naargelang de sociale en culturele context van gemeenschappen en individuen.

Deze overtuigingen zijn het resultaat van een aantal factoren die interessant zijn om even bij stil te staan.

Stereotype: een of meerdere eigenschappen die worden toegeschreven aan een bepaalde groep mensen dat vaak niet (volledig) overeenstemt met de realiteit en niet gebaseerd is op directe ervaring. Wanneer stereotypes niet-gedifferentieerd gebruikt worden kunnen ze vooroordelen creëren of laten voortbestaan. Wanneer deze opinie gedeeld wordt door een groep mensen noemen we het sociale vooroordelen. Bv. sociale stereotypes die refereren naar specifieke landen of etnische of religieuze kenmerken kunnen leiden tot racistisch gedrag.

Vooroordeel: oordeel gevormd zonder zich te baseren op directe ervaring. Een gegeneraliseerde en versimplificeerde perceptie van specifieke aspecten van een ervaring, omgeving of persoon.

Discriminatie: verdeeldheid, separatie, de neiging om andere, slechtere condities toe te passen op mensen omdat ze tot een specifieke sociale groep behoren. Discriminatie kan gebaseerd zijn op etniciteit, religie, geografische origine, culturele origine, seksuele oriëntatie, leeftijd, gender, lichaamsgewicht, financiële status, socio-relatieve status, uiterlijk, politieke overtuiging, fysieke of mentale (in)validiteit, enz. Homofobie en racisme, waarop dit educatief pakket zich toespitst, zijn slechts enkele van de vele soorten discriminatie die voorkomen bij jongeren en hun omgeving (school, familie, vrienden).

Oordelen over holebi's zijn vaak gebaseerd op traditionele stereotypes van genderrollen en seksualiteit. Deze oordelen leiden op hun beurt naar een hele reeks vooroordelen, welke bijdragen tot het internaliseren van homonegativiteit bij holebi's en verspreiden dit ook in hun omgeving, wat kan leiden tot nieuwe vormen van discriminatie.

Veel religieuze fundamentalisten zien seksualiteit als zondig wanneer het niet binnen specifieke sociale regels en rituelen (bv. het huwelijk) valt. Mede daarom wordt homoseksualiteit vaak als negatief, zelfs als schandelijk bekeken, en worden de positieve aspecten op zowel individueel als sociaal vlak ontkend. Een jonge holebi of transgender die behoort tot een traditionele religieuze of sociale gemeenschap kan zich in een moeilijke positie bevinden, doordat hij of zij met verschillende vormen van discriminatie kan geconfronteerd worden: zowel in de ruimere samenleving door zijn of haar socio-culturele achtergrond als binnen zijn of haar gemeenschap door de persoonlijke seksuele identiteit.

Omkadering

Directe ervaringen met andere levensstijlen reiken elementen aan die kunnen verschillen van onze bewuste en onbewuste stereotyperingen. Rechtstreeks contact weerhoudt je ervan bestaande stereotyperingen te versterken of nieuwe te ontwikkelen en kan zo mogelijk discriminatie tegengaan.

In de Europese Unie zijn er veel verschillende holebi- en transgender levensstijlen. Sommige holebi's en transgenders concentreren zich op de onrechtvaardigheid van de bestaande ongelijkheid en daarom roepen ze organisaties in het leven, dragen ze symbolen en promoten ze gelijke rechten, m.a.w. ze worden activisten. Anderen stellen sociaal contact en romantische of seksuele relaties als prioriteit, en zij verkiezen misschien zich aan te sluiten bij groeperingen die bijeenkomsten en evenementen organiseren. Anderen zijn dan weer op zoek naar een permanente, monogame relatie. De mogelijke scenario's zijn even gevarieerd als bij hetero's.

Hedendaagse samenlevingen, die sociaal en economisch veel mobieler zijn dan vroeger, bieden nu veel meer diversiteit en vrijheid aan individuen. Er zijn meer mogelijkheden om ieders verwachtingen en persoonlijke wensen te uiten, zeker omtrent genderrollen. Deze stijgende diversiteit brengt een grotere noodzaak voor wederzijds respect, aanvaarding en flexibiliteit met zich mee. Één van de basisprincipes van de EU is dat alle individuen, koppels of families gelijke rechten en plichten hebben, ongeacht hun seksuele oriëntatie of gelijk welk persoonlijk kenmerk, omdat we allen het Europese burgerschap delen. Lidstaten ijveren voor wettelijke erkenning voor homoseksuele koppels en gezinnen en een groeiend aantal landen laat deze gezinnen toe kinderen te adopteren.

Naarmate deze acceptatie groeit zijn holebi's minder geneigd hun homoseksualiteit te verbergen achter een heteroseksueel huwelijk en een traditioneel gezin, zoals vroeger vaak gebeurde. Een gevolg daarvan is dat steeds meer holebi's en transgenders langdurige relaties aangaan en de kinderen van hun partner adopteren. Onderzoek heeft aangewezen dat kinderen uit deze gezinnen geen gebrek aan affectie of aan rolmodellen hebben. Deze kinderen lijden wel wanneer wetten het ouderschap vermoeilijken, door het bv. moeilijk te maken kinderen van een eerdere partner te adopteren.

Persoonlijke Aandachtspunten

Binnen en buiten de school zal je vaak stereotypes, vooroordelen en discriminatie tegenover holebi's en hun gezin tegenkomen. In Thema Gids 2 over relaties, kan je nuttige informatie vinden over de mogelijke manieren om de vaakst voorkomende stereotypes uit te dagen in het onderdeel "Omkadering".

De school is speciaal ontwikkeld om in een veilige omgeving relationele dimensies zowel als culturele dimensies te leren waarderen. Hier komen jongeren, met elk hun eigen achtergrond en verschillen, in contact met de waarden van de algemene samenleving, en dus ook met de stereotypes en vooroordelen van deze samenleving. Het is net op school, waar plaats is voor dialoog, uitwisseling en wederzijds begrip, dat we acties moeten promoten die integratie en diversiteit beogen en toejuichen en waar we de kans krijgen persoonlijk te groeien.

Tegenwoordig heeft iedereen het recht om zijn of haar eigen levensstijl te kiezen, gebaseerd op hun wensen en hun eigen gender, culturele achtergrond, religie, leeftijd en andere sociologische aspecten.

Bedenk even hoe je collega's en vrienden omgaan met levensstijlen die verschillen van de traditionele. Garanderen de toelatingsvoorwaarden, de werknemersvoordelen en het reglement op je werk gelijke behandeling van mannen en vrouwen, hetero's en homo's, autochtonen en allochtonen?

Hulpverleners kunnen jongeren helpen hun gevoelens en noden te onderzoeken door te proberen interne en externe conflicten die hen ervan weerhouden vrij te kiezen op te lossen.

Tegelijk kan de school een veilige en verwelkomende omgeving bieden die gelijke uitwisseling promoot en respect voor diversiteit vraagt, en alle vormen van geweld veroordeelt en voorkomt door het in vraag stellen van verstoorde visies en representaties.

Onderwijs

Bedenk Vooraf

Het is belangrijk dat zowel jij als je studenten beseffen dat met verschillen omgaan niet altijd gemakkelijk is. Als opvoeder kan je je eigen opinies over verschillende levensstijlen bekijken en analyseren. Houd in gedachten dat lesgeven zeer sterk wordt beïnvloed door je eigen persoonlijkheid. Als je bv. over levensstijlen en diversiteit praat met je leerlingen en tegelijk laat zien dat je levenswijzen die te sterk van de jouwe verschillen minder aanvaardt zullen je leerlingen je niet serieus nemen.

Lees deze vragen (en die van de hulpverleningsectie) rustig door:

- Welke levensstijl prefereer je zelf? Waarom?
- Heb je er ooit over nagedacht dat anderen jouw levensstijl misschien niet kunnen smaken?
- Hoe voel je je als je te maken krijgt met mensen die jouw levensstijl niet goedkeuren? Hoe zou je willen dat zij reageren?
- Denk je dat holebi's en transgenders specifieke levensstijlen hebben? Welke zijn dit dan?

De volgende stap is om jezelf voor te bereiden om te luisteren naar de opinies en emoties van je studenten. Je kan de bovenstaande vragen ook aan hen stellen. Probeer hun antwoorden in te schatten voor je begint.

- Wat zullen ze denken?
- Hoe zullen ze reageren op het concept van diversiteit?
- Hoe ga jij je voelen als je over dit onderwerp lesgeeft, comfortabel, onzeker, bedreigd, ...?

Bedenk dat je meer en meer zal omgaan met studenten van zeer uiteenlopende achtergronden op vlak van cultuur en nationaliteit, seksuele oriëntatie, religie en levensstijl. Probeer als leerkracht deze diversiteit te verwelkomen (zonder ze te negeren), er persoonlijk en professioneel over na te denken en je ervaring om te zetten naar een waardevolle leermogelijkheid voor je studenten.

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening.

Hoe ga je om met tegengestelde visies over diversiteit in de klas?

Verwelkom dit als een goed uitgangspunt voor discussie. De basisregel is: alle opinies zijn welkom zolang ze met respect voor anderen worden geuit en serieus bediscussieerd (kunnen) worden. Vraag de studenten hun persoonlijke positie te onderzoeken en uit te leggen en promoot nieuwsgierigheid over ander standpunten.

Hoe kan je zeker zijn dat je het onderwerp seksuele identiteit op een objectieve manier behandelt?

Je moet niet alle standpunten bespreken, dat zou onmogelijk zijn. Breng enkel de voornaamste standpunten naar voor. Stel voor aan je studenten om de woordenlijst en de lijsten met films, websites en liedjes uit dit Handboek te bekijken en de vernoemde organisaties te contacteren. Geef studenten de kans hun eigen opinies te ontwikkelen.

Hoe ga je om met ouders die verwachten dat de school hun geprefereerde levensstijl promoot?

Leg uit dat de missie van de school het aanleren van respect is en dat dit inhoudt dat je lesgeeft over omgaan met diversiteit. Leg de doelen van je onderwijsmethode uit aan de ouders: alle verschillen respecteren die ons mens maken.

Onderwijs - Tips en Methodieken

Definieer “normaal”

Doel: de relatieve concepten “normaal” en “abnormaal” definiëren, het onderwerp “ergens toe behoren” of “uitgesloten worden” binnen een bepaalde groep bespreken en de voor- en nadelen voor de leden en niet-leden bekijken.

Werkwijze: verzamel een aantal reeksen foto's van mannen en vrouwen. Verdeel de klas in kleine groepjes en geef elk groepje een reeks van vijf of tien foto's. Vraag je leerlingen deze foto's te rangschikken van normaal naar abnormaal in een rechte lijn. Bespreek waar de grenzen liggen tussen deze twee extremen en waarom dit verschilt bij alle mensen.

Stuur de discussie naar de definiëring van “normaal” en “abnormaal” en de opvatting van de jongeren over “anders” of “verschillend” zijn. Leg de concepten “buitenbeentjes” en “binnenbeentjes” uit en analyseer ze. Terwijl je de binnenbeentjes van een groep definieert ontdek je tegelijk de kenmerken die mensen uitsluiten van deze groep. Analyseer daarna de effecten van uitsluiting en de manier om respectvol met verschillen om te gaan, en verwijst ook naar de verschillen in seksuele oriëntatie.

Let op: deze oefening is geschikt voor jongeren die zich bewust zijn van hun eigen standpunten en onderlegd zijn in het kritisch verwerken van informatie. Studenten die zijn opgegroeid in een milieu dat meer nadruk legt op “samenhorigheid” zullen deze oefening nogal moeilijk vinden en zullen gevoeliger zijn voor de reacties van anderen. Om dit tegen te gaan kan je de discussie best beginnen met algemenere onderwerpen zoals roken, uitgaan, ... en daar de gangbare normen van bespreken. Benadruk de verschillende soorten en de hoeveelheid druk die wordt uitgeoefend door verschillende groepen om de sociale norm te volgen.

Integratie van diversiteit

Doel: culturele diversiteit bespreken.

Werkwijze: spits je toe op culturele stereotypes en vooroordelen over andere culturen.

Vraag de studenten om anekdotes uit hun eigen leven te

vertellen over hoe ze mensen van verschillende culturen hebben ontmoet en hoe ze geconfronteerd werden met standpunten en levensstijlen die verschilden van de hunne.

Vraag hen hoe ze zich voelden wanneer ze deze mensen ontmoetten, of er iets was dat hen angst aanjoeg of hen stoorde of iets dat hen nieuwsgierig maakte. Vraag ze ook naar situaties waarin zij zich “anders” voelden en hoe dat aanvoelde. Vraag dan je studenten per twee deze verhalen uit te beelden voor de klas, en laat ze van rol wisselen, laat ze dus de andere persoon spelen uit hun anekdote, zodat de studenten fysiek in de andere positie staan, en voelen wat deze andere voelde. Vraag aan het einde hoe ze deze oefening ervaren hebben.

Let op: je kan van deze ervaringen vertrekken en dan de reikwijdte van de oefening vergroten om seksuele diversiteit, vooroordelen en stereotypes erbij te betrekken.

Labels

Doel: ontdekken hoe stereotypes werken en aantonen dat labelen dit stereotiep gedrag versterkt.

Werkwijze: plak een label met een stereotiepe karaktertrek op ieders voorhoofd, bv.: lui, nerveus, slim, verlegen, enz. De studenten mogen zelf het label niet zien, en de anderen mogen dit ook niet verklappen.

Kies dan een groepsoefening die ze eventueel in kleine groepjes kunnen plannen, zoals samen een collage maken met prenten uit tijdschriften en kranten. Zet de oefening na enkele minuten stil, bespreek het effect op de studenten en vraag hen of ze weten welk label ze hebben gekregen. Meestal voelen de deelnemers zich gefrustreerd en veel van hen zullen zich beginnen gedragen zoals hun label voorschrijft. Dit is een goed voorbeeld van hoe stereotypes ons gedrag en dat van anderen onbewust beïnvloeden. Verruim de discussie naar andere labels zoals 'homo', 'lesbisch', 'bi', 'transseksueel',...

Let op: deze oefening werkt beter als de studenten elkaar reeds kennen en vertrouwen. Als de deelnemers elkaar niet kennen kan er onbedoeld iemand gekwetst worden. Kijk ervoor uit dat je de studenten die vaak buitengesloten worden geen te negatieve labels geeft.

EEN VERHAAL...

“Alexander, kan je de informatie van het oudercontact even doorgeven? Hans wil graag meekomen en wil zeker zijn van het uur.” Stomverbaasd kijkt Alexander zijn vader aan. “Maar paps, waarom moet Hans meegaan?”

“We wonen al vijf jaar samen. Hans is toch altijd als een tweede vader voor je geweest, of niet soms?” zijn vader klinkt verongelijkt.

“Ja, natuurlijk, maar kan je echt niet gewoon met mams komen? Dat zou echt veel beter zijn.” Alexander snapt zelfs niet dat zijn vader deze discussie met hem voert.

“Alexander, homo zijn is heel normaal. Je ziet mams elk ander weekend en de andere dingen, je huiswerk en alles, daar zorgen Hans en ik toch voor? Op school zullen ze het ondertussen ook al wel begrijpen. Hans is evenzeer verantwoordelijk voor jou als ik. Hij heeft het recht brieven te schrijven voor je school, en om met de leraars te praten over je prestaties. Hij is er al bij al bijna meer voor je dan ik. Ik wil Hans niet verstoppen of doen alsof hij niet bestaat.” legt zijn vader geduldig uit.

“Dat snap ik wel, maar het moet toch niet algemeen bekend raken. Mijn leven is al moeilijk genoeg. Jij denkt altijd dat iedereen op aarde homoseksualiteit zomaar aanvaardt, gewoon omdat jullie honderden homo’s en lesbiennes kennen. Geloof me, de school is op dat vlak een volledig onontgonnen woestenij. Ik kan me zo al voorstellen hoe de juffrouw er zal staan, op haar kwaadaardig gezicht zal dat vergenoegde glimlachje zitten maar ze zal, natuurlijk, volledig tolerant zijn.” kreunt Alexander.

“Denk je nu niet dat je een beetje overdrijft, Alexander?” Zijn vader kijkt hem recht aan. “Hans en ik zullen het goed doen. En op een dag zal je ellendige weg door die onontgonnen woestenij eindelijk voorbij zijn.”

“Ok, dan ga ik wel mijn ondergang tegemoet.” zucht Alexander.

De volgende dag gaat Alexander schoorvoetend de les in. “Goedemorgen iedereen.” begroet Mevrouw Steiner de klas tijdens Maatschappijleer en ze kijkt over de hoofden van de leerlingen heen. Alexander wiebelt onrustig heen en weer op zijn stoel. Wanneer zijn ogen die van de juffrouw tegenkomen verstijft hij volledig.

“En,” zegt de juffrouw terwijl ze met haar vingers op haar bureau trommelt. “verder met onze lessenreeks over het gezin. Alexander, waarom vertel jij niet eens wat over je twee vaders en hoe je daarmee om gaat?”

Tweeëndertig paar ogen schieten naar Alexander. “Geen problemen mee,” piept Alexander.

“Twee vaders? Wat bedoelt ze daarmee?” vraagt Catherine, die nooit begrijpt wanneer ze te ver gaat.

“Alexander?” De juffrouw verheft haar stem en kijkt hem aan. “Wat bedoel ik?”

Opeens is Alexander het beu. Hij kijkt zijn klasgenoten recht in de ogen. “Mijn vader is homo. Hij houdt van een andere man. Dus heb ik twee vaders en één moeder.” Hij probeert zijn stem trots te doen klinken, maar in werkelijkheid trilt deze verdacht.

“Maar dat is pervers!” roept Lucas. “Walgelijk! Als ik in hun plaats was zou ik in een donker hoekje kruipen en bidden dat ik weer normaal word, in plaats van zo te moeten leven. Bah!”

“Mijn vader is normaal,” zegt Alexander stil.

“Heeft er nog iemand een mening hierover?” Mevrouw Steiner kijkt verwachtingsvol de klas rond.

“Je kan er voor behandeld worden.” merkt Catherine op.

“Mijn vader moet niet behandeld worden.” sist Alexander naar haar. “Hij is volledig normaal, en Hans ook. Het zijn mensen zoals jullie, die dit niet accepteren, die behandeld moeten worden.”

“Wat bedoel je daarmee?” Lucas staat dreigend recht. “Wat wil je daarmee zeggen? Kom hier lul, ik zal je eens laten zien wie er normaal is en wie niet, janet!” Hij pakt Alexander bij zijn schouders en schudt hem door elkaar. De rest van de klas is stil.

Mevrouw Steiner blijft aan de grond genageld staan. Zweetdruppels vormen zich op haar voorhoofd.

Koray staat recht, hij ziet lijkleek. “Ik voel me niet lekker,” fluistert hij.

“Mietje,” sist Lucas hem toe, en hij spuugt op de vloer tussen Koray en Alexander. “Nog één zo’n perverse opmerking en je gaat eraan,” waarschuwt Lucas Alexander, en hij haalt hard uit met zijn vuist. Alexander incasseert de klap en het is puur geluk dat hij niet op de grond valt.

“Dat is onacceptabel, Lucas,” zegt de juffrouw uit het lood geslagen. “Bied Alexander onmiddellijk je verontschuldiging aan. En ga terug zitten, Koray.”

“Ik, die flikker mijn verontschuldiging aanbieden? Ik denk er niet aan. Hij zou zich moeten verontschuldigen bij mij, mevrouw Steiner.”

“Tegenwoordig is homoseksualiteit heel normaal,” zegt de juffrouw nogal onzeker. “De vader van Alexander kan er niets aan doen dat hij zo geworden is.”

“Ok, zo is het genoeg geweest, ik ben hier weg,” fluistert Alexander. Nog voor mevrouw Steiner iets kan zeggen is hij al de klas uit.

“Bedankt om me zo snel te ontvangen,” zegt mevrouw Steiner die middag in het kantoor van de schooladviseur, terwijl ze gegeneerd naar haar schoenen kijkt.

“Mevrouw Steiner, het lijkt me dat Alexander zich in een moeilijke positie bevindt in de klas. Hebt u nog nooit met hen over homoseksualiteit gepraat?” vraagt meneer Weiler.

“Het maakt geen deel uit van het curriculum,” antwoordt mevrouw Steiner bijna uitdagend.

“Inderdaad, spijtig genoeg niet. Maar we zijn het dus eens, volgende week woon ik uw lessen bij.”

De volgende week is het muisstil in de klas. “Ik ben heel blij dat ik erbij kan zijn vandaag. Ik zal proberen jullie niet te vervelen, maar je moet in ieder geval voor mij geen huiswerk maken.” Meneer Weiler glimlacht naar de klas en een paar studenten glimlachen terug.

“Ongeveer één op tien mensen is homoseksueel. Dus in jullie klas zouden dat er ongeveer twee of drie moeten zijn. Beeld je eens in dat je er niet over kon praten, dat je jezelf altijd moet verstoppen omdat je anders misschien wordt uitgesloten.” Meneer Weiler kijkt de klas even aan. “De meesten onder jullie weten best hoe het voelt om uitgesloten te zijn, of niet soms?”

“Maar je moet er niet mee te koop lopen, met anders zijn, bedoel ik,” zegt Lucas uitdagend.

“Mensen zijn allemaal verschillend,” zegt meneer Weiler. “Er zijn zeker holebi’s die er openlijk voor uitkomen, die voor het recht om zo te leven vechten, voor het recht om te mogen trouwen, en voor het recht op adoptie en voogdij. Net zoals er homoseksuelen zijn die niemand iets vertellen over hun gevoelens. Soms trouwen ze met iemand van het andere geslacht en houden ze hun gevoelens verborgen. Er zijn holebi’s die trouwen, er zijn er die samenwonen zonder te trouwen en anderen die verkiezen alleen te wonen, zelfs wanneer ze een relatie hebben. Er is eigenlijk niet veel verschil met heteroseksuelen.”

“Maar het belangrijkste is dat twee mensen oprecht van elkaar houden. Dat is de essentie.” Alexander is trots op zichzelf.

“Een mooi einde van deze les,” laat mevrouw Steiner van zich horen.

“Voor het geval dat iemand hier verder met me zou willen praten laat ik mijn telefoonnummer hier achter.” Meneer Weiler neemt afscheid wanneer de bel gaat.

Op de speelplaats hoort meneer Weiler achter zich een zacht kuchje. Hij draait zich om. “Hey, jij zat daarnet ook in de klas hé?” vraagt hij aan Koray die bedremmeld maar vastberaden voor hem staat.

Koray knikt. “Bedankt voor de les, meneer Weiler. Ik... ik denk dat ik één van die drie ben. Zou ik hier eens over mogen komen praten met u?”

“Natuurlijk,” glimlacht meneer Weiler.

Hulpverlening

Persoonlijke Aandachtspunten

Probeer de volgende vragen te beantwoorden om je beter bewust te worden van je eigen visie op levenskeuzes die anders zijn dan de jouwe.

- Wat voor leven prefereer je persoonlijk?
- Heb je dit leven vrij gekozen of waren er factoren die deze met zich meebrachten?
- Waarom heb je deze specifieke levensstijl voor jezelf gekozen?
- Is er iemand die jouw levensstijl afkeurt? Waarom? Hoe ga je hier mee om?
- Welke keuzes in het leven zijn voor jou gemakkelijk om te respecteren? Welke niet? Waarom?
- Wat is je houding tegenover diversiteit in seksuele, etnische, religieuze, sociale en financiële status?
- Ben je voldoende op de hoogte van de problemen van holebi's afkomstig uit andere culturen? (bv. jonge holebi's die een zeer religieuze achtergrond hebben zullen homoseksualiteit anders bekijken dan zij met een liberale achtergrond.)

Houd in gedachten dat er veel manieren zijn om je leven te leiden, waarvan je er veel zelfs niet kent, dus wees niet verbaasd als je cliënt een originele aanpak heeft.

Hier volgen enkele tips die van belang kunnen zijn bij het hulp verlenen aan jongeren:

- Holebi's en transgenders hebben weinig positieve hedendaagse rolmodellen. Dit kan ertoe leiden dat ze zich onzeker voelen over hun levensstijlen en dat ze stereotiep gedrag van de media aanleren. Een ruimdenkende, geïnformeerde en niet-vooringenomen hulpverlener ontmoeten kan hen de kans geven hun levensstijl te herdenken en eventueel te herschrijven zodat deze meer tegemoet komt aan hun wensen en verwachtingen.
- Toon aan dat er geen objectieve criteria zijn om levensstijl te evalueren. Het is belangrijk om te benadrukken dat de belangrijkste criteria om een levensstijl te beoordelen het individuele geluk en de specifieke voldoening is van ieder persoon.
- Zoek uit waar er lokale groepen zijn waar jongeren kunnen samenkomen en hun ervaringen en percepties kunnen delen.
- Voor sommige holebi's en transgenders is het toekomstbeeld van een gezin moeilijk omdat een "traditionele" gezinssituatie moeilijker te realiseren lijkt. Veel onder hen veranderen hun opinie wanneer ze er – eventueel door positieve rolmodellen – achter komen dat ze een eigen gezin kunnen vormen dat even stabiel of onstabiel kan zijn als een traditioneel gezin.

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

Hoe kan je vermijden dat je bepaalde levenskeuzes die jij zelf afkeurt veroordeelt bij je cliënt?

In de meeste gevallen veroordelen we een andere levensstijl omdat we deze niet uit de eerste hand ervaren. Probeer je andere levenswijzen voor te stellen en je ervan bewust te maken dat anderen jouw levenswijze vreemd kunnen vinden. Het is niet meer dan normaal om je eigen levensstijl te verkiezen boven een andere en te aanvaarden dat ze niet allemaal geschikt zijn voor jou.

Welke antwoorden kan je een holebi of transgender geven die ongelukkig is met zijn of haar levensstijl?

Als mensen niet gelukkig zijn met hun levensstijl kan het zijn dat ze nog niet veel kansen hebben gekregen andere keuzes te maken door persoonlijke, sociale of maatschappelijke beperkingen. Ze moeten weten dat er meerdere manieren zijn om als holebi of transgender door het leven te gaan. Tegenwoordig zijn er veel mogelijkheden om een vervullend leven te leiden buiten de mainstream clichés. Personen moeten zich bewust worden van hun belangrijkste individuele noden en wensen. Uiteraard moeten ze ook beseffen dat sommige keuzes inspanningen vragen.

Hoe kan je holebi- en transgendercliënten helpen een sociaal ondersteunend netwerk op te bouwen?

In de meeste steden zijn holebi- en transgroepen die je kan contacteren voor informatie en ontmoetingsmogelijkheden. Het internet is een goudmijn aan informatie over mogelijkheden in je eigen regio of dichtbij. Begin bij de websites in dit Handboek (zie Annex), en aarzel niet deze door te geven aan je cliënten.

Hulpverlening - Tips en Methodieken

De twee stoelen

Doel: het onderzoeken van de interne noden en externe verwachtingen, en de conflicten die hiertussen kunnen ontstaan.

Werkwijze: zet twee stoelen tegenover elkaar. De ene stoel staat voor een autoritaire en emotioneel significante persoon, bv. een ouder, en de externe verwachtingen die deze persoon met zich meebrengt. De andere stoel representeert de persoonlijke behoeftes van de cliënt, de innerlijke wensen en verwachtingen. Kleef een etiket of foto op de stoel die aangeeft welke persoon deze representeert.

De cliënt gaat beurtelings op elke stoel zitten en begint zo een gesprek met zichzelf om te proberen de emoties en noden van beide posities te uiten. Hoe voelt deze persoon zich op de verschillende stoelen? Hoe voelt hij of zij zich over wat er gezegd is geweest vanaf de andere stoel? Wat zou hij of zij graag zeggen tegen de persoon die in de andere stoel zit?

Let op: het conflict tussen interne noden en externe verwachtingen kan vergroot worden door gevoeligheid aan sociale wenselijkheid en/of druk.

De spiegel

Doel: zelfbeelden onderzoeken.

Werkwijze: de cliënt sluit de ogen en beeldt zich in dat hij of zij voor een spiegel zit. Welke kritiek zou de cliënt hebben op zijn of haar eigen levensstijl? Welke aspecten zou de cliënt bewonderen?

Let op: deze oefening werkt op twee niveaus: de fysieke verschijning waar de meeste jongeren op zullen focussen, en andere kenmerken die je kan linken aan de levensstijl. Je moet de persoon bijstaan om zichzelf te zien als een ander individu die daadwerkelijk voor hen zit. Je kan deze oefening inleiden of uitbreiden door gebruik te maken van een echte spiegel of foto.

De drie wensen

Doel: het onderzoeken van onbewuste of onderdrukte noden en fantasieën over de toekomst.

Werkwijze: vraag de cliënt zich voor te stellen dat een magische geest naar hem of haar zal komen om te vragen hoe hij of zij wil leven. De cliënt mag drie wensen doen om zijn of haar leven te verbeteren.

Overloop samen wat hem of haar ervan weerhoudt dit leven te leiden.

Let op: het is niet van belang om te beoordelen of eventuele angst die een cliënt heeft over bepaalde levenskeuzes gerechtvaardigd is. Zelfs indien ze dat niet is, moet je deze serieus nemen anders zal de persoon voelen dat je hem of haar niet begrijpt. Iemands emotionele ervaringen reflecteren een subjectieve waarheid van waaruit de keuzes en angsten van de cliënt geïnterpreteerd kunnen worden.

4 Gezondheid

Introductie

Allereerst

In 1973 werd homoseksualiteit officieel niet langer beschouwd als een mentale aandoening door de Amerikaanse Psychiatische Associatie (APA) en werd verwijderd uit hun Diagnostisch en Statistisch Handboek van Mentale Aandoeningen (DSM-II). In 1993 werd homoseksualiteit als een natuurlijke variant van menselijke seksualiteit aanvaard door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO).

Heden ten dage spitsen psychologen en psychotherapeuten zich toe op het steunen van holebi's en transgenders om hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit te aanvaarden en te begrijpen, door hen te helpen een positief zelfbeeld op te bouwen en om te leren gaan met vooroordelen en discriminatie.

De psychologische hulpverlening aan jonge holebi's die behoren tot een etnische en/of culturele minderheid probeert zich specifiek toe te spitsen op een aantal evoluerende taken: deze verschillende identiteiten integreren en met elkaar in harmonie brengen en omgaan met het dubbele stigma dat behoren tot deze twee minderheden met zich kan meebrengen. Deze jongeren voelen zich soms buitenstaanders zowel in de holebigemeenschap als in de sociale groep en kunnen zich daarom onder druk gezet voelen om een keuze te maken tussen deze twee groepen.

Deze keuze is dwingend noch dringend en hulpverleners proberen deze jongeren aan te moedigen hun identiteit in een positief licht te zetten.

Minderheidsstress

Een toenemend aantal studies toont aan dat vooroordelen en discriminatie relevante en meetbare stressfactoren zijn. Deze studies wijzen uit dat veel homoseksuelen aan chronische micro- en macrotraumatische stress lijden door vijandige omgevingen en sociale stigma.

Dit fenomeen staat bekend als minderheidsstress. Het kan individuen treffen uit gestigmatiseerde minderheidsgroepen, en bestaat in het geval van homoseksualiteit uit drie elementen:

- Geïnternaliseerde homofobie of homonegativiteit: een (bewuste of onbewuste) negatieve en tegenstrijdige attitude tegenover de eigen homoaffectieve verlangens.
- Stigma: hoe groter de kans op sociale afwijzing in de omgeving en de maatschappij, hoe groter de angst zal zijn om geïdentificeerd te worden als homoseksueel en hoe meer defensieve strategieën een persoon zal toepassen om hieraan te ontkomen. Dit fenomeen staat bekend als “chronische stress cirkel”.
- Daadwerkelijke discriminatie en geweld: dit aspect kan acuut zijn (daadwerkelijke voorvallen) en/of chronisch, wanneer de angst om uitgesloten of afgewezen te worden door een persoon of groep constant wordt. Discriminatie en geweld (of angst hiervoor) hebben een grote emotionele impact op de slachtoffers.

Omkadering

Door minderheidsstress hebben jonge holebi's en transgenders meer kans op psycho-sociale stress. Studies hebben uitgewezen dat ze een verhoogd risico lopen op depressies, welk in het uiterste geval kan leiden tot zelfmoordpogingen.

Één van de grote uitdagingen voor alle holebi-jongeren is zelfaanvaarding. Sommigen zijn zo bang van het sociale stigma van homoseksualiteit dat ze zich hun hele leven achter een masker verschuilen om toch maar aan de verwachtingen van de omgeving te voldoen, en hierdoor hun eigen welzijn ondermijnen. De angst voor negatieve reacties is reëel, zeker in sommige homofobe gemeenschappen. De aanvaardingsproblemen van holebi's kunnen onderverdeeld worden in drie niveaus:

- “Milde” problemen (jongeren met een goed sociaal netwerk en steunende familie en vrienden): hiervoor zijn de hulpverlening op school en de lessenreeksen omtrent aanvaarding waarschijnlijk voldoende.
- “Zware” problemen (jongeren met een zwak sociaal netwerk, een negatief zelfbeeld, angst voor contact met holebi's en transgenders, en/of een strikt religieuze of familiale achtergrond): in deze gevallen is het noodzakelijk om een continue ondersteuning te bieden zowel binnen de school als daarbuiten.
- “Complexe” problemen (jongeren die bijkomende psychiatrische en psychologische problemen hebben zoals depressie, zelfmoordpogingen, angststoornissen, eetstoornissen, enz.): in deze gevallen is het noodzakelijk om zowel individuele psychotherapie als psychosociale hulp op school aan te bieden. De therapeutische bijstand toont duidelijk minder efficiënt wanneer ze niet begeleid wordt door acties vanuit de school en de omgeving om getraumatiseerde jongeren te beschermen.

Minderheidsstress en coming-out

Zichtbaarheid is nog steeds een uitdaging voor jonge holebi's en transgenders. Gezien coming-out negatieve reacties kan oproepen bij belangrijke mensen in het leven van de jongere, is het nodig dat jongeren hun psychologische en sociale steunpunten identificeren (zie Thema Gids 1: Coming-Out en Identiteit). Bv. homoseksualiteit uiten bij de ouders kan tot spanningen leiden binnen het gezin.

Jongeren die tot een etnische minderheid behoren en die zich door hun etniciteit gediscrimineerd kunnen voelen binnen de holebigemeenschap ontbreekt het soms aan de ondersteuning die ze nodig hebben. Omdat homoseksualiteit geen deel uitmaakt van relationele en seksuele vorming worden holebi's en hun seksuele noden onzichtbaar. Jonge holebi's moeten toegang krijgen tot informatie over de verschillende aspecten van seksualiteit die specifiek zijn voor homoseksueel contact. Informatie over veilig vrijen en algemene gezondheid is even noodzakelijk als informatie omtrent contraceptie.

Persoonlijke Aandachtspunten

Holebi's die zich oncomfortabel voelen over hun seksuele oriëntatie en/of etnische identiteit hebben nood aan correcte informatie, aanvaarding door hun leeftijdsgenoten en steun.

Om dit te bereiken is het nuttig om op de hoogte te zijn van specifieke en eigentijdse informatie bv. over hoe homoseksualiteit gezien wordt door de maatschappij en de wetenschap, over pesterijen en geweld tegen minderheden op school, over de opbouw van de identiteit en de eventuele moeilijkheden van deze ontwikkeling bij jonge holebi's en transgenders, en over de rol van hulpverleners en leerkrachten in het voorkomen en omgaan met discriminatie.

Je kan de nadruk leggen op sociale netwerken voor holebi's en transgenders om sociale isolatie te voorkomen (door het vermelden van holebi-jongerengroepen, enz.), emotionele isolatie tegen te gaan (door empathie en begrip te tonen) en cognitieve isolatie te vermijden (door kennis over en interesse in holebi- en transgenderkwesties aan de dag te leggen).

Als jonge holebi's zich ongemakkelijk voelen over hun seksualiteit zullen ze minder snel voorzorgen nemen om zichzelf te beschermen tijdens de seks. Het is daarom essentieel hen zoveel mogelijk informatie aan te bieden over S.O.A.'s en veilig vrijen. Een laag zelfbeeld tast ook de assertiviteit aan bij de onderhandelingen over veilig vrijen.

Onderwijs

Bedenk Vooraf

- Hoe kan je de houding van je studenten veranderen zodat je je holebi- en transgenderstudenten kan steunen? Een mogelijkheid is om tijdens de les films te laten zien die een positief portret tonen van holebi- of transpersonages of om holebi's of transgenders uit te nodigen voor een les. Denk eens na over de reacties van collega's, leerlingen of ouders.
- De "contact hypothese" van sociaal psycholoog Allport stelt dat bij twee groepen die actief met elkaar in contact treden de vooroordelen zeker verminderen. Dit soort ontmoetingen reikt ook positieve rolmodellen aan waardoor ook holebi- en transjongeren hun zelfvertrouwen kunnen vergroten.
- Hoe reageer je als je studenten woorden als "janet" of "pot" gebruiken? Moet je deze negeren of kan je beter ingrijpen? Zelfs indien deze woorden niet zijn gebruikt om iemand te beledigen, blijven het denigrerende woorden voor alle homoseksuelen. Deze woorden – die vaak automatisch en zonder nadenken worden gebruikt – kunnen een perfecte aanleiding vormen om deze discussie te openen. Vraag de studenten na te denken waarom ze dit woord gebruiken in plaats van een ander. Laat hen reflecteren over wie ze voor het hoofd kunnen stoten als ze deze woorden gebruiken.

Als er problemen ontstaan door het behoren bij een gestigmatiseerde minderheid (minderheidsstress) is het het beste om de student met individuele steun te begeleiden en tegelijk met de hele klas te werken of zelfs de hele school. Enkele mogelijkheden zijn bv.:

- Kijk of er bepaalde minderheden zijn in de klas of op school en organiseer groepsactiviteiten met de leerkrachten die op deze minderheden focussen, bv. samen een Afrikaans gerecht maken.
- Nodig rolmodellen uit om over minderheden te komen praten.
- Promoot bewustmaking bij collega's.
- Promoot het ontstaan van studiegroepen of studentenvakbonden van minderheden (zoals gebeurt in veel Europese universiteiten) die het bewustzijn vergroten door acties op school.
- Laat de leerkrachten een standaardstraf invoeren voor homonegatieve of racistische beledigingen en pesterijen.

Onderwijs - Tips en Methodieken

Praten over normaliteit

Doel: het onderscheid maken tussen statistische, juridische en morele percepties van normaliteit om aan te tonen dat “normaal” een relatief en historisch concept is.

Werkwijze: geef elke student een blad met een aantal gedragingen of situaties (bv. masturbatie, homohuwelijk, geen varkensvlees eten, bepaalde ziektes, handicaps, leeftijd, enz.) waarop ze moeten aanduiden of ze deze situaties bestempelen als normaal of abnormaal.

Daarna bespreek je de antwoorden en open je het debat over historische relativiteit en het concept van “normaliteit”.

Let op: sommige culturen beschouwen homoseksualiteit nog steeds als een ziekte en tasten daardoor de psychosociale gezondheid van de holebi's en transgenders binnen deze culturen aan.

Brainstorming on health

Doel: het onderwerp en de betekenis van gezondheid te bespreken.

Werkwijze: vraag de klas de betekenis van het woord “gezondheid” op te schrijven. Haal deze allemaal op zonder te selecteren en bespreek klassikaal.

Let op: voor deze oefening moeten de jongeren bekend zijn met de concepten “stigma” en “discriminatie”. Benadruk dat gezondheid niet enkel de fysieke gezondheid omvat maar ook de kwaliteit van de relatie tussen het individu en de sociale omgeving en zijn of haar kunde om met problemen om te gaan. Wijs aan dat sociale stigma het

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening..

Wat is de emotionele impact van een verbale belediging?

Een oud gezegde luidt: woorden zijn scherper dan zwaarden. Een belediging is bedoeld om iemand te bespotten, verachten en/of (een deel van) iemands identiteit te devalueren. Hierdoor kunnen mensen zich schamen of zich schuldig voelen, en is er een effect op het zelfvertrouwen van het slachtoffer. Bij holebi's zijn de verbale beledigingen meestal gericht op hun seksuele identiteit, waardoor het moeilijk wordt om zonder angst uit de kast te komen. Als een leerkracht onverschillig is over beledigingen als deze, kan het dat de pestkop zich geautoriseerd voelt om ze te blijven gebruiken, en het slachtoffer zich onbeschermd voelt.

zelfvertrouwen kunnen schaden en daardoor een impact kunnen hebben op mensen hun fysieke gezondheid. Gestigmatiseerde groepen hebben minder sociale hulpmiddelen om met deze problemen om te gaan.

Socio-affectief onderwijs: “discussiëren we juist?”

Doel: jongeren leren omgaan met anderen en confrontaties door hun persoonlijke opinies, gevoelens of gedachten te uiten zonder anderen te beledigen of respectloos te behandelen.

Werkwijze: houd een debat over een actueel thema waarin iedereen enkel ik-uitspraken mag doen in plaats van jij-uitspraken (Ik ben bezorgd, ik denk er zo over, i.p.v. jij bent fout, jij maakt deze uitspraak) zodat de eigen gevoelens als startpunt voor de confrontatie dienen en de ander zich niet aangevallen voelt.

Let op: het is belangrijk dat iedereen de kans krijgt om vrijuit te praten zonder daarvoor veroordeeld te worden. Werk hiervoor eventueel in kleine groepjes.

Andermans opinie

Doel: de impact van andermans opinie op mensen hun welzijn bestuderen.

Werkwijze: stel films of boeken voor die handelen over diversiteit (kijk in de Annex voor een lijst met films en boeken) en laat de studenten discussiëren over de voor- en nadelen van de diversiteit die door deze media worden aangetoond. Vraag welke emoties ze denken dat de personages doormaken over hun specifieke diversiteit en hoe ze daar mee omgaan. Je kan de discussie beginnen of eindigen met te vragen of de studenten zelf persoonlijke voorbeelden hebben van anders zijn en hoe ze zich daarbij voel(d)en.

Je hebt het vermoeden dat één van je studenten holebi is maar er moeilijk over kan praten. Wat doe je dan best?

Soms tonen zelfs kleine dingen al veel steun. In sommige gevallen kan een begrijpende leerkracht even heilzaam zijn als een professioneel psycholoog. De leerkracht kan een positieve houding tegenover homoseksualiteit op een indirecte manier duidelijk maken door bv. een holebi of transgender auteur te bespreken tijdens literatuurstudie. De student zal de boodschap zeker krijgen, zich gerustgesteld voelen en kan eventueel de leerkracht aanspreken over zijn of haar specifieke situatie. Indien nodig kan je de student doorverwijzen naar een hulpverlener.

Hulpverlening

Persoonlijke Aandachtspunten

Efficiënt werken met jonge holebi's en transgenders is zeker mogelijk, vooral als we bereid zijn empathisch tegenover ervaringen te staan. We moeten niet verwachten dat we alles over een ervaring begrijpen omdat persoonlijke, culturele en religieuze factoren een grote rol spelen in de betekenis die we toeschrijven aan onze eigen en andermans ervaringen. Daarom is het beter om de jongere zelf te vragen naar zijn of haar ervaringen als holebi of transgender en/of als lid van een etnische of religieuze minderheid dan bepaalde emoties te veronderstellen.

We mogen ook niet uit het oog verliezen dat niet iedere jonge holebi/trans of ieder lid van een minderheid hiermee problemen heeft. Als er geen probleem is moeten we het ook niet zoeken, en gewoon de jongere de kans geven zijn of haar interesses of bezorgdheden vrij te uiten.

Voor je begint te werken met de jongere, kan je best je eigen houding en eventuele (voor)oordelen beschouwen en je kennis van psychologische en gezondheidskwesties in verband met holebi's en transgenders even updaten.

Bij de meeste sociale contacten gaan mensen er automatisch van uit dat anderen heteroseksueel zijn, wat één van de redenen is dat het moeilijk kan zijn voor holebi's om uit de kast te komen. Je kan dit proces vergemakkelijken door een neutraal taalgebruik te hanteren zonder iets aan te nemen over privéleven van je cliënt.

Omdat homonegativiteit vaak voorkomt en doorgegeven wordt is het soms moeilijk te definiëren of een cliënt eerder problemen heeft met zijn of haar seksuele oriëntatie of de manier waarop daarmee omgegaan wordt in de omgeving. Het is soms interessanter om niet te zeer toe te spitsen op de seksuele oriëntatie van een persoon maar de andere problemen op sociaal of familiaal vlak ook te bekijken.

Als je vermoedt dat de problemen eerder op het vlak van seksuele oriëntatie liggen, kan je dit vlak verder onderzoeken door tactvol en voorzichtig vragen te stellen om de grenzen van je cliënt vast te stellen en te respecteren, zonder hem of haar te dwingen zijn of haar seksuele oriëntatie te onthullen als hij of zij er nog niet klaar voor is.

Als de cliënt een specifieke culturele of religieuze achtergrond heeft, is het aangewezen om geïnternaliseerde homonegativiteit te onderzoeken, gezien de problemen met seksuele oriëntatie hierin een basis kunnen hebben. Je kan toespitsen op de mogelijke strijd tussen familiale, religieuze en culturele waarden en normen van de minderheidsomgeving en de visie van de gastsamenleving over seksualiteit en homoseksualiteit in het bijzonder.

EEN VERHAAL...

Else ging Chloé bezoeken in Fontenay. Ze waren al meer dan een jaar samen en eindelijk ging Else Chloés huis zien. Ze herinnerde zich nog de eerste keer dat ze Chloé in het echt zag. Ze waren al drie maanden aan het chatten in een Triangle jeugdchat voordat ze er toevallig achter kwamen dat ze bijna burens waren. Dus maakten ze natuurlijk een afspraakje.

Else vroeg zich de hele tijd af wat er zou gebeuren als ze Chloé zag: wat als ze dom was, of lelijk, je weet maar nooit met die chats. Haar moeder was er ook niet gerust in, maar nu is ze dol op Chloé, en dat is het enige dat telt.

Else was al bijna te laat om naar Fontenay te gaan. Ze grabbelde haar jas van de stoel, nam de sleutel van de haak en vertrok.

“Chloés vader is het eigenlijke probleem,” dacht ze twee uur later toen ze terug kwam. Ze voelde me heel ongemakkelijk. Het begon al toen ze aankwam.

“Binnen een uur ben je terug, begrepen?” Chloés vader gaf haar een woeste blik. Chloé is zo bang dat Else ook ineenkromp.

“Kom, Chloé.” Else hielp haar recht en ze renden zo snel ze konden naar buiten.

“Is je vader altijd zo?” In gedachten verzonken liet Else een paar steentjes over de vijver ketsen.

Chloé knikte vermoeid. “Hij houdt heel veel van me, dat is alles.” Haar stem klonk triestig. “Ik ben zijn enige dochter, en hij bedoelt het goed.”

“Maar het is toch niet juist om je thuis op te sluiten?” vond Else.

“Ja, ik weet het.” Chloé grijnsde beschaamd. “Maar papa heeft een hart van goud als je hem wat beter leert kennen.”

“Dat kan ik me niet echt inbeelden.” fluisterde Else.

“Laten we hier geen ruzie over maken, alsjeblieft. Je moet al bijna weer weg, en ik vind het zo leuk om je te zien.”

Else trok Chloé zachtjes tegen zich aan en kus haar lippen. Haar hele lichaam tintelde. Ze voelde Chloés opwindende en werd helemaal rood. Plots hoorde ze voetstappen achter zich.

“Blijf met je fikken van mijn dochter.” Chloés vader sleurde Else aan haar haren weg en duwde haar naar de vijver toe. “Zorg dat ik je hier nooit meer zie, rotkind!”

Chloés ogen keken vertwijfeld in die van Else.

En dat is de laatste keer dat ze elkaar zagen.

“Liefje, wat scheelt er toch met je?” Else’s moeder keek haar bezorgd aan.

“Waarom komt Chloé nooit meer langs? Hebben jullie ruzie gehad?”

“Het was haar fout niet, mama.” verdedigt Else Chloé.

“Else, ik denk dat we hierover moeten praten. Je bent de laatste weken al meer dan vijf kilo kwijtgeraakt. Er is iets mis met je. Ik wil gewoon weten waarom je zo down bent.” Haar moeder neemt Else bezorgd vast.

“Ik weet het, mama, sorry, maar ik moet nu gaan. Ik zie je vanavond.” Ze moest hier weg. Wanneer ze uit het raam naar buiten keek, was alles grijs. Haar ontbijt smaakte naar karton. Het gelach van de mensen op het schoolplein echode in haar oren. Ze hoorde hoe ze tegen haar spraken, soms antwoordde ze nog. “Maar vraag me niet wat ik voel! Vergeleken met mij zou zelfs een robot menselijk zijn.” Dacht Else vertwijfeld. Ze beet zich vast in haar schoolwerk omdat niets anders nog echt leek.

Thuis dacht ze er verder over na. “Natuurlijk heeft mama gelijk. Vorige week moesten we een modern sprookje schrijven. Mijn verhaal begon zo: “Op een dag zette een buitenaardse kracht een glazen stolp over de Aarde. Maar niemand merkte het...” De rest was nogal angstaanjagend en het eindigde fataal. Ik had

een tien op tien, maar dat doet me niks meer.”

“Hoeveel had dat sprookje met jezelf te maken?” vroeg mevrouw Dupont Else na de les. Ze haalde haar schouders op.

“Je bent al weken neerslachtig. Zijn er problemen thuis?”

Else schudde haar hoofd in stilte.

“Liefdesverdriet?”

Else keek haar lerares verbaasd aan.

“Het gaat over een meisje, of niet?” vraagt mevrouw Dupont zacht.

“Het is niet door haar,” fluisterde Else en ze begon te huilen. “Het is haar vader zijn schuld.” snikte ze.

Nadat mevrouw Dupont Else gekalmeerd had zei ze plots: “Else, ik ga je het nummer geven van mensen die jonge holebi’s helpen, de “Holebifoon”. Zij kunnen je zeker verder helpen. Het komt wel goed, je zal wel zien.”

“Hoe weet u van dit nummer af?” vroeg Else verbaasd.

“Je bent niet het enige lesbische meisje in deze school.” Ze knipoogt even.

Voor de eerste keer in weken voelde Else weer een klein beetje hoop.

Na een tijdje begon ze weer wat zelfvertrouwen te krijgen. Ze ging nu ook wekelijks naar een therapeute. Ze vertelde Marie, haar therapeute, na een paar weken over de nachtmerrie die haar al maanden plaagde en die ze niet begreep. Een monster hield haar hoofd onder water in een vijver, en langzaam verdronk ze. En opeens zag ze de scène weer voor haar ogen. “Chloés vader, hij sleurde me bij mijn haar en schreeuwde beledigingen. En toen duwde hij me naar een vijver.” Voor de eerste keer voelde ze weer de walging die hij uitstraalde. Ze was helemaal vergeten hoe intens het was.

“Chloés vader sleurde je van haar af? Dat wist ik niet. Misschien toont je nachtmerrie wel hoeveel pijn hij je heeft gedaan. Heb je ooit met iemand over die aanval gesproken?” vroeg Marie.

Else knikte in stilte. “Denk je dat dit de reden is dat ik me zo voel?” vroeg ze uiteindelijk. “Ik dacht dat het was omdat Chloé tegenwoordig alleen nog maar over zelfmoord praat, en ik haar niet kan helpen. Ik kon mezelf zelfs niet verdedigen tegen haar vader. Ik voel me zo rot.”

“Ja, ik begrijp waarom. Je hebt gezien hoe hard haar vader je kan kwetsen. Natuurlijk voel je je hulpeloos. Even hulpeloos als wanneer je Chloé wilt helpen en niet weet hoe.”

“Denk je dat er een verband is tussen die twee dingen?” vroeg Else met een klein stemmetje.

“Het is zeker heel goed mogelijk, om het zacht uit te drukken. Als Chloés vader je niet zo bang had gemaakt, had je waarschijnlijk veel beter met de situatie om kunnen gaan. Misschien voel je je net zo als toen wanneer hij je aanviel.” zei de therapeute.

“Ik voelde me zo beschaamd, zo vuil. Alsof hij me helemaal had ondergespuwd.” walgde Else.

“Dat is ook wat hij deed,” zei Marie. “Erover praten is al een goed begin, de enige manier om van je gevoel van hulpeloosheid af te komen. En eens dat je ervan af bent, dan kan je beginnen nadenken over hoe je Chloé kan helpen. Wat denk je, zie je het zitten?”

Alles dat Marie zei klonk zo logisch, zo simpel en juist. Else had nooit gedacht dat een klein voorval als dit haar zo diep kon raken en haar zo kon blijven kwetsen. Maar Marie had gelijk. Ze herinnerde zich hoe beschermd en open ze zich voelde bij Chloé. Ze was weerloos tegen haar, maar ook weerloos tegen anderen. Ze bedankte de therapeute en kon niet wachten om die avond met Chloé te chatten.

Hulpverlening - Tips en Methodieken

Eigenwaarde vergroten

Doel: de impact van geïnternaliseerde homonegativiteit meten.

Werkwijze: vraag de cliënt om tien adjectieven op te schrijven die hem of haar beschrijven. Vraag daarna om tien adjectieven op te schrijven die uitbeelden hoe hij of zij graag zou zijn. Vraag daarna om elk adjectief aan te duiden met een positief of een negatief teken. Bespreek de betekenis van de adjectieven, vergelijk de twee lijsten en vraag naar de invulling van de adjectieven door de cliënt zelf.

Let op: deze oefening kan gebruikt worden om te onderzoeken hoe de cliënt zichzelf ziet. Seksuele oriëntatie hoeft niet betrokken te zijn bij deze zelfperceptie, maar het geeft de hulpverlener de mogelijkheid om te zien of dit van wezenlijk belang is..

Representaties van homoseksualiteit en transgenderisme

Doel: de cliënt helpen de externe invloeden op het zelfbeeld te begrijpen.

Werkwijze: stel de cliënt de volgende vragen:

- Hoe worden holebi's en transgenders gezien in de omgeving waarin jij bent opgegroeid?
- Werd het geaccepteerd of getolereerd?
- Werden holebi's en transgenders uitgesloten of veroordeeld?
- Welk was het eerste boek, film of tv-reeks die je je herinnert waarin gesproken werd over holebi's en transgenders?
- Wat was de teneur van het boek, film of reeks?
- Hoe werd het holebi- of transpersonage geportretteerd? Was het een positief of negatief personage? Heb je er later nog met iemand anders over gesproken? Op welke manier?

Let op: deze oefening kan gebruikt worden voor cliënten die een hoge vorm van geïnternaliseerde homonegativiteit of transfobie tonen en die stereotiepe representaties van homoseksualiteit en transgenderisme bezigen.

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

Hebben holebi's en transgenders meer psychologische problemen dan hetero's en waarom (niet)?

Onderzoeken wijzen uit dat holebi's en transgenders vaker psychosociale problemen hebben omdat ze aan minderheidsstress en/of geïnternaliseerde homonegativiteit kunnen lijden. Holebi's en transgenders die bv. gediscrimineerd worden in hun eigen gezin zullen waarschijnlijk minder goed omgaan met stress.

Hoe kan je het beste werken met holebi's die moeite hebben zichzelf te accepteren en hun geïnternaliseerde homonegativiteit aanpakken?

Eerst en vooral moet onderzocht worden welk probleem aan de basis ligt van de moeilijkheden voor zelfacceptatie. Ligt het probleem (deels) bij geïnternaliseerde homonegativiteit dan is het interessant om de jongere te vragen naar zijn of haar omgeving hun opinie over homoseksualiteit en om uit te zoeken hoe de jongere zich daarbij voelt. Zo kunnen de geïnternaliseerde stereotypes vaak duidelijk worden. Je kan de jongere helpen de bron van deze stereotypes te vinden en de waarden die zo zijn meegegeven blootleggen. Tegelijk sta je de cliënt bij in het identificeren van positievere invloeden en deze mensen en hun waarden en normen aan het licht brengen. Uiteindelijk kan je uitzoeken hoe het mogelijk is om een affectieve relatie te hebben met mensen die andere waarden aanhangen.

Lopen allochtone holebi's meer risico op psychosociale problemen?

Indien homoseksualiteit in een bepaalde cultuur als een ziekte, zonde of misdaad wordt beschouwd, zal een holebi logischerwijze meer moeite hebben met zichzelf te accepteren. Hij of zij kan zich bv. een verrader voelen tegenover de gemeenschaps- en/of familiale waarden en het daarom moeilijker vinden hulp te vragen en/of te ontvangen om zichzelf in deze moeilijke sociale context te definiëren. Daarenboven kunnen allochtonen ook in de holebigemeenschap obstakels ondervinden, want daar is, net als in de rest van de samenleving, ook racisme te vinden.

De dag van vandaag zijn er meer en meer religieuze gemeenschappen van holebi's op het internet en in sommige grote steden. Deze groepen proberen stilaan het debat te openen binnen hun religieuze gemeenschap. Er worden ook een groeiend aantal boeken gepubliceerd over dit onderwerp. Moedig je cliënt aan deze informatiebronnen te gebruiken.

Moeten homo- en biseksuele jongens geïnformeerd worden over soa's en hiv?

Recente onderzoeken hebben aangetoond dat de kans op soa's en hiv groter is voor mannen die seks hebben met mannen dan voor mannen die seks hebben met vrouwen. Daarom zal iedereen baat hebben bij accurate informatie en praktische suggesties.

Bij het bespreken van seksuele gezondheid is het belangrijk de positieve en leuke aspecten ook in beschouwing te nemen. Het is vaak moeilijk voor jongeren om hun seksuele ervaringen en fantasieën te bespreken, en dit geldt zeker ook voor jonge holebi's.

Adviseer jongeren over condoomgebruik bij penetratie. Moedig ze aan goede condooms te gebruiken, en niet de zogenaamde fun-condooms met smaak en vorm want deze zijn minder stevig en eerder bedoeld voor oraal gebruik. Promoot ook het gebruik van glijmiddel, zeker bij anaal contact. Vermeld dat ook orale seks kans geeft op soa's. Indien een jongere een SOA heeft opgelopen moet hij of zij zo snel mogelijk naar een arts. Benadruk dat het onnodig is je daarover schuldig of beschaamd te voelen, en dat de meeste soa's kunnen behandeld worden. Moedig jongeren aan om zich regelmatig te laten testen op soa's, in het bijzonder op hiv.

Lopen lesbiennes risico op hiv en andere soa's?

Hoewel het risico op hiv kleiner is bij lesbiennes dan bij heterovrouwen is het niet te verwaarlozen. Besmetting kan gebeuren tijdens de uitwisseling van speeksel en bloed of gezamenlijk gebruik van seksspeeltjes. Er is ook een risico dat een ziekte of infectie via een vroeger heteroseksueel contact wordt doorgegeven. Veel lesbiennes denken, foutief, dat ze geen enkel risico lopen, ook al hebben ze af en toe heteroseksuele contacten. Door dit misplaatste idee gaan ze minder vaak naar gynaecologen, en lopen zo een hoger risico om bv. baarmoederhalskanker te ontwikkelen.

5 Jongeren steunen en pesten tegengaan

Introductie

Allereerst

Jonge holebi's en transgenders kunnen om verschillende redenen hulp zoeken. Soms zijn deze gerelateerd aan hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit, soms ook niet. Er zijn veel manieren waarop jongeren hun onrust uiten vooraleer ze om hulp vragen. Indien dit niet wordt opgevolgd, kunnen gedragingen leiden tot schoolverzuim, sociale isolatie, druggebruik, enz.

Het is moeilijk om jongeren te bereiken die niet om hulp vragen. Daarom zijn scholen belangrijk omdat deze een forum bieden waarmee meteen een groot aantal jongeren bereikt kan worden. Het is dé plaats waar jongeren kunnen leren anderen te respecteren, en waar jonge holebi's, transgenders en twijfelaars gerustgesteld kunnen worden.

Daartegenover komt pesten vaak voor op school en zijn de slachtoffers vaak mensen die behoren tot gestigmatiseerde groepen (vrouwen, etnische en seksuele minderheden, andersvaliden, enz.).

Omkadering

Wat zijn homonegatieve pesterijen?

Pesterijen zijn het psychologische, verbale of fysieke onderdrukken van een persoon die niet bij machte is zichzelf te verdedigen door een persoon of groep die door zichzelf en/of anderen beschouwd wordt als machtiger.

Pesten wordt vaak gebagatelliseerd omdat het soms verward wordt met typische ruzies, conflicten of discussies tussen jongeren. Er zijn nochtans specifieke verschillen: between bullying and peer conflict.

Pesten	Ruzies
herhaald en vaak voorkomend over een langere tijd	een occasioneel voorval
zowel de dader als het slachtoffer zien een ongelijkheid in macht, een mening die meestal gedeeld wordt door de omgeving	de tegenstanders zien elkaar als gelijken en ze kunnen de redenen voor het conflict duidelijk stellen
de dader voelt geen medelijden of empathie	het is mogelijk om zich in de schoenen van de ander te verplaatsen, te onderhandelen en zo tot een akkoord te komen
de dader heeft de bedoeling te kwetsen	beide partijen kunnen het argument beëindigen, er is geen sprake van intentioneel kwetsen
de dader is steeds dezelfde	de partijen kunnen veranderen

De meest karakteriserende eigenschap van pesten is dat de daders de slachtoffers beschuldigen van het uitlokken van hun gewelddadig gedrag, het gaat dus niet om wraak voor een eerdere actie, maar om een persoonlijkheidskenmerk van het slachtoffer (omdat hij of zij zwart, homo, nerd, arm, enz. is). Homofobe of homonegatieve pesterijen worden dus gemotiveerd door de seksuele oriëntatie.

Ook mensen die niet stereotiep te karakteriseren zijn of zich niet aanpassen aan genderverwachtingen lijden vaak onder pesterijen. Bv. al degenen die niet meteen in de categorie “mannelijk” of “vrouwelijk” zijn onder te verdelen zoals verlegen jongens, sportieve meisjes, enz., kunnen beschouwd worden als homoseksueel. Dit komt soms ook voor bij mensen met halebifamilieleden.

Soms botsen leraars en hulpverleners die deze problematiek willen aanpakken tegen weerstand van ouderverenigingen en/of schooladministratie. Om dit te vermijden is het mogelijk om halebidiscriminatie te integreren in een breder schoolbeleid rond pesten. Jongeren zijn constant nieuwsgierig naar seksualiteit en volwassenen brengen hun waarden en normen over door hierover te praten (of net door te zwijgen) en door expliciete en impliciete gedragingen. Het hele onderwerp doodzwijgen kan er toe leiden dat slachtoffers van homonegatieve pesterijen zich sociaal geïsoleerd voelen. Het nonchalant gebruiken van beledigende woorden zoals “flikker” of “janet” enz. versterken het negatieve imago van homoseksualiteit, zodat vergeleken worden met een holebi of transgender beledigend wordt an sich.

Het professioneel bespreken van het onderwerp homo- en heteroseksualiteit binnen scholen en hulpverlening staat niet gelijk met homoseksualiteit “promoten”. Ook is het onderwerp van belang voor veel jongeren. Als men stelt dat 8% van de volledige bevolking holebi is, komt er in elke klas waarschijnlijk minstens één holebi voor.

Persoonlijke Aandachtspunten

Er is nood aan om elke vorm van pesterijen in en buiten de school aan te wijzen, te analyseren en aan te klagen. De acceptatie van etnische, religieuze en/of seksuele minderheden en hun levenswijzen kunnen zowel in de officiële documenten van de instelling als in de praktijk opgenomen worden. Een keus aan diensten aanbieden (preventie, actie, training, enz.) vergroot het bereik. Leerkrachten en hulpverleners kunnen samenkomen binnen hun instelling om na te denken over hoe holebi's en transgenders, eventueel van een verschillende etnische achtergrond, best bereikt kunnen worden. Deze mensen kunnen zich ook onderling verbinden tot een netwerk om de efficiëntie te vergroten en met ervaringsdeskundigen in contact te komen. Holebi- en trans groepen kunnen interessant zijn om te contacteren omdat deze zeker voor seksuele minderheden een positief rolmodel kunnen aanbieden. Sommige groepen hebben een scholenwerking, kijk voor een volledige lijst op www.cavaria.be/onderwijs.

Onderwijs

Bedenk Vooraf

Homonegativiteit en transfobie is een vorm van discriminatie die even ernstig is als racisme, antisemitisme, enz. maar die veel minder wordt opgemerkt.

Je kan best even stilstaan bij volgende punten:

- Hoe goed ken en begrijp je homoseksualiteit en transgenderisme?
- Hoe belangrijk vind je deze kwestie? Hoeveel tijd wil je eraan spenderen, wanneer en waar kan je dit onderwerp het beste bespreken, enz.
- Is er veel of weinig acceptatie van holebi's en transgenders van de school uit? Hoe is de houding van de leraars en van de directie hieromtrent? En van de ouders en ouderverenigingen?
- Hoe worden holebi's en transgenders in de school of in de jongerenvereniging behandeld? Is er (voldoende) interactie tussen de jongeren? Worden ze eventueel gepest?
- Gezien pesterijen vaak voorvallen buiten de lessen, is het mogelijk de vaardigheden van andere collega's op school zoals conciërges, opzichters en administratief personeel bewust te maken van deze problematiek.
- Homonegativiteit en transfobie zijn niet enkel beledigend voor holebi's en transgenders. Ook mensen rondom hen kunnen gekwetst worden door homonegatieve opmerkingen.
- Indien de volwassenen stil blijven omtrent pestgedrag of zich ongemakkelijk voelen bij het adresseren hiervan kan dit de kwetsbaarheid van gediscrimineerde leerlingen in de hand werken.

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening

Is het de plicht van leerkrachten om holebi's en transgenders in de klas te steunen?

Leraars staan op sleutelposities in de ontwikkeling van jongeren, en kunnen hen natuurlijk allemaal bijstaan in de ontplooiing van het volle potentieel van iedere leerling. Ze kunnen proberen problemen en moeilijkheden van leerlingen opmerken en signaleren. Ook kan het voorvallen dat leraars moeten tussenkomen in bepaalde situaties van discriminatie en/of pesterijen in de klas. Het is niet altijd gemakkelijk deze (tijdig) te identificeren, daarom is het natuurlijk cruciaal om een goede communicatie met collega's te onderhouden hieromtrent.

Hoe ga je ermee om als je als leraar niet comfortabel voelt met het bespreken van homoseksualiteit of transgenderisme in de klas?

Probeer je eigen kennis en begrip van homoseksualiteit en transgenderisme te vergroten. Een duidelijk standpunt kan met gezag worden overgebracht zonder aan geloofwaardigheid in te boeten indien je je zeker en eenduidig voelt over het onderwerp in kwestie. Sommige jongeren zullen natuurlijk de draak steken met dit onderwerp, net zoals met elk onderwerp waar ze zich niet helemaal comfortabel bij voelen, maar zeker als het goed gebracht wordt zal dit thema de nieuwsgierigheid van leerlingen stimuleren.

Hoe creëer je een vertrouwensvolle omgeving waarin jonge holebi's en transgenders gestimuleerd worden om hierover te praten?

Begin met aan te tonen, best tijdens de les, dat je mondig en onbevooroordeeld bent, door ieders standpunt altijd te respecteren, en regelmatig te verwijzen naar en begrip te tonen voor minderheden. Maak aan het begin van het schooljaar of wanneer het nodig lijkt aan heel de klas duidelijk dat ze steeds met je kunnen komen praten, en dat dit gesprek volledig vertrouwelijk is tenzij de student dit anders wenst. Vermeld misschien ook even dat een persoonlijk gesprek geen invloed zal hebben op de punten van de leerling. Zorg dat je een plaats hebt waar je niet gestoord kan worden als er een student met je wil praten.

Mag je met collega's of directie praten over een persoonlijk gesprek met een leerling?

Dit zou het vertrouwen schaden en onprofessioneel zijn. Als je er toch over moet praten probeer dit dan anoniem te houden en de student niet te identificeren.

Onderwijs - Tips en Methodieken

Stereotypes

Doel: de deelnemers tonen dat stereotypes gekarakteriseerd worden door hetero- en etnonormativiteit, en aantonen dat mensen ertoe neigen positieve kenmerken toe te schrijven aan de eigen groep en negatieve aan de “ander”.

Werkwijze: schrijf een aantal zinsneden op het bord die de studenten verder moeten aanvullen, zoals Marokkanen zijn ..., Duitsers zijn..., Vlamingen zijn... de leerlingen kunnen eventueel zelf nog voorbeelden bedenken.

Duid aan welk van deze uitspraken een positief beeld geven van de groep, en welke een negatief.

Begin dan een discussie over stereotypering en onderzoek in hoeverre deze uitspraken overeenkomen met een bepaald stereotype. Vraag wat de functie is van stereotypes, en of deze deels gebaseerd kunnen zijn op waarheid. De discussie kan dan voortgaan om stereotyperingen over holebi's en transgenders te omvatten.

Let op: stereotypes kunnen kwetsend zijn. Indien er maar één persoon van een bepaalde groep in de klas zit, is het beter om zinsneden met deze bevolkingsgroep te vermijden.

Groepsgevoel

Doel: bewijzen dat iedereen bij meerdere groepen hoort, waarvan er sommige gestigmatiseerd worden. Laten aanvoelen hoe het is om bij een gestigmatiseerde groep te horen.

Werkwijze: vraag de studenten na te denken over de verschillende groepen waartoe ze behoren (bv. mannen, Turken, atleten, scouts,

vegetariërs, enz.). Geef elke student drie stukjes papier en vraag hen om anoniem op het eerste een groep te schrijven waar ze met trots toebehoren, op het tweede een groep waarover ze onverschillig zijn of ze erbij horen of niet, en op het derde een groep waarover ze beschaamd zijn dat ze erbij horen.

Hang de drie teksten volgens hun categorie op het bord en bespreek.

Let op: deze oefening is niet zo geschikt voor kleine groepen. Het kan soms moeilijk zijn voor leerlingen om eerlijk te antwoorden.

Welkom terug

Doel: de deelnemers de kans geven de emoties en gedragingen te ondervinden die mensen typisch gebruiken wanneer ze mensen van andere culturen of groepen ontmoeten.

Werkwijze: de deelnemers zitten in een cirkel en één vrijwilliger gaat even naar buiten. Wanneer deze weg is spreken de anderen af hoe ze de vrijwilliger zullen behandelen wanneer hij of zij terugkomt. Dit kan gesuggereerd worden door de leerkracht of door de leerlingen worden aangebracht. Mogelijkheden om de persoon weer te begroeten zijn bv.: onverschilligheid, interesse, agressie, tegemoetkomendheid, enz.; of de klas kan de vrijwilliger als een bekend persoon behandelen, zoals bv. de directeur, de koning, een vreemde, een oude vriend, enz. Deze twee manieren kan je best niet mengen. Bespreek even met iedereen. Daarna wordt weer een andere vrijwilliger gezocht. Deze oefening werkt ook in kleine groepjes als je de leerlingen een blad met een aantal suggesties geeft.

Let op: wanneer je iemand uitkiest om naar buiten te gaan, probeer er dan voor te zorgen geen student te nemen die al problemen heeft binnen de groep maar één die vlot omgaat met de rest.

EEN VERHAAL...

“Oh, mevrouw, zou u meteen even mijn nachtkastje kunnen schoonmaken?” Eileen draait zich kwaad om naar het bed. “Ik ben de kuisvrouw niet.” zegt ze gepikeerd. “Binnenkort ben ik dokter.”

De patiënte kijkt haar verbaasd aan. Dan zegt ze venijnig: “Bel dan liever dokter Mayer. Ik wil niet behandeld worden door een neger.” Zonder een woord te zeggen legt Eileen de naald weer neer, en ze loopt de kamer uit. “Waarom denkt iedereen toch dat ik dit niet aankan? Mama was ook weer aan het zagen aan de telefoon,” maalt het door haar hoofd.

“Dag Eileen,” begroet een stralende Kristin haar ‘s avonds. “En hoe was jouw dag?”

“Fantastisch! Mijn moeder denkt dat ik niet voor anderen kan zorgen en mijn patiënten denken dat ik de kuisvrouw ben. En de jouwe?” Eileen kan de gebeurtenissen van de dag weer niet van zich af zetten.

Kristin deinst geschrokken terug. Haar hart begint te bonzen. “Zeg gewoon niets verkeerts,” denkt ze. “Ik ben zo blij dat ik je zie. Het was een moeilijke dag vandaag.” probeert ze Eileen te vertellen. Maar die is te slecht gezind om zich er zomaar van af te brengen.

“Het is mijn schuld niet dat de rest van de wereld zo rot is, steek het dan ook niet op mij.” snauwt Eileen.

“Zo bedoelde ik het helemaal niet.” Kristin wil gewoon wegrekken. Waarom doet Eileen zo moeilijk?

“Kom, ik heb iets lekkers gekookt,” ontdooit Eileen. “Dek jij de tafel even?” Eileen pakt Kristin vast en kust haar zacht en teder. “Beter zo?” vraagt ze zachtjes. Kristin geeft een zucht van opluchting. Daarna begint het weer. “Kristin, kan je alsjeblieft de vismessen nemen i.p.v. de vleesmessen? En de kristallen wijnglazen? En die servetten passen helemaal niet bij het servies, zie je?”

Kristin kijkt Eileen vuil aan. “Dat doet er toch allemaal niet toe? Ik vind het leuker om zo te eten!”

“Een goed gedekte tafel is belangrijk voor een goede maaltijd, Kristin. Ik kan niet van mijn eten genieten als alles zomaar lukraak op tafel wordt gegooid.” Eileen klinkt beslist.

“Het is niet allemaal lukraak gegooid! Het is gewoon mijn persoonlijke stijl, niet de jouwe.” Kristin voelt zich in het nauw gedreven.

“Stijl zou ik het niet durven noemen,” zegt Eileen binnensmonds. “En moet je altijd met je ellebogen op tafel zitten?” Eileen gaat geïrriteerd nieuwe glazen en servetten halen.

“Zo doen we het altijd thuis.” slikt Kristin. Ze haalt zich haar thuis voor de ogen, een arme buurt waar water soms uit wijnglazen wordt gedronken en wijn uit waterglazen, en als iemand er iets van zou zeggen zou iedereen gewoon lachen.

Tijdens het eten begint het weer. “Waarom vertel je je ouders niet dat je lesbisch bent?” Eileen kijkt Kristin schattend aan. Kristin neemt haar sjaal en speelt er mee tot deze haar gezicht bedekt tot aan het tipje van haar neus. “Ik ben er nog niet klaar voor. Mijn ouders zouden het niet begrijpen. Ik begrijp het zelf nog niet eens helemaal.”

“Ben je wel zeker dat je van me houdt?” polst Eileen.

“Natuurlijk Eileen, dat weet ik heel zeker. Maar dat betekent niet dat de hele wereld dit moet weten. Ik wil niet in een vakje gestopt worden.” legt Kristin uit.

“Het is geen vakje, het is een identiteit. Net zoals mijn zwarte huid. Je draagt het je hele leven mee.” stelt Eileen.

“Net zoals dat ik van een lagere klasse kom?” vraagt Kristin.

“Waarom begin je altijd opnieuw over die klassenstrijd? Je voelt je daardoor toch niet aangevallen?” Eileen kijkt Kristin bezorgd aan.

“Nee, maar iedereen hint er altijd naar dat ik me zou moeten schamen of zo, omdat we thuis niet naar klassieke muziek luisteren en merkkleren niet zo belangrijk zijn. Of omdat ik driekwart van de vreemde woorden die de leraar zegt niet begrijp. Of omdat ik nog nooit naar de opera ben geweest, en in de vakanties niet naar Amerika ga. Maar ik schaam me niet voor mijn vaders baan in de fabriek! Ik houd van mijn familie.” benadrukt Kristin.

“Dus?” vraagt Eileen door.

“Als ik hetzelfde zou reageren als jij wanneer patiënten denken dat je de kuisvrouw bent, of wanneer klasgenoten vragen waar je vandaan komt of waar je bent opgegroeid, dan zou je me waarschijnlijk meteen verlaten.” gooit Kristin eruit.

“Je kan die dingen niet met elkaar vergelijken. Het is helemaal niet hetzelfde. Ik moet maar over

straat lopen en mensen roepen me na dat ik een “vuile neger” ben. Jij kan je zelfs niet voorstellen hoe dat is en hoe onzeker ik me voel, altijd en overal. Behalve in Ghana, daarom wil ik daar naartoe. Jij durft zelfs niet aan je ouders toe te geven dat je samenwoont met iemand als ik.”

“Dat is niet waar, Eileen. Het is niet omdat je zwart bent. Ze gaan gewoon niet begrijpen dat ik verliefd ben op een vrouw. Maar ik houd van je, Eileen. Echt waar.” Kristin weet niet hoe vaak ze dit nog moet herhalen.

“Echt? Dat is voor mij het belangrijkste, Kristin. Want ik houd ook heel veel van jou.” verzekert Eileen haar.

“Dan is alles ok, of niet soms?” maakt Kristin zich ervan af.

Op school loopt het ook al mis. “Kristin, je bent heel vaak aan het dagdromen de laatste tijd. Een beetje te veel als je het mij vraagt.” Mevrouw Metz kijkt Kristin streng aan over haar leesbrilletje. Weer de zoveelste preek na de les. “Het is normaal dat je je aangetrokken voelt tot meisjes op jouw leeftijd. Je moet wat experimenteren. De juiste jongen komt wel langs. We gaan allemaal door die fase. Maar je schoolresultaten mogen er niet onder lijden.”

“Ja, mevrouw,” mompelt Kristin, en ze vlucht de klas uit.

’s Avonds hebben ze samen een afspraak met een relatietherapeute. De psychologe vraagt Kristin wat haar dwarszit.

“Soms voel ik me zo minderwaardig tegenover Eileen.” Kristin kijkt even vlug naar Eileen’s gezicht. Ze is blij dat ze er even in een neutrale omgeving over kan praten.

“Denk je dat die gevoelens iets te maken kunnen hebben met het feit dat je wat jonger bent dan Eileen?” vraagt de psychologe.

“Maar we maken zo’n domme ruzies. Over de kleur van de servetten en zo.” zegt Kristin.

“Misschien heeft geen van jullie beiden de moed om na te denken over jullie gevoelens voor andere meisjes, en projecteren jullie deze angst in domme ruzies?” merkt de psychologe op.

“Maar ik weet dat ik van Eileen houd,” protesteert Kristin. “Het zijn gewoon de andere dingen die het zo moeilijk maken.”

“Wat bedoel je met de andere dingen, Kristin?” gaat de psychologe er verder op door.

“Om maar iets te noemen, Eileen is geobsedeerd door haar huidskleur. En dan vindt ze dat ik haar niet begrijp en dat ik haar niet genoeg steun.” Deze keer durft Kristin Eileen bijna niet aan te kijken.

“En wat heeft dat te maken met de kleur van de servetten?” vraagt de psychologe.

“Misschien wordt Eileen zo vaak kwaad op me omdat ik thuis nog niet heb verteld dat we samen zijn.” geeft Kristin schoorvoetend toe.

“Omdat je niet wilt dat ze weten dat je met een negerin samen bent.” mompelt Eileen.

“Dat is complete onzin, Eileen! Zie, hier gaan we weer.” vecht Kristin terug.

“Jullie zijn allebei normale jonge meisjes,” komt de psychologe tussen. “Het feit dat je lesbisch bent, of in jouw geval zwart, verandert hier niets aan. Maar de wereld rondom jullie zegt dat de gevoelens die jullie voor elkaar hebben verkeerd zijn, dat ze naar jongens gericht moeten zijn. Dit oordeel over jullie verhouding maakt het moeilijk voor jullie om een harmonieuze relatie uit te bouwen.”

“Ik weet het zo nog niet,” fluistert Kristin.

“Het kan me niet schelen wat anderen over me denken, het enige wat mij interesseert is wat Kristin van me denkt.” zegt Eileen fel.

“Ok,” de psychologe kijkt Kristin aan. “Hoe voel jij je, Kristin?”

“Ik houd van Eileen en ik denk dat ze te koud is tegen me en ik voel me vaak minderwaardig dan haar.” vat Kristin samen.

“En jij, Eileen, hoe voel jij je?” de psychologe draait zich geïnteresseerd naar Eileen.

“Hetzelfde. En soms denk ik dat Kristin niets begrijpt van mijn problemen op het werk, of eender waar.” legt Eileen uit.

“En waar denken jullie dat deze angst vandaan komt?” de psychologe kijkt hen om de beurt aan.

“Ik weet het niet.” zegt Eileen.

“Om dit alles verder uit te zoeken is het nu misschien al wat laat. Als jullie willen kunnen we het daar volgende keer over hebben.” sluit de psychologe af.

“Ik denk niet dat ze ons begreep.” Kristin schopt kwaad tegen een leeg colablikje.

“Ze bleef maar doorgaan op iets dat niets met ons te maken heeft.” zegt Eileen. “Ik weet niet of ze ons gelooft wanneer we zeggen dat we geen probleem hebben met lesbisch zijn.”

“Net als alle anderen.” zegt Kristin.

Hulpverlening

Persoonlijke aandachtspunten

Bij hulpverlening aan jonge holebi's en transgenders is het interessant een aantal specifieke aspecten te onderzoeken:

- De psychoseksuele geschiedenis van de jongere: hoe familieleden en andere mensen in de omgeving over homo-, bi- of transseksualiteit denken en welke waarden ze daarover hebben meegegeven.
 - Het zelfbeeld van de jongere in termen van zijn of haar seksuele identiteit: acceptatie van homo- of biseksuele gevoelens, aanvaarding van de genderidentiteit, het coming-out proces, het sociale holebi- en transgender netwerk, eventuele discriminatie en geweld waarin de jongere zowel dader als slachtoffer kan zijn (geweest), enz.
 - Indien je zelf holebi of transgender bent is het belangrijk te beseffen dat je naast een gezaghebbend vertrouwenspersoon een invloedrijk rolmodel kan worden, en je persoonlijke ervaringen kunnen hierin een grote rol spelen, hoewel ze natuurlijk niet als algemene leidraad moeten opgedrongen.
-

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

In hoeverre moet je de familie van de jongere betrekken in het hulpverleningsproces?

Dit hangt af van het belang van de familiale context van de jongere en de mate van acceptatie of afwijzing van homoseksualiteit binnen het gezin. Vraag de cliënt of hij of zij de familie hierbij wilt betrekken. Het gezin speelt een zeer grote rol in de sociale omgeving, maar kan soms eerder een oorzaak dan een oplossing vormen voor de problemen die de jongere doormaakt.

Hebben holebi's en transgenders nood aan speciale hulpverlening?

Iedereen die hulp vraagt moet natuurlijk kunnen rekenen op professionele en/of onbevooroordeelde hulp, en bij holebi's en transgenders is die soms specifiek gericht op het aanvaarden van de eigen seksualiteit. Het is vooral belangrijk om niet te oordelen en om een vertrouwensomgeving te creëren die hen in staat stelt openhartig te zijn over hun seksuele oriëntatie.

Hangt de efficiëntie van de hulpverlening af van de seksuele oriëntatie van de hulpverlener?

Nee. Sommige mensen voelen zich comfortabeler wanneer hun hulpverlener dezelfde seksuele oriëntatie heeft als zichzelf. Als dit voor hen belangrijk is en hun seksuele oriëntatie verschilt van de jouwe, kan je ze doorverwijzen naar een collega of naar Holebifoon (zie in de Annex voor contactgegevens). De jongere kan je als rolmodel aannemen, maar het is belangrijk voor beide partijen om zich niet te overidentificeren met de ander.

Welke effecten hebben homonegatieve en transfobe pesterijen op individuen?

Deze kunnen variëren, en meer of minder uitgesproken zijn, en kunnen de volgende signalen bevatten:

- Vermindering van zelfvertrouwen en eigenwaarde.
- Afwezig of nerveus gedrag, concentratiemoeilijkheden.
- Slechte schoolresultaten.
- Schoolverzuim.
- Neiging om mogelijk discriminerende omgevingen te ontwijken zoals sportteams, buitenschoolse groepen, enz.
- Pathologische symptomen zoals depressie, agressie, zelfverminking, agorafobie en sociale angst, paniekaanvallen, psychosomatische problemen, eetstoornissen, enz.

Alle jongeren zijn geboeid door seksualiteit, waarom zou je je specifiek richten op homoseksuele jongeren?

Het is moeilijker voor holebi's en transgenders om aan accurate en betrouwbare informatie te komen, en tegelijk worden ze meer blootgesteld aan negatieve houdingen tegenover homoseksualiteit. Een goed geïnformeerde hulpverlener kan hierin duidelijkheid scheppen en de kwetsbaarheid van de jongere verminderen.

Hulpverlening - Tips en Methodieken

Wie ben ik?

Doel: het individu helpen zijn of haar seksuele identiteit te onderzoeken door de betekenis en de emoties die ermee gepaard gaan te analyseren.

Werkwijze : vraag de jongere zichzelf te definiëren, en vraag dan welke betekenis deze zelfdefinitie inhoudt. Probeer de jongere te helpen zich bewust te worden van het niveau van zelfacceptatie: hoe voelt hij of zij zich bij deze definitie? Zou hij of zij iets willen veranderen aan zichzelf of aan de definitie? Denkt hij of zij nu anders over zichzelf dan vroeger? Is er iets dat hem of haar dwarszit? Hoe denkt de jongere dat anderen hem of haar zien? Hoe zou de jongere willen dat anderen hem of haar zien?

Let op: de seksuele identiteit mag niet als vanzelfsprekend worden aangenomen. Het onderzoeken van deze aspecten vereist een stevige band tussen hulpverlener en cliënt.

Omgaan met 'gay-bashing'

Doel: de slachtoffers van gewelddadige homo- of transhaat helpen deze ervaring te verwerken.

Werkwijze: vraag of de jongere al fysieke, psychologische of verbale aanvallen heeft meegemaakt. Indien wel, waren deze dan direct of indirect? Wanneer en onder welke omstandigheden vond de aanval plaats? Wie was de dader? Wat was de impact van deze ervaring op het zelfbeeld en identiteit van het slachtoffer? Bespreek nadien ook de voor- en nadelen van het aangeven van deze incidenten bij de politie of school.

Let op: het is handig om reeds vertrouwd te zijn met hulpverleners voor slachtoffers van misbruik en geweld. Indien je samen met je cliënt het incident rapporteert let dan ook op de ontvangst door de politie of school. In België kan je klacht indienen bij het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (CGKR, *kijk ook bij de adressen in de Annex*). Let ook op het gender van de persoon die je klacht of proces-verbaal opneemt. Bedenk dat een slachtoffer van seksueel geweld gepleegd door bv. een mannelijke dader misschien minder gemakkelijk zal omkunnen met een mannelijke agent.

Homonegatieve pesterijen

Doel: homonegatieve pesterijen in groepen voorkomen en beëindigen door de empathie van de jongeren te vergroten..

Werkwijze: laat de jongeren een rollenspel spelen waarbij ze een homonegatief voorval van pesterij uitbeelden, gebaseerd op een waar gebeurd verhaal. Zorg dat de rol van de dader gespeeld wordt door het slachtoffer en omgekeerd, zodat ze zich beiden kunnen inbeelden wat het is om de ander te zijn.

Omdat pesten vaak een groepsvorm aanneemt is het belangrijk om alle personages te integreren, ook de toeschouwers kunnen een rol krijgen. Hoewel het misschien lijkt alsof ze niets doen is net het gebrek aan actie een aanvaarding van het pestgedrag.

Deze oefening is zelfs eerder gericht op de toeschouwers dan de daders en slachtoffers zelf.

6 Seksualiteit

Introductie

Allereerst

In de klassieke cultuur werd Eros beschouwd als de unie van lichaam en geest, van poëzie en vleselijkheid, maar in de meeste hedendaagse culturen is liefde nog steeds verschillend van seks, en vormt seksualiteit een taboe dat (vaak) verbonden wordt met “zonde”.

Seks wordt gezien als iets om achter gesloten deuren te doen en er wordt weinig over gepraat, tenzij door grapjes, omdat het vaak geassocieerd wordt met schaamte. Daartegenover wordt de (Westerse) wereld gebombardeerd door tv-programma's en magazines over seks, waardoor seksualiteit getrivialiseerd wordt.

Als seksualiteit in het algemeen al moeilijk is om over te praten, hoeveel moeilijker is het dan om te praten over verschillende vormen van seksualiteit. Vaak spitsen de vragen over homoseksualiteit zich toe op de seksuele factor. Deze nieuwsgierigheid zorgt ervoor dat de hele relatie kan gereduceerd worden tot de seksuele factor, en dat de affectieve en relationele componenten kunnen geminimaliseerd of genegeerd worden.

We worden opgevoed in een zogezegd heteroseksuele cultuur, en andere vormen van seksualiteit worden gemakkelijk gezien als vreemd of pervers.

Omkadering

Er zijn veel verschillende manieren om seks te hebben, die allen als doel hebben intimiteit te uiten en/of erotisch plezier te vinden in de relatie met de ander(en). Het enige verschil tussen homoseksuelen en heteroseksuelen is dat seks tussen mensen van hetzelfde geslacht nooit kan leiden tot procreatie. Homo's en lesbiennes moeten zichzelf ook steeds beschermen, niet om zich te behoeden tegen ongewenste zwangerschappen maar wel om hiv en andere soa's te voorkomen.

Net als hetero's hebben holebi's en transgenders een hele schaal van verschillende seksuele gedragingen, zowel binnen een stabiele relatie als wanneer ze single zijn.

Versillen in seksueel gedrag verklaren vanuit het vertrekpunt van gender en niet vanuit de definitie van seksuele oriëntatie maakt het soms gemakkelijker voor heteroseksuele professionals om met holebi- en transgerelateerde kwesties om te gaan, omdat het makkelijker zal zijn om mee te voelen met de ervaring van ieder persoon als een man of een vrouw, onafhankelijk van zijn of haar seksuele oriëntatie.

Persoonlijke aandachtspunten

Spreeken over seksualiteit is moeilijk in een cultuur die nog steeds een taboe hanteert omtrent seks. Ook is ons seksueel leven een intiem deel waarover het moeilijk is om vrijuit te praten, en dit maakt ons zeer gevoelig en kwetsbaar wanneer we ons hierover uiten. Soms, zelfs als we in algemene termen hierover praten, zijn we bang iets weg te geven over ons persoonlijk leven. Deze uitspraken kunnen contrasterend lijken met het gedrag van jongeren, gezien ze vaak heel uitgesproken lijken over seksualiteit, maar dit gedrag is regelmatig slechts een verdedigingsmechanisme dat hun verlegenheid en soms hun schaamte verbergt. Daarom is het belangrijk om seksualiteit met jongeren te bespreken op een professionele maar niet-klinische manier.

Alle jongeren hebben informatie en leiding nodig wanneer ze opgroeien en hun lichaam en seksualiteit exploreren. Voor holebi-jongeren en twijfelaars kan deze steun nog belangrijker zijn.

Aspecten die je best in beschouwing neemt wanneer je met jonge holebi's en transgenders omgaat zijn bv.:

- Bij praten over seksualiteit wordt de mogelijkheid van homoseksualiteit vaak niet vermeld, of slechts kort aangetoetst. Wanneer je over liefde, seksualiteit of samenwonen praat, kan je homoseksualiteit aanhalen als een legitieme manier om je liefde te uiten, net zoals heteroseksualiteit.
- Probeer je visie over je eigen seksuele ervaringen en over (holebi-) seksualiteit in het algemeen te bekijken.
- Voorzie de jongeren van brochures die bijkomende informatie bieden over elk type van seksualiteit en adressen van hulpverleningscentra waar ze kunnen praten over elk seksueel-gerelateerd probleem. Zorg er ook zeker voor dat hier brochures en centra bij zijn voor jonge holebi's en transgenders.

Onderwijs

Bedenk Vooraf

Voordat je over (homo)seksualiteit praat tijdens de les, is het belangrijk om een aantal zaken in overweging te nemen. Jongeren kunnen zeer geïnteresseerd zijn in seksualiteit, zeker tijdens de puberteit. Daarbij hebben ze vaak de neiging om zwart-wit te denken, dingen zijn ofwel goed ofwel slecht. Onthoud dat praten over seksualiteit authenticiteit en een zekere graad van intimiteit vereist, wees dus voorbereid op persoonlijke vragen over je eigen ervaringen en standpunten. Bedenk op voorhand welke informatie je wil delen met je studenten en welke informatie je liever voor jezelf wil houden. Zowel jij als je studenten hebben het recht om je privéleven te beschermen.

Om je voor te bereiden op deze gevoelige discussie kan je even nadenken over de volgende vragen:

- Wat heb jij geleerd over (homo/bi)seksualiteit, thuis en op school?
- Wat stel jij je voor als je nadent over homoseksueel gedrag? Denk je dat je bevooroordeeld bent wanneer het gaat over twee mannen of twee vrouwen? Heb je misschien vooroordelen? Kan je raden waar deze vandaan komen?
- Heb je zelf seksuele ervaringen? Wanneer had je je eerste seksuele ervaringen? Beschouw je deze als positief of negatief?
- Heb je ervaringen (gehad) met partners van hetzelfde geslacht? Indien wel, hoe zou je deze definiëren?
- Welk vind jij een geschikte leeftijd voor jongeren om hun eerste seksuele ervaring te hebben?

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening.

Is het waar dat homoseksueel gedrag bestaat bij dieren?

Onderzoekers hebben opgemerkt dat homoseksueel gedrag bij meer dan 470 diersoorten voorkomt (chimpansees, dolfijnen, zwaluwen, vlinders, amfibieën, reptielen, vissen en gedomesticeerde dieren zoals koeien, schapen, varkens, konijnen, paarden, katten en honden). Het is interessant dat in het dierenrijk seks niet exclusief gericht is op voortplanting maar ook sociale functies kan hebben. Veel dieren zijn ook buiten het paarseizoen seksueel actief en zijn in staat seksueel plezier te ervaren. Apen beleven verschillende seksuele ervaringen, inclusief fellatio. Mannelijke zwarte zwanenparen zijn zeer goed in het opvoeden van jonge zwanen. Tijdens het zomerseizoen spenderen orka's 10% van hun tijd aan homoseksuele activiteiten. Dertien soorten Zuidwest-Amerikaanse hagedissen hebben enkel vrouwelijke populaties die in staat zijn zichzelf te reproduceren zonder inmenging van buitenaf. *Kijk voor meer informatie in de Annex.*

Soms beledigen Arabischsprekenden elkaar met het woord “zamel”. Is dit een seksuele belediging?

“Zamel” (in het Turks “ibne”) is een denigrerend woord voor een man die de passieve rol speelt bij seksueel contact met andere mannen. Dit woord refereert naar de zonde “liwati”, waarmee anale seks als passieve partner bedoeld wordt. In veel culturen wordt het als beschamend ervaren de passieve partner te zijn bij seksueel contact, maar kleeft er op de actieve partner niet hetzelfde stigma. In moslimculturen bestaat het concept van een gelijke relatie tussen twee mannen niet, dus stellen sommigen het woord “liwat” gelijk met homoseksualiteit en “zamel” met homoseksueel.

Wie speelt de mannelijke en wie de vrouwelijke rol in homoseksuele relaties?

Onderzoek heeft aangetoond dat er geen vaste rollen zijn in homoseksuele koppels, en ook in heterokoppels worden traditionele regels en modellen steeds meer uitgedaagd en is er een grote variëteit aan gedragingen.

Pas op dat je geen stereotypes opdringt of versterkt. Seks tussen mannen wordt soms gezien als hard en vies, voornamelijk wanneer gerefereerd wordt naar anale penetratie. Over het algemeen wordt lesbische seks weinig besproken, en wanneer dit wel gebeurt wordt het vaak beschreven als zachtvaardig of als onderdeel van heteroseksuele fantasieën, hoewel het daarom niet per se door iedereen wordt goedgekeurd.

De vooroordelen die deze stereotiepe beelden karakteriseren maken het moeilijk om de eigen seksualiteit op een autonome manier te ontdekken. Jongeren die onzeker zijn over hun seksualiteit hebben de neiging te veel aandacht op bestaande normen te richten en laten zichzelf of anderen niet toe hier ver van af te wijken.

Vinden alle homoseksuele mannen anale seks leuk? Doet het pijn?

Anale seks komt niet alleen voor bij homoseksuele mannen. Veel hetero's en zelfs lesbiennes doen het ook als ze zich er comfortabel bij voelen. De anale regio is zeer gevoelig en kan genot schenken (vooral bij mannen wanneer de prostaat wordt aangeraakt).

Er zijn ook veel homoseksuele mannen die anale seks niet aangenaam vinden. Net als bij vaginale penetratie kan anale penetratie pijn doen. Het is aangeraden een geschikt condoom en glijmiddel op waterbasis te gebruiken om beschermd te zijn tegen hiv en andere soa's.

Onderwijs - Tips en Methodieken

Algemene opmerkingen

Relationele en seksuele vorming (RSV) zou zich niet enkel moeten beperken tot de biologische feiten maar zou ook de emotionele kant moeten bespreken. Je kan het onderwerp introduceren door literatuur, sociale wetenschappen, geschiedenis of kunst (muziek, schilderkunst, enz.).

Als je de indruk krijgt dat het moeilijk is voor de jongeren om samen te spreken over seksualiteit, kan je de klas onderverdelen in jongens en meisjes. Wanneer ze een tijdje gescheiden hebben verder gewerkt kan je ze weer bijeen zetten en bespreken waarover de lessen gingen en wat ze aangenaam vonden aan het apart werken. Vraag hen eventueel een moedige afgevaardigde te kiezen die vragen kan beantwoorden terwijl anderen misschien details aanvullen en opmerkingen maken. Dit kan gevolgd worden door in groepjes opinies uit te wisselen.

Bij het bespreken van seksualiteit is het belangrijk om homoseksualiteit voor te stellen als één van de uitingen van seksualiteit, één van de mogelijke uitkomsten van de normale affectieve ontwikkeling van een individu. Onthoud dat jongeren die onzeker zijn over seksualiteit vaak op een zeer provocatieve manier praten.

Bij het introduceren van het onderwerp seksualiteit is het beter om concrete voorbeelden te gebruiken en de studenten te doen nadenken over hun eigen interesses, voorkeuren en angsten.

Het is misschien nuttig om holebi- en transgender gastsprekers uit te nodigen of mensen die getraind zijn in het geven van RSV (zie op www.cavaria.be/onderwijs) maar zorg ervoor dat je niet de complete taak delegeert naar iemand anders. De jongeren kunnen dit zien als een signaal dat je beschaamd bent over het onderwerp te praten of dat je er niet mee om kan gaan.

Draaimolen

Doel: schaamte en gêne bij het praten over seksualiteit te verhelpen.

Werkwijze: schrijf 25 vragen over seks op verschillende kaarten. Bezorg elke leerling het volledige pakket kaarten.

De vragen moeten gevarieerd zijn: sommige vragen moeten over feiten gaan en andere over opinies, gaande van zeer gemakkelijk tot moeilijk en van onpersoonlijk tot persoonlijk. Zorg er zeker voor dat je een aantal vragen bijvoegt over homo- en bisexualiteit. Verdeel je studenten in twee rijen die t.o.v. elkaar zitten.

Leg het spel uit. Laat de leerlingen een kaart nemen en aan zichzelf vragen of ze deze vraag zouden willen beantwoorden. Indien ze dit niet willen, moeten ze de kaart terug bij de andere steken en een nieuwe kaart nemen. Wanneer ze een vraag vinden die ze zelf wel zouden beantwoorden moeten ze deze stellen aan de persoon die voor hen zit. Deze persoon mag dan kiezen of hij of zij op deze vraag wil antwoorden. Als hij of zij niet wil antwoorden zegt deze persoon "volgende vraag". Anders beantwoorden ze de vraag. Na elke beantwoorde vraag worden de rollen omgedraaid en wordt de volgende vraag gesteld door de andere van het paar. Roep om de vijf minuten ongeveer "verplaatsen". Alle leerlingen moeten dan een plaats naar rechts opschuiven en krijgen een nieuwe partner. Stop het spel na ongeveer een halfuur, of vijf verplaatsingen.

Vraag de studenten wat ze vonden van het spel. Was het leuk, moeilijk, beide, enz.

Kunnen ze zeggen waarom ze bepaalde vragen niet wilden beantwoorden? Respecteer alle redenen die de leerlingen hiervoor kunnen hebben, gêne is niet iets om beschaamd over te zijn.

Let op: tijdens het spel kunnen de leerlingen snel meegesleept worden. Probeer dit wat in de hand te houden en grapjes over de vragen tot een minimum te beperken.

In groepen waarin het moeilijk is voor mannen en vrouwen om samen over seks te praten kan je de groepen scheiden in jongens en meisjes.

Een uitbreiding van deze oefening kan zijn dat je de groep meisjes vraagt de vragen te stellen aan de jongensgroep en vice versa. Een woordvoerder kan de vragen aan de jongens stellen. De jongens bespreken deze vraag in groep en komen tot een gezamenlijk antwoord, wat één van hen luidop zegt. Op deze manier wordt de aandacht verlegd van het individu naar de groep, zodat de studenten zich misschien vrijer kunnen uiten zonder zich te schamen en toch hun nieuwsgierigheid over hoe het andere geslacht over bepaalde kwesties denkt kunnen bevredigen.

Relationele en seksuele vorming en homoseksualiteit

Doel: de kwestie van homoseksualiteit bespreken binnen het kader van RSV.

Werkwijze: deze oefening bestaat uit drie stappen. Zeg dat je de leerlingen hun hulp wil bij het uitwerken van een beter lesprogramma over RSV. Vraag hen eerst wat ze al weten over seks en waar ze momenteel hun informatie over seks verkrijgen. Als ze enkel normatieve antwoorden geven (zoals het belang van condoomgebruik) kan je benadrukken dat je ook wil weten wie hen helpt hun opinies en emoties omtrent seks te vormen. De tweede stap is om je toe te spitsen op wat ze nodig hebben van RSV. Zorg hier ook dat ze niet enkel over hun neutrale behoeften spreken. (bv. meer lessen over dit onderwerp). Bij de derde stap kan je vragen hoe de school RSV kan geven in de context van culturele minderheden. Als ze de vraag niet begrijpen geef ze dan concrete voorbeelden in multiculturele contexten (bv. dat beide genders specifieke behoeftes hebben en dat normen en rollen anders zijn in verschillende culturen) en in seksuele minderheden (holebi's en transgenders).

Let op: deze oefening zal best werken in groepen, scholen en verenigingen die voorstander zijn van leren uit ervaring. Indien de school of groep zich eerder toespitst op cognitieve resultaten zullen de leerlingen misschien minder gemakkelijk aangeboden leerstof in hun dagelijkse leven implementeren. Zorg er zeker voor dat je de laatste stap neemt: praten met je collega's over hoe deze informatie van de leerlingen kan gebruikt worden voor het verbeteren van de RSV.

Van discriminatie tot seksualiteit

Doel: een discussie bevorderen over seksualiteit die zich niet toespitst op seks.

Werkwijze: deze oefening bestaat uit drie stappen. De eerste stap is om de jongeren te vragen enkele voorbeelden te geven van discriminatie. In multiculturele groepen zullen vaak racistische voorbeelden voorkomen. De tweede stap is om de discussie naar het onderwerp gender te sturen. Vraag bijvoorbeeld: "Jullie hebben voorbeelden gegeven van discriminatie door mensen die elkaar niet goed kennen. Is er discriminatie tussen mensen die elkaar heel goed kennen, zoals binnen een romantische relatie?" Deze vraag zal de jongeren er waarschijnlijk toe brengen voorbeelden te geven van intiem partnergeweld en de verschillende verwachtingen van mannen en vrouwen. De derde stap is de discussie sturen naar de diversiteit van relaties. Je kan bijvoorbeeld de studenten vragen "Kunnen deze problemen worden opgelost door de relatie te reorganiseren?" en "Ken je voorbeelden van andere soorten romantische relaties? Denk je dat deze problemen verschillen binnen homoseksuele relaties?"

Let op: deze oefening vereist dat de discussieleider een goed redenaar is. Pas je aan aan de noden van je studenten terwijl je de discussie naar een specifiek onderwerp stuurt. Natuurlijk kan dit proces niet tot in detail voorbereid worden, maar een degelijke voorbereiding is noodzakelijk. Trek er zeker een volledig lesuur voor uit, en bereid je voor dat dit misschien niet voldoende is.

EEN VERHAAL...

<Antonio> Ben ik hier op de juiste chat? Voor jonge holebi's?

<Almira> Dag Antonio, leuk je te ontmoeten. Ja, je bent op de juiste chat. Waar kom je vandaan?

<Antonio> Jongedame, geef nooit zulke informatie door op een chat! ò Ik woon in Italië.

<Almira> En ik woon in Duitsland. Er zijn hier ook mensen van andere Europese landen.

<Antonio> Zit je al lang op deze chat?

<Almira> Jep ò.

<Mark> Hallo iedereen.

<Koray> Ik ben hier ook nieuw, hallo iedereen.

<Else> Hey hey.

<Mark> Hey Else, hoe is het met je? Is alles goed met Chloé? Ik heb haar al lang niet meer gesproken.

<Antonio> Een hartelijke hallo, vooral voor Koray ;-).

<Koray> Idem.

<Else> Chloé heeft nog veel problemen, maar met mij gaat het stilaan beter.

<Mark> Sorry iedereen, maar ik moet even met Else praten. Als het jullie stoort doen we even een privéchat open.

<Almira> Mij stoort het zeker niet.

<Koray> Geen probleem, we willen graag meepraten.

<Antonio> Ik heb wel een dringende vraag, maar ik wil graag even wachten ò

<Mark> Ik ben blij dat jullie er zo over denken. Else, heb je iets gehad aan die therapeute?

<Else> Ja, die vrouw is echt fantastisch! Ze heeft me al heel veel geholpen. Ik hoop dat Chloé vandaag mee komt chatten, dan kunnen we samen kijken hoe we haar kunnen helpen. Dat zou goed zijn. Ik voel me al veel minder hulpeloos dan een paar weken geleden. Hoe is het met jou, Almira?

<Almira> De adviseur van de steungroep heeft met mijn ouders gesproken. Nu weten ze dat ik lesbisch ben en ze hebben het zonder al te veel problemen geaccepteerd. Het belangrijkste is dat ze me niet kwijt zijn. Maar we hebben nog een lange weg voor de boeg.

<Else> Ja, dat snap ik. Ik voel met je mee. Ik wens je het allerbeste.

<Almira> Thx.

<Koray> Ik heb niet alles begrepen maar wens je iig veel succes ò @Antonio: wat was jouw dringende vraag?

<Antonio> Ik zal het kort houden.

<Antonio> Ik woon al 2 jaar samen met een jongen en houd heel veel van hem...

<Mark> Gefeliciteerd.

<Koray> Ik wou dat ik zo'n relatie had ò.

<Antonio> Wacht, het sterkste moet nog komen...

<Antonio> Ik voel me het laatste half jaar heel hard aangetrokken tot een meisje. Eerst wou ik het niet geloven. Aan mezelf toegeven dat ik homo ben was al moeilijk genoeg. En nu moet ik alles herdefiniëren. Ik weet zelfs niet hoe te beginnen.

<Koray> Ben je zeker van die gevoelens?

<Antonio> Ja, absoluut zeker.

<Koray> En je woont nog steeds met je vriend samen?

<Antonio> Ja, natuurlijk. Ik houd van hem.

<Mark> Weet je vriend dat je je aangetrokken voelt tot dit meisje?

<Antonio> Om heel eerlijk te zijn weet hij het niet. :-S

<Mark> Ouch.

<Else> Weet zij van hem?

<Antonio> Ja, zij weet alles.

<Koray> En wat ben je van plan?

<Antonio> Wist ik het maar. Ik dacht dat jullie misschien wat suggesties konden hebben?

<Mark> Je zou met je vriend moeten spreken.

<Almira> Op deze chat doen ze niet aan hulpverlening. Maar op andere chats – misschien ook Italiaanse, dat weet ik niet – praten hulpverleners mee en kunnen ze je

meteen te woord staan.

<Antonio> Het ergste is dat ik niet weet of ik bij mijn vriend moet blijven.

<Koray> Ik begrijp het wel. Ik zou blij zijn moest ik verliefd worden op een meisje, maar het ziet er naar uit dat ik 100% homo ben.

<Mark> Ik ook, ik voel helemaal niets voor meisjes.

<Else> Ik snap jou echt niet, Mark, ik vind meisjes fantastisch. ò

<Almira> Ik ben het volledig eens met Else. ;-)

<Koray> Kan je best niet je vriend de waarheid vertellen?

<Antonio> Ja, maar wat is de waarheid?

<Mark> Dat je waarschijnlijk biseksueel bent?!

<Else> Het kan ouderwets klinken, maar ik vertrouw mensen die tegelijk met jongens en meisjes seks hebben niet.

<Antonio> Waarom niet?

<Else> Ze willen het allemaal, zonder te kiezen. Het is een beetje laf.

<Mark> Hey Else, waar heb je het over?

<Almira> Ik begrijp Else wel. Als Julie plots tegen me zou zeggen dat ze zich aangetrokken voelt tot een jongen zou ik haar onmiddellijk verlaten. Ik kan er zelfs niet aan denken.

<Koray> Moest ik verliefd worden op een meisje zou het me niet zoveel kunnen schelen. Maar als mijn vriend dat zou doen, ho maar!

<Mark> Misschien hebben jullie gelijk. Antonio, wat zou jij ervan zeggen als jouw vriend jou zo iets zou vertellen?

<Antonio> Dat weet ik echt niet. Het is ook zo moeilijk. Ik moet hier even over nadenken. Ik kom later terug. Bye.

<Antonio> Hallo, I'm back.

<Aaron> Hallo, Antonio.

<Koray> Hey Antonio, hoe is het? Heb je iets beslist gisteren?

<Antonio> Ik heb met Paolo gesproken en hem alles verteld.

<Mark> En?

<Koray> Wat zei hij?

<Antonio> Zoals Almira voorspeld had heeft hij me verlaten. λ

<Mark> WAT?!? Oh, Antonio, dat spijt me echt. λ

<Aaron> Wat is er gebeurd?

<Antonio> Ik ben waarschijnlijk biseksueel maar mijn vriend accepteert het niet.

<Aaron> In deze tijd??? Het belangrijkste is toch dat 2 mensen elkaar graag zien, of niet?

<Antonio> Maar in mijn geval waren het eerder 3 mensen.

<Aaron> Wat was het probleem? Was het omdat je het hem te laat verteld hebt of omdat het een vrouw was dat Paolo het niet kon accepteren?

<Antonio> Beide.

<Julie> Almira had er al iets van gezegd. Voor mij zou het belangrijkste zijn om alles te weten, zodat ik op de hoogte ben. Dan zou ik er mee kunnen omgaan.

<Antonio> Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan, Julie. Ik was zo van streek, ik kon zelfs geen woorden vinden.

<Julie> Moest Almira verliefd worden op een jongen zou ik verwachten dat ze het me vertelt voordat ze iets met hem zou beginnen.

<Antonio> Echt? En wat zou je doen als het al te laat was, Julie? Was ik maar nooit iets met haar begonnen!

<Julie> We zouden samen moeten beslissen hoe we een situatie kunnen creëren waarin iedereen zich ok voelt.

<Antonio> Denk je echt dat dat zou werken?

<Julie> Ik denk dat dat de enige manier is!

<Aaron> Ik ben er bijna volledig van overtuigd dat iedereen verliefd kan worden op zowel vrouwen als mannen. Wij zijn degenen die seksuele oriëntatie zo rigide definiëren. Je moet je nergens over schamen. Ik denk dat het zelfs heel goed is om verliefd te kunnen worden op zowel mannen als vrouwen. Ik bewonder je moed, Antonio!

<Julie> Laten we dat aannemen als utopisch doel en laten we elkaar helpen dit te bereiken!

<Antonio> Ik hoop het! Thx!

Hulpverlening

Persoonlijke Aandachtspunten

Hulpverlening is een ontmoeting tussen twee individuen op een zekere plaats en een zeker tijdstip, dus in een specifieke historische en culturele context. Vanuit een constructivistisch standpunt kunnen we zeggen dat elke samenleving in elke tijdperiode specifieke betekenissen van seksualiteit vormt. De hulpverleners en cliënten delen hun standpunten hierover om een gezamenlijke basis te ontwikkelen voor de hulpverlening.

De groei van de middenklasse in de Westerse culturen viel samen met de ontwikkeling van specifieke ideeën over genderrollen, liefde en seksualiteit. Tegelijk werd de term “homoseksualiteit” ingevoerd om het verschil aan te duiden tussen seksuele betrekkingen met mensen van hetzelfde geslacht tegenover met mensen van het andere geslacht, welke laatste als norm werd beschouwd, niet enkel omdat het meer voorkwam maar ook omdat het als “normaal” werd beschouwd.

De laatste jaren probeert de halebibeweging het recht op zelfdefinitie te claimen, en suggereert de beweging het gebruik van termen die niet gebaseerd zijn op seksueel gedrag maar op affectiviteit en groepsgevoel. Zo wordt het gebruik van de termen holebi's en transgenders t.o.v. homoseksuelen geprefereerd, om het belang van genderdiversiteit te onderschrijven en omdat de term homoseksueel in het verleden verbonden werd met een paradigma dat homoseksualiteit pathologiseerde. Terminologie is niet enkel een kwestie van vorm maar heeft invloed op de inhoud die wordt doorgegeven; woorden zijn indicators van waarden en van de emotionele wereld van de spreker, en kunnen ook significante emoties opwekken bij de luisteraar.

Een hulpverleningssessie wordt natuurlijk ook beïnvloed door de communicatieve en relatieve dynamica die zich ontwikkelen tussen de hulpverlener en de cliënt. Een eigenschap die de hulpverlener zeker moet hebben is authenticiteit, aangezien de persoonlijke visies van de hulpverlener het proces onvermijdelijk zullen beïnvloeden. Maar authenticiteit vereist een zekere hoogte van inzicht in de eigen twijfels, onbeantwoorde vragen en blinde vlekken, welke eventueel met collega's kunnen besproken worden. Denk even na over de volgende vragen:

- Wat weet je over (seksuele) relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht? Vanwaar weet je dit en met wie bespreek je deze kennis?
- Wat heb je geleerd over halebirelaties tijdens je professionele opleiding? Wat weet je over het verschil tussen seksuele oriëntatie en genderidentiteit?
- Welke houding heb je t.o.v. lesbische vrouwen? Op welke manier verschilt dit van je houding t.o.v. homorelaties?
- Heb je zelf ooit een homoseksuele ervaring gehad? Hoe sta je vandaag t.o.v. deze ervaring(en)?
- Welke betekenis of waarde denk je dat seksualiteit heeft voor de identiteit van lesbische vrouwen? En voor de identiteit van homoseksuele mannen?
- Welke ervaringen heb je in het begeleiden van holebi's en transgenders?
- Denk je dat holebi's en transgenders liever een therapeut hebben die zelf holebi of transgender is? Indien wel, waarom en op welke manier denk je dat de identiteit van deze therapeut het hulpverleningsproces zal beïnvloeden?

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

Hoe kan je reageren indien een cliënt bang is omdat hij of zij seksuele ervaringen en/of fantasieën heeft met mensen van beide genders en niet zeker is met welke seksuele identiteit hij of zij zich meer mee identificeert?

Mensen die zichzelf definiëren als heteroseksueel kunnen ook fantasieën of ervaringen met mensen van hetzelfde geslacht hebben, en vice versa. Help je cliënt om op een positieve manier na te denken over liefde en aantrekking, laat gender buiten beschouwing en help hem of haar deze gevoelens op een gepaste wijze uit te drukken. Breng meer flexibiliteit in de algemene seksuele categorisatie. De grenzen tussen hetero-, homo-, en biseksualiteit zijn niet vastomlijnd en zijn in de natuur minder duidelijk afgelijnd dan de menselijke cultureel geproduceerde onderscheidingen (die stammen uit de 19de eeuw). Deze categorieën zijn artificieel en kunnen veranderen als ze niet voldoen aan onze hedendaagse behoeften. Het individu zou zich niet moeten aanpassen aan de definities van de samenleving maar de samenleving kan deze wel herdefiniëren naar de noden van het individu.

Het is bijvoorbeeld niet altijd aangewezen om iemand die seksuele relaties heeft met beide geslachten te labelen als biseksueel. Er zijn mensen die zichzelf identificeren als heteroseksueel en seks hebben met partners van beide geslachten, net zoals er homoseksuelen zijn die dit doen. Spits je toe op de noden van de cliënt zonder te focussen op de nood aan duidelijke identificatie.

Hoe kan je reageren als iemand seks wil proberen met een partner van hetzelfde geslacht maar bang is van specifieke seksuele praktijken?

Er zijn geen vooropgelegde regels of praktijken bij homo- of lesbische seks. Mensen van alle oriëntaties kunnen gelijkaardige seksuele praktijken beoefenen maar een voorkeur hebben voor bepaalde handelingen. Seks tussen mannen is niet gelimiteerd tot anale penetratie of orale seks. Net zoals vrouwen samen kunnen beslissen of ze anale of vaginale penetratie willen of niet en hoe ze dit eventueel zouden doen. Deze beslissingen moeten samen worden gemaakt en geen vooropgestelde conventionele regels zijn van kracht.

Hoe kunnen twee vrouwen seks hebben?

Dit is een vraag die vaak gesteld wordt door jongeren. Het stereotiepe beeld van seksuele gemeenschap gedefinieerd als vaginale penetratie door een penis is bestendig. Vooral jongens vinden het vaak moeilijk te begrijpen hoe seksueel plezier en orgasmes kunnen bestaan zonder penetratie van de vagina door de penis. Zoals eerder werd vermeld is penetratieve seks niet beperkt tot hetero's en homo's. Penetratie is ook mogelijk zonder penis en bovendien is penetratie slechts één aspect van seksualiteit. Ook orale en manuele stimulatie kunnen zeer genotgevend zijn. Er is een grote verscheidenheid aan manieren om genot te beleven en deze zijn allen afhankelijk van keuzes die je zelf maakt.

Hulpverlening - Tips en Methodieken

Mijn lichaam

Doel: jongeren helpen hun gevoelens over seksualiteit en hun zelfbeeld beter te begrijpen.

Een essentieel onderdeel van ieders seksuele identiteit is het beeld dat hij of zij heeft van het eigen lichaam en het bewustzijn van zijn of haar fysieke en emotionele behoeften.

Werkwijze: het is interessant om jezelf of de cliënt de volgende vragen te stellen:

- Welk belang heeft kleding voor je? Wat voel je als je je uitkleedt of naakt bent?
- Hoe reageer je op beelden van holebi's en transgenders in publiek?
- Welk deel van je lichaam vind je het mooiste?
- Welke delen van je lichaam zijn van speciaal belang voor jou?
- Welke delen van je lichaam ben je niet tevreden mee? Waarom niet? Hoe ga je hiermee om?
- Wat heb je van je ouders geleerd over de manier waarop het lichaam wordt beschouwd? Wat heb je van hen geleerd over naakt zijn en seksualiteit?
- Hoe reageren je ouders op je uiterlijk? Geven ze vaak complimenten of opmerkingen? Hebben hun (vroegere) reacties je (seksuele) ontwikkeling bevorderd of belemmerd?
- Welke delen van je lichaam breng je in verband met seksuele verlangens/geluk/pijn?
- Hoe is je houding tegenover je lichaam geëvolueerd in je kindertijd, je puberteit, tot nu?

Let op: deze oefening kan gebruikt worden voor de cliënt en/of door de hulpverlener als een instrument voor (zelf)reflectie. Het is mogelijk deze oefening als huiswerk op te geven tussen verschillende sessies door.

Wanneer hierover verder wordt nagedacht, is het waarschijnlijk dat mensen zullen inzien hoe de gedragingen die ze hebben aangeleerd van hun familie conflicteren met hun individuele waarden en normen. Voor holebi's en transgenders kan dit conflict moeilijk op te lossen zijn door twee redenen: ten eerste omdat het hen ontbreekt aan positieve rolmodellen en ten tweede omdat ze om hun identiteit op te bouwen het gevoel kunnen hebben dat ze zich moeten distantiëren van de dominante heteroseksuele norm, met als gevolg dat ze hun identiteit kunnen opbouwen door negatieve of anti-identificatie.

Seksualiteit: gisteren – vandaag – morgen

Doel: mensen helpen na te denken over hun verleden, om zich bewust te worden van hun persoonlijke waarden en hun toekomstwensen uit te spreken.

Werkwijze: je hebt één A3-blad nodig, één A4-blad, een paar gekleurde stiften, een schaar en lijm. De cliënt legt het A3-blad op zijn kant en verdeelt het in drie gelijke delen door verticale lijnen te trekken.

Elk deel van het blad wordt voorbehouden voor deze vragen, van links tot rechts:

- Hoe zag je je seksualiteit tijdens de puberteit?
- Hoe zie je het vandaag?
- Hoe zou je dit willen zien in de toekomst? . ?

Vraag de cliënt zijn of haar antwoorden op de juiste plaats op te schrijven in eigen woorden. Laat de cliënt daarna het “toekomst”-deel van het A3-blad afknippen en het A4-blad in de plaats lijmen.

Lijm daarna het “toekomst”-deel aan het A4-blad, zodat je een link maakt tussen het heden en de toekomst.

Vraag de cliënt te antwoorden op de volgende vragen en deze antwoorden in zijn of haar eigen woorden op het lege A4-blad te schrijven:

- Welke verwachtingen en verlangens heb je al sinds je puberteit? Hoe heb je deze tot nu toe ingevuld?
- Welke zaken weerhouden je om je seksualiteit te beleven zoals jij dat wil?
- Welke middelen kan je gebruiken om je toekomstwensen te vervullen?
- Wat kan je helpen obstakels te overwinnen?

Let op: deze oefening helpt de hulpverlener informatie te verkrijgen over de visies op seksualiteit van het individu. Het brengt ook het toekomstbeeld in kaart en helpt hen de middelen te verwoorden die voorhanden zijn om deze doelstellingen te behalen. Op basis van deze informatie kunnen de doelstellingen voor de volgende hulpverleningssessies worden bepaald. Daarbij kunnen de cliënt en de hulpverlener beslissen hoeveel ze willen bereiken en hoever ze willen of moeten ingaan op de kwestie van seksualiteit.

Drie stoelen

Doel: mensen helpen na te denken over hun seksualiteit door te proberen bevatten hoe zij zelf hun manier van seksualiteitsbeleving beoordelen.

Werkwijze: zet naast de stoel van de hulpverlener en die van de cliënt drie extra stoelen in de kamer. Eerst vraag je de cliënt drie belangrijke personen in zijn of haar leven te noemen, bv. één familielid, één vriend of vriendin en één (ex)partner. Deze drie namen schrijf je op en je plaatst er één op elke stoel. Daarna vraag je de cliënt achter elk van de drie stoelen te gaan staan en de volgende vraag te beantwoorden: “Als je deze persoon zou vragen wat ze denken over hoe jij met je seksualiteit omgaat en of je daar tevreden over bent, wat zou hij of zij dan zeggen?”

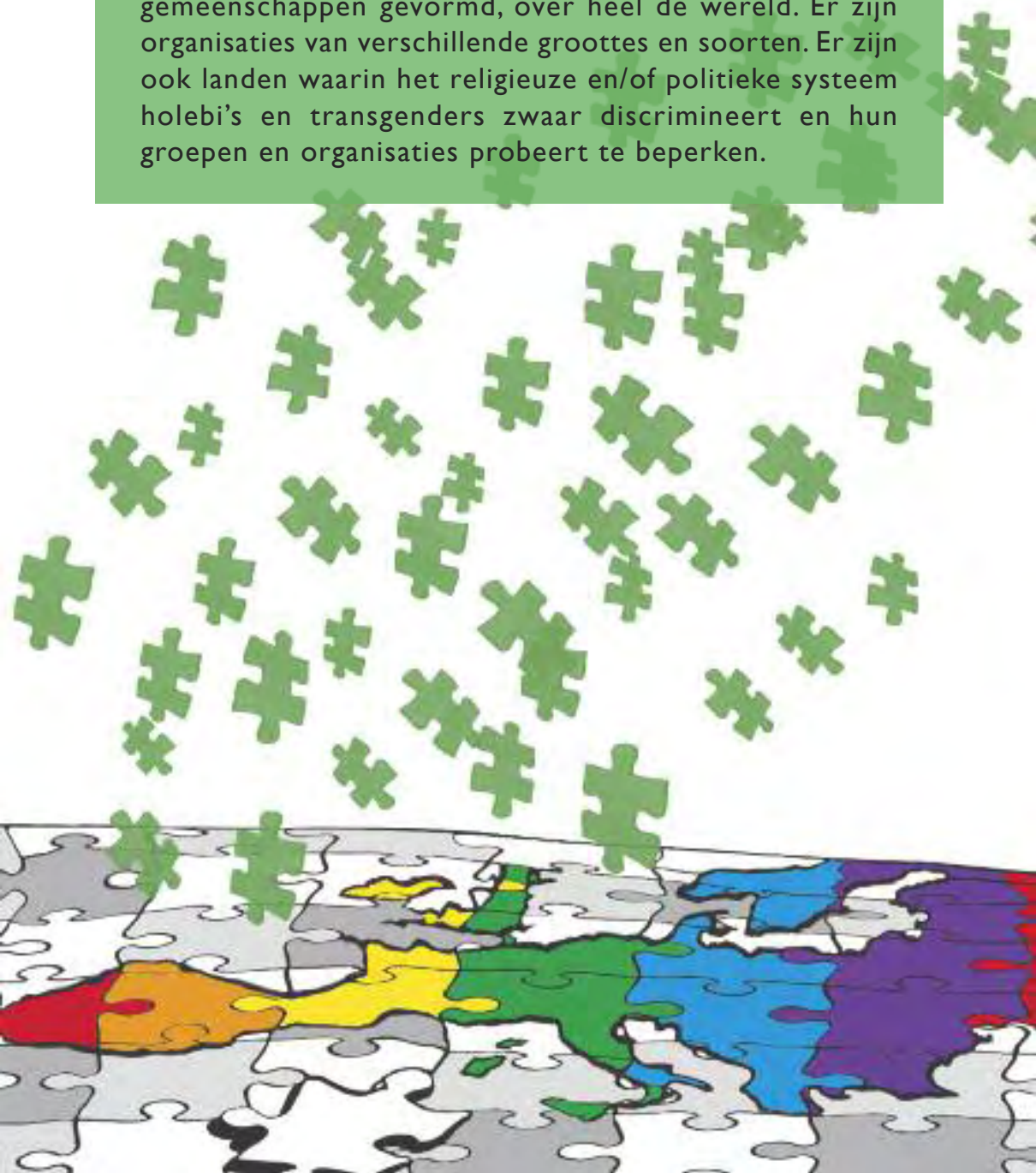
Let op: om de oefening zin te geven, moet de cliënt bereid zijn een diepgaand onderzoek te doen naar zijn of haar seksualiteit. Wanneer het perspectief verandert is het gemakkelijker om na te denken over de eigen seksualiteit; ook wordt het gemakkelijker om een onderscheid te maken tussen je eigen gewenste gedrag en het oordeel en de wensen van anderen. Wanneer de oefening gedaan is zouden de cliënten een duidelijker beeld moeten hebben van de manier waarop ze met hun seksualiteit omgaan, zodat ze deze manier kunnen verbeteren en de meest efficiënte methodes om veranderingen te implementeren kunnen aanduiden.

7 De Holebi- en Transgendergemeenschap

Introductie

Allereerst

Omdat holebi's en transgenders een minderheid vormen en in veel aspecten van hun leven gediscrimineerd werden/worden, hebben ze hun eigen groepen en gemeenschappen gevormd, over heel de wereld. Er zijn organisaties van verschillende groottes en soorten. Er zijn ook landen waarin het religieuze en/of politieke systeem holebi's en transgenders zwaar discrimineert en hun groepen en organisaties probeert te beperken.

Omkadering

Soms zijn de holebi- en transgendergroepen genderspecifiek, d.i. soms zijn er verenigingen enkel voor homo's, lesbiennes of transgenders. De meeste groepen staan echter wel open voor iedereen. Hier kunnen holebi's en transgenders, hun vrienden en familie, terecht voor steun, om individuele ervaringen omtrent hun coming-out te bespreken of raad te vragen, om hun ideeën en angsten uit te wisselen of gewoon om plezier te maken. Andere bewegingen zijn veeleer bezig met politieke of sociale activiteiten en rechten te bepleiten, ze lobbyen voor het recht om te trouwen, het recht op adoptie, antidiscriminatiewetten, enz. Weer andere groepen richten zich op de educatieve sector, waarbij ze naar scholen gaan om met leerlingen te praten over wat het is om holebi of transgender te zijn en hoe je daarmee om kan gaan in een sociale context.

De laatste jaren zijn er ook veel organisaties opgericht die aan specifieke verwachtingen voldoen, bv. sportverenigingen, recreatieve groepen, organisaties die periodieke tijdschriften of artikels publiceren, vrijwilligersorganisaties, praatgroepen enz.

Deze groepen proberen, via hun diverse stijlen en interesses, holebi's en transgenders de kans te geven hun zelfkennis te vergroten en hun lokale gemeenschap te leren kennen.

Er zijn daarnaast ook veel holebi en transgender (vriendelijke) cafés, restaurants, clubs enz. waar een relaxte atmosfeer hangt gezien holebi's en transgenders het grootste deel van het publiek vormen, en waar mensen kunnen uitgaan zonder schrik om bekeken te worden of zichzelf te moeten rechtvaardigen.

Samen vormen deze groepen en organisaties de holebi- en transgendergemeenschap. Er bestaan veel opinies en stereotyperingen rond deze gemeenschap. Sommige ouders, leraars, en soms zelfs holebi's en transgenders zelf vinden deze gemeenschap frivool of raar of zien het als een soort getto waar ze het contact verliezen met de "normale leefwereld". Meestal zullen ze hun mening na één bezoekje reeds bijstellen wanneer ze de diversiteit van deze organisaties beginnen in te zien. Het zijn gewone groepen waar holebi's en transgenders de meerderheid vormen maar die niet exclusief voor holebi's en transgenders zijn. Holebi's en transgenders die vertrouwd zijn met de gemeenschap zien dit dan ook meestal als een fijne en 'normale' plek waar toevallig veel holebi's en transgenders aanwezig zijn.

De subcultuur is bedoeld om interesses te delen, steun en aanmoediging te geven, anderen te ontmoeten,... Het zijn beschermende plaatsen waar holebi's en transgenders toegang hebben tot alternatieve rolmodellen en niet bang moeten zijn om reacties te krijgen of hun affectie in het openbaar te tonen. In de meeste landen heb je gidsen, brochures of kalenders die holebi's en transgenders de weg naar de subcultuur wijzen. Je vindt deze op het internet, in specifieke secties van kranten en magazines, in boekenwinkels en natuurlijk op holebi- en transgenderontmoetingsplaatsen. Sommige van deze plaatsen zijn plaatselijke begrippen geworden o.a. door de mogelijkheid en de openheid die ze bieden om er sociale en politieke activiteiten te organiseren. De meeste holebi- en transgendergroepen en -organisaties zijn geconcentreerd in grotere steden.

Persoonlijke Aandachtspunten

Je kan eventueel de holebi en transgendergroepen en – organisaties in je streek bezoeken om zelf eens te kijken hoe ze zijn. Sommige holebi- en transgendercafés zijn voor iedereen toegankelijk, en je kan er naartoe gaan om de sfeer op te snuiven en nieuwe mensen te leren kennen in een veilige omgeving.

In sommige grotere steden zijn er zelfs holebi's en transgendergroepen voor mensen die behoren tot (specifieke) etnische minderheden, waar je mensen kan ontmoeten die niet alleen je seksuele oriëntatie delen maar ook je culturele achtergrond (*kijk bij Adressen in de Annex*).

Onderwijs

Bedenk Vooraf

Wat denk en weet je zelf over de holebi- en transgendergemeenschap? Heb je een idee hoe ze in elkaar zit? Waarom denk je dat deze gemeenschap er is? Welke voordelen heeft ze? Welke nadelen?

Voor veel holebi's en transgenders is de gemeenschap een sociaal netwerk waar ze anderen kunnen ontmoeten, hun vrije tijd kunnen doorbrengen en vrienden maken. De gemeenschap biedt bescherming tegen sommige wijdverspreide stereotypes en bevrijdt iedereen van de druk om zich te gedragen naar algemene genderpatronen. Heel wat jonge holebi's en transgenders voelen zich thuis in deze gemeenschap omdat ze zich op manieren kunnen gedragen die in het verlengde liggen van hoe ze zich voelen en ze zich niet moeten verantwoorden of verklaren. Toch zijn er ook jongeren die zich prominent tegen deze subcultuur afzetten. De uitwisseling van gelijkaardige ervaringen en wederzijdse steun kan holebi's en transgenders helpen omgaan met negatieve reacties op hun coming-out bij familie, vrienden, school of werk.

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening.

Waarom creëren holebi's en transgenders hun eigen gemeenschap? Is dit niet een soort gettovorming?

Van jongs af aan worden holebi's opgevoed alsof ze hetero zijn, zijn holebirelaties minder zichtbaar in hun leefomgeving en worden ze misschien minder gewaardeerd. Om hun eigen identiteit en zelfvertrouwen op te bouwen is het noodzakelijk dat ze hun eigen ruimtes hebben waar ze hun gevoelens kunnen uiten zonder bang te zijn om negatieve reacties te ontvangen. Het kan overkomen als gettovorming, maar is eerder een nodige reactie op de heteronormativiteit van de samenleving.

Hoe kan je meer te weten komen over holebi- en transgendergroepen?

In België kan je contact opnemen met Holebifoon, zij beschikken steeds over een actueel overzicht van alle groepen (zie contactadressen in de Annex). Je kan uiteraard ook rechtstreeks contact opnemen met de lokale roze huizen of holebi- en transgendergroepen en hen om meer specifieke informatie vragen over hun activiteiten.

Ben je als hetero welkom in de holebi- en transsubcultuur?

Uiteraard. De meeste groepen, cafés, bars en restaurants zijn toegankelijk voor iedereen, enkel sommige nachtclubs zijn exclusief voor mannen of voor vrouwen.

Onderwijs - Tips en Methodieken

Feiten- en vooroordelenweb

Doel: de feiten en vooroordelen rond de holebi- en transgendergemeenschap achterhalen.

Werkwijze: vraag de studenten wat ze zich voorstellen bij de termen “lesbische gemeenschap”, “homogemeenschap”, “transgemeenschap”. Schrijf de antwoorden op het bord, verbind deze met lijnen wanneer er associaties worden gelegd, en maak zo een web. Gebruik verschillende kleuren om positieve en negatieve commentaren aan te duiden. Vraag waarom er van één kleur meer is dan van een andere, en bestudeer deze commentaren om te zien welke er gebaseerd zijn op feiten, welke op stereotyperingen en welke op persoonlijke opinies of emoties. Ga na welke feiten geweten zijn over de holebi- en transgendergemeenschap en hoe de jongeren deze hebben ontdekt of geleerd. Geef verdere informatie mee en verklaar de geschiedenis (zie ook *Thema Gids 8: Geschiedenis en Cultuur*) terwijl je hiermee bezig bent. Sluit de sessie af door de studenten te vragen of deze discussie hun opinie heeft veranderd.

Let op: bereid jezelf voldoende voor zodat je adequate informatie kan aanbieden over de lokale holebi- en transgendergemeenschap. Je kan overwegen gastsprekers uit te nodigen om de jongeren specifieke informatie te geven over hun activiteiten. Bereid jezelf ook voor op vragen van de leerlingen omtrent het homoseksuele “getto” en publieke uitingen van homoseksualiteit.

Gay Pride

Doel: de noodzaak voor zichtbaarheid van holebi- en transgenders te onderzoeken.

Werkwijze: toon een foto van de Belgian Pride (jaarlijkse politieke optocht van holebi's en transgenderpersonen in Brussel, ook meer bekend als 'roze zaterdag') en vraag de studenten of ze weten waar deze over gaat. Moedig ze aan hun eigen commentaar te geven. Je kan soms negatieve reacties verwachten (voor sommige studenten is de zichtbaarheid van holebi's en transgenders onaanvaardbaar). Bespreek de effecten van discriminatie en trots op iemands identiteit. Leg de geschiedenis van de Gay Pride uit (zie ook *Thema Gids 8: Geschiedenis en Cultuur*). Vergelijk etnische trots met holebitrots.

De Heterowereld

Doel: de effecten van heteroseksisme onderzoeken en de betekenis/het doel van een holebigemeenschap uitleggen.

Werkwijze: leg uit dat aan het begin van de opvoeding iedereen gezien en behandeld wordt als heteroseksueel. Leg ook uit dat als gevolg daarvan jonge holebi's zichzelf in een zeer specifieke situatie bevinden en dat deze oefening erom gaat aan te tonen hoe zij zich kunnen voelen.

Laat de studenten even nadenken over deze vraag: “Als de wereld niet heteroseksueel georiënteerd was, maar homoseksueel georiënteerd, zou jij dan naar een heterobar gaan?”. Een bijkomende vraag kan zijn: “Wat zou de normale, homoseksuele omgeving hiervan denken?” Laat de studenten hun gedachten en gevoelens uiten. Terwijl de discussie zich ontspint kan je de studenten proberen te sturen om te ontdekken hoe deze situatie zou aanvoelen. Trek dan de conclusies door naar de andere kant en vraag hen hoe ze denken dat ze zich als heteroseksueel zouden moeten gedragen t.o.v. holebi's.

Hulpverlening

Persoonlijke Aandachtspunten

Vraag jezelf wat je al weet over de holebi- en transgendergemeenschap, waar je deze informatie vandaan hebt en of je ooit zelf deze gemeenschap van dichtbij hebt meegemaakt.

Bedenk bij hulpverlening dat het horen bij een holebi- en transgendergemeenschap een integraal deel kan zijn van iemands identiteit en dagelijkse leven. Bedenk ook dat sommige holebi's zich met bepaalde aspecten van deze gemeenschap niet kunnen vereenzelvigen omdat ze de indruk kunnen hebben dat ze, nadat ze de stap hebben gezet zich te uiten in een heteronormatieve samenleving, zich naar de norm van de holebi-omgeving moeten gedragen en (nog) niet genoeg zelfvertrouwen hebben om hun eigen ideeën aan te houden. De holebi- en transgendergemeenschap kan niet alle problemen oplossen, en kan zowel een positieve als negatieve invloed hebben op mensen. Zelfs mensen die niet rechtstreeks interageren met deze gemeenschap worden beïnvloed door de normen en waarden die er heersen, en op hun beurt beïnvloeden zij de normen en waarden van deze gemeenschap.

Zorg er voor dat je een aantal contactadressen bij de hand hebt die je door kan geven. Contacteer Holebifoon (*gratis nummer: 0800/99 533*) of kijk op www.cavaria.be voor adressen bij jou in de buurt.

EEN VERHAAL...

De meisjes van het derde jaar staan op het speelplein te giechelen, zoals gewoonlijk. De enige die Teresa kan interesseren is Patrizia, maar Teresa zou nog liever doodgaan dan dat toe te geven. Integendeel zelfs, als ze Patrizia ziet kan ze zichzelf niet weerhouden om haar te pesten. Ook deze keer ging ze er weer tegen aan. “Mejuffrouw heeft zichzelf weer in haar superstrakke jeans geregen en haar gezicht in de schminkdoos geduwd?”

Patrizia reageert fel. “Stop ermee, Teresa, jij bent hier niet welkom. Ga weg!”

“Het kan me eigenlijk geen moer schelen hoe welkom ik hier ben, Patrizia.”

“Kom aan,” zegt Franca, “luister toch niet naar wat die trut zegt. Waarom laat ze je niet gewoon met rust?”

Teresa snauwt haar toe: “Waar bemoei jij je eigenlijk mee? Jij ziet er pas uit als een echte hoer.”

“Ga weg, Teresa, voor ik mijn geduld verlies!” Patrizia klinkt dreigend maar stil.

“Houd ermee op, ga maar iemand anders provoceren. Ik heb er genoeg van.”

“Ik wou je alleen even attent maken op hoe belachelijk je eruitziet en hoe dom je conversatie is.”

“Wat doe je hier dan nog? Als onze standards je niet bevallen, trap het dan gewoon af!” Patrizia is nu echt kwaad. Ze duwt Teresa weg. Teresa kan zich niet meer inhouden en vliegt haar aan.

“Houd onmiddellijk op met vechten! Patrizia, Teresa, stop er allebei meteen mee!” Mevrouw Gazzi haalt de meisjes uit elkaar.

“Zij is begonnen, zij begint altijd!” hijgt Patrizia.

“Natuurlijk,” sneert Teresa, “Ik begin altijd!”

“Het is waar wat Patrizia zegt. Teresa zou ons eindelijk met rust moeten laten.” komt Franca tussenbeide.

“Teresa, ik wil je na de les zien op mijn kantoor.” zegt mevrouw Gazzi.

Wanneer Teresa later op mevrouw Gazzi's kantoor komt, is ze verbaasd dat mevrouw Gazzi niet kwaad is op haar. “Ik wil je graag iets laten zien, Teresa. Ik heb het hier ergens liggen.” Teresa vond haar wiskundelerares altijd wel tof. Ze zag iets in Teresa dat de anderen niet konden zien.

“Jij vindt Patrizia wel leuk, of niet soms?” opent mevrouw Gazzi het gesprek.

“Hoe kan u zoiets denken? Van mij?” Teresa voelt zich uit het lood geslagen.

“Jij doet me denken aan mezelf, toen ik jouw leeftijd had.” Mevrouw Gazzi geeft haar een knipoog.

“Is dat zo?” Teresa besluit het koel te spelen.

“Wil je even gaan zitten?” vraagt mevrouw Gazzi vriendelijk.

“U ging me iets laten zien?”

“Ja, een brochure van de Gay Games, wacht even.” De lerares rommelt in haar bureau. “Ik dacht dat je, omdat je aan sport doet, eventueel daar zou willen meespelen volgend jaar. Ze kunnen zeker goede volleybalspeelsters gebruiken.”

“Wacht eens even,” Teresa beseft nu pas wat de lerares daarvoor gezegd had, en kijkt haar recht in de ogen. “Bent u lesbisch?”

“Ja, ben je verrast? Waarom ga je niet eens naar het Roze Huis, en probeer je eens andere lesbiennes te ontmoeten? Je hangt altijd in je eentje rond.”

Teresa besluit niet verder in te gaan op de schok die ze net voelde. Ze aanvaardt de situatie.

“Ik wil me gewoon niet laten aanstaren als een seksobject.”

“Wie heeft je verteld dat lesbiennes zo zijn?” vraagt mevrouw Gazzì.

“Dat zegt iedereen.” antwoordt Teresa.

“Dus jij gelooft zomaar wat iedereen zegt. In ieder geval is het niet waar. Holebi's hebben heel uiteenlopende interesses. Ze richten sportclubs op, hangen met elkaar uit in verenigingen, bediscussiëren politiek, ... Je kan alles met hen delen wat je wilt.”

“Ik speel wel graag volleybal, ...” Teresa draait de brochure om en om.

“Super,” zegt mevrouw Gazzì, “dan geef ik je het adres van het Roze Huis. Heb je thuis internet?”

“Ja, geen probleem,” zegt Teresa.

“Hier zijn een aantal websites die je zouden kunnen interesseren. Je kan met deze beginnen en van daaruit verder zoeken. Mijn collega heeft me net verteld over een chat voor jonge holebi's die heel goed zou zijn. Ik zal het even opschrijven. Dan kan je zelf eens kijken wat er allemaal gebeurt.”

“En u? Hangt u daar rond?”

“Rondhangen is misschien niet het juiste woord. Ik heb veel vrienden die holebi zijn, maar ik ga weinig uit naar cafés en clubs.”

“Ok. In ieder geval bedankt.” Teresa klinkt minder hoopvol dan ze zich voelt.

“Ik ben blij dat ik je kon helpen.” zegt de lerares met een glimlach. “En doe het goed bij het sporten!”

Een paar weken later zit ze weer in het café van het Roze Huis. Hier is haar relatie met Patrizia begonnen. De eerste keer dat Teresa hiernaartoe kwam, zweetten haar handen van de stress, en ze was volledig uit het lood geslagen toen ze plots Patrizia zag zitten, achterin. Patrizia is een lesbienne! Ze had het nooit gedacht. Patrizia verlichtte de hele zaal met haar blik. Teresa keek niet weg.

Patrizia zei simpelweg: “Dus, je bent erachter gekomen.”

“Ik had nooit gedacht dat jij...” Teresa maakte de zin niet af.

“Lesbiennes zijn niet allemaal hetzelfde.” antwoordde Patrizia laconiek.

Plots draaide ze zich met een ondeugende twinkeling in haar ogen naar Teresa.

“Wil je met me meegaan naar het Technofeestje vrijdag? Alleen wij tweeën?” Dat was hoe het allemaal begon.

“Dit is toch te gek. Het zou tussen mij en Patrizia nooit iets geworden zijn als we toen niet waren beginnen vechten op het speelplein en als mevrouw Gazzì me hierover niet zou hebben aangesproken. En nu sta ik hier, met vlinders in mijn maag en trillende benen. Wanneer ik haar gezicht zie, voel ik me helemaal warm worden.”

Teresa haalt zich de diepbruine ogen voor de geest, die sprankelen wanneer Patrizia blij wordt. Ze ademt diep in, bang dat ze niet meer op haar benen kan staan door de spanning. De anderen mogen er nooit achterkomen, zelfs hun holebivrienden niet. Haar seksualiteit is haar eigen zaak, en van niemand anders. Behalve natuurlijk van Patrizia. Ze hebben voor het eerst gekust op het Technofeestje, drie weken geleden. Haar hart slaat nog altijd over als ze eraan terugdenkt. Niets anders telt nog, ze wil enkel dicht bij Patrizia zijn. Teresa zucht. Haar relatie met Patrizia is zo ingewikkeld dat niemand er kop noch staart van zou kunnen maken. Ze kijkt rond in het holebicafé. De meesten hier zijn heel lieve mensen. Mevrouw Gazzì had gelijk. Er is inderdaad een holebivereniging, midden in Bologna, en zij heeft er nooit van geweten. Hoe belachelijk.

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

Waar kan je informatie vinden over psychologische hulp, zelfhulp of hulpdiensten van de holebi- en transgendergemeenschap bij jou in de buurt?

In Vlaanderen kan je voor alle informatie omtrent groepen en holebivriendelijke hulpverleners terecht bij de Holebifoon (*gratis op 0800/99 533*).

Hoe kan je omgaan met cliënten die een slechte opinie hebben over de holebi- en transgendergemeenschap?

De gemeenschap is meer dan een cliché. Welke specifieke interesses heeft de cliënt? Het kan zijn dat ze een negatief beeld hebben omdat ze de juiste groep nog niet gevonden hebben. Moedig hen aan via verschillende kanalen contact te zoeken.

Is het altijd aangewezen om iemand te stimuleren zich actief te maken in de holebi- en transgendergemeenschap?

Neen. Over het algemeen biedt deze gemeenschap steun maar er zijn cliënten die zich er niet comfortabel voelen of soms ook cliënten die andere hulp nodig hebben. In deze gevallen moet je bepalen of deze cliënt behoefte of meerwaarde heeft aan individuele of groepstherapie en hem of haar eventueel doorverwijzen naar een (andere) therapeut.

Hoe kan je omgaan met iemand die bang is van de holebi- en transgendergemeenschap?

Bespreek de individuele noden van je cliënt en probeer op verschillende manieren te werk te gaan om hem/haar zoveel mogelijk gerust te stellen. De cliënt in de gemeenschap introduceren is geen panacee of direct pad naar geluk. Het kan even duren voordat de cliënt zijn of haar specifieke verwachtingen van een groep of club vervuld ziet.

Hulpverlening - Persoonlijke Aandachtspunten

Denk even na over de volgende vragen:

- Hoe kan je de cliënt helpen zich door conflicten heen te werken en hen assisteren de hulpmiddelen te gebruiken indien hij of zij zich geïsoleerd voelt? En hoe kan je helpen als hij of zij wel geïnteresseerd is in de holebi- en transgendergemeenschap maar er vragen bij heeft?
- Welke gemeenschappen ken je nog naast de holebi- en transgendergemeenschap?
- Zijn de activiteiten en diensten die bij jou in de buurt worden georganiseerd geschikt voor jouw cliënt?
- Tot welke groepen behoort de cliënt nog?
- Zijn er holebigroepen in de buurt waarvan de leden behoren tot meer dan één groep tegelijk (bv. een groep voor Turkse homo's, Joodse lesbiennes, enz.)?

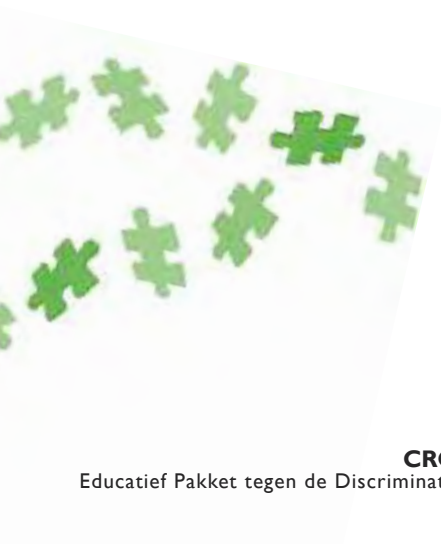
Hulpverlening - Tips en Methodieken

Een sociaal netwerk van holebi's en transgenders.

Doel: de cliënt helpen na te denken over zijn of haar plaats binnen het sociale netwerk van holebi's en transgenders.

Werkwijze: probeer uit te zoeken welk beeld je cliënt heeft van de holebi- en transgendergemeenschap. Voelt de cliënt zich alsof hij of zij er deel van uitmaakt? Associeert de cliënt de gemeenschap met positieve of met negatieve beelden? Ontmoet hij of zij buiten de gemeenschap nog holebi's en transgenders?

Let op: onthoud dat holebi's en transgenders die behoren tot een etnische minderheid vaak maar weinig contact hebben met de holebi- en transgendergemeenschap. Dit kan zijn omdat de drempel te groot is, ze vrezen voor sociale controle vanuit hun culturele of etnische gemeenschap, of omdat ze discriminatie en vooroordelen tegenkomen binnen de holebi- en transgendergemeenschap.

8 Geschiedenis en Cultuur

Introductie

Allereerst

Romantische en seksuele relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht hebben altijd bestaan. Enkel de vorm en de omstandigheden zijn veranderd doorheen de tijd, afhankelijk van de betekenis die de specifieke cultuur toeschreef aan seksuele oriëntatie.

De laatste jaren kwam meer en meer aan het licht dat mensen meerdere identiteiten hebben die naast elkaar bestaan en niet altijd geklasseerd kunnen worden in specifieke categorieën.

Doorheen de Europese geschiedenis werden holebi's en transgenders vaak en soms langdurig vervolgd n.a.v. sociale vooroordelen. Deze vervolging werd eerst gerechtvaardigd door de theologie die beweerde dat homoseksualiteit een zonde was, en later door (pseudo)wetenschappen die homoseksualiteit labelden als ziekte of mentale stoornis. Ook de term “homoseksualiteit” verklaart deze verschuiving: zij werd in de 19de eeuw in gebruik genomen en veranderde de kwestie van de theologische achtergrond naar de medische.

De dag van vandaag hebben wetenschappers bewezen dat holebi's even gezond zijn als heteroseksuelen en dat hun eventuele problemen geen origine hebben in hun seksuele oriëntatie maar veeleer in de eventuele discriminatie door de omgeving waarin ze leven.

Rechtsvervolging van homoseksuele daden is afgeschaft in alle Europese landen, het eerst in Frankrijk in de laat-18de eeuw, de rest van Europa volgde doorheen de 20ste eeuw. Aan het einde van de 19de eeuw werden verschillende politieke en sociale organisaties voor holebi's opgericht. In de 20ste eeuw pleitten de vrouwenbeweging en de holebibeweging voor meer openheid en voor seksualiteit zonder restricties en droegen ze bij tot een positieve holebi-identiteit.

Het is niet onbelangrijk om aan te duiden dat de overlevering zoals we deze kennen uit boeken, een geschiedenis is die gedomineerd en geschreven werd door mannen, en dat we daarom maar weinig vrouwelijke historische figuren kennen en in het bijzonder lesbiennes zeer zeldzaam zijn. De lage zichtbaarheid van lesbiennes is nog steeds een van de specifieke soorten discriminatie waarmee lesbische en biseksuele vrouwen moeten omgaan.

Omkadering

Relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht hebben al veel verschillende vormen en doelen gehad doorheen de geschiedenis. Sommige culturen praten niet of nooit over homoseksualiteit maar maken enkel een onderscheid tussen actieve en passieve seks, waarbij de laatste wordt gedevalueerd. Dit waardeoordeel is gebaseerd op de traditionele seksistische onderverdeling van mannelijke en vrouwelijke genderrollen, die de nadruk leggen op de zogenaamde superioriteit van mannelijke tegenover vrouwelijke acties. Door deze culturele constructie worden passieve mannen gezien als een soort vrouwen en daardoor als minderwaardig beschouwd, gezien hun (grotere) vrouwelijkheid hen inferieur zou maken aan actieve mannen.

Deze vormen verschillen duidelijk van moderne homoseksualiteit, dit zijn relaties tussen volwassenen die zichzelf als holebi omschrijven. In hedendaagse relaties zijn het seksuele gedrag en de taakverdeling binnen een relatie normaal open ter discussie tussen beide partners.

Cultureel aanvaarde vormen van relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht.

Bij de oude Grieken werden homoseksuele relaties aanvaard en aangemoedigd op voorwaarde dat ze voorkwamen tussen volwassen mannen en jongens. Relaties tussen mannen waren een manier om de regels en gebruiken van patriarchale macht te versterken en door te geven, om filosofische kennis aan te geven en om de persoonlijke banden tussen strijders te verstevigen.

In het oude Amerika hadden de Indianen een speciaal respect voor zogenaamde “Berdaches” of “twee-geesten”. Van deze mensen werd geloofd dat ze de kwaliteiten van beide genders verenigden. Ze bekleedden vaak hoge posities in medicijnen en/of kunsten.

“Berdachisme” had een spirituele en mystieke dimensie, dit in tegenstelling tot de Westerse en moderne notie van homoseksualiteit waarin de seksuele oriëntatie de basis van de persoonlijkheid is. Sommige Indianenculturen vonden niet dat seksuele oriëntatie en genderidentiteit gerelateerd waren. Vóór de opkomst van de huidige patriarchale filosofie, was in de Indiaanse religie aversie tegen homoseksuele relaties onbekend. Boeken, poëzie en kunst uit eerdere periodes hebben aangetoond dat er zelfs homoseksuele godheden waren.

De invloed van de monotheïstische religies.

In de landen waarin de drie grootste monotheïstische religies (jodendom, christendom en islam) predominant zijn/waren, wordt/werd homoseksualiteit millennialang zwaar gestigmatiseerd. Ook al kwamen homoseksuele relaties in Europa en het Midden-Oosten voor doorheen de geschiedenis, het christendom categoriseerde homoseksueel gedrag als illegitiem. In de Middeleeuwen bv. werden te sterke, onafhankelijke vrouwen soms benoemd als heksen, zeker wanneer ze samenwoonden met andere vrouwen.

In 16de-eeuws Italië kwamen seksuele relaties tussen jonge mannen vaak voor, omdat seks met vrouwen voor het huwelijk strikt verboden was. In die tijd kwam het ook vaak voor dat meesters, bedienden en vrienden in één bed sliepen.

In de 19de eeuw veranderde het uitgangspunt van theologisch naar medisch door de nieuwe wetenschappelijke richting die de Westerse wereld insloeg.

Ook nu hebben veel mensen verschillende visies op homoseksualiteit. Naast het openlijk uiten van homoseksualiteit zijn er nog veel voorbeelden van homoseksuele en -affectieve contacten. In de Middellandse regio bv. zijn homoseksuele praktijken vaak voorkomend maar worden ze niet publiek geuit. Zolang moslims geen homoseksueel gedrag in publiek vertonen, worden veel homoseksuele praktijken toegelaten, voornamelijk omdat heteroseksuele relaties voor het huwelijk verboden zijn.

Ondanks de claims van veel fundamentalistische activisten, is homoseksualiteit zeker geen volledig nieuw, koloniaal of Westers fenomeen maar een overkoepelende term die dus pas recent ontstaan is.

Persoonlijke Aandachtspunten

De historische ontwikkeling van seksuele en affectieve gebruiken kan een belangrijk onderwerp voor discussie vormen zowel op school als bij hulpverlening. Begrijpen hoe culturele definities en identiteiten veranderen doorheen de tijd is essentieel. Dit is niet enkel een filosofische oefening: historische en culturele definities helpen om het heden vorm te geven. Nadenken over de evoluties van historische en culturele ontwikkeling kan jongeren meer bewust maken van de oorsprong van hun eigen levensstijl. Het kan hen helpen te begrijpen hoe sommige sociale definities geëvolueerd zijn door de tijd en laat hen toe gedragingen te contextualiseren, normen en definities te begrijpen in een specifieke historische context, en inzien dat er geen absolute waarheden zijn maar dat waarheid enkel functie heeft binnen een bepaalde historische of geografische omgeving.

Onderwijs

Bedenk Vooraf

Denk even na over volgende punten. Ben je het eens of oneens? Historiografie is geen objectieve wetenschap. De interpretatie van de geschiedenis wordt/werd vaak gebruikt als een manier om verandering in te voeren of tegen te gaan. Door bewustmaking van historische evoluties en invloeden, kunnen we zien hoe het verleden het heden heeft gevormd en kunnen we gemakkelijker de mogelijkheden identificeren om deze te veranderen.

Veel specialisten op dit gebied geloven dat waarden, idealen en gewoontes omtrent seksualiteit en de verschillen tussen mannen en vrouwen doorheen de tijd veranderen en een belangrijke rol spelen in sociale controle.

Denk jij dat sommige historische ontwikkelingen een invloed hebben gehad op jouw relationele en seksuele ervaringen? En op die van je ouders en grootouders? Welke factoren hebben je kennis van jouw genderidentiteit en –rol gevormd? Welke van deze aspecten wil je graag bespreken met je leerlingen?

Seksualiteit en homoseksualiteit zijn interessante en controversiële aspecten van onze sociale en culturele geschiedenis. Op welke manier kunnen deze onderwerpen worden aangekaart? Wat is het belangrijkste om je studenten aan te leren hieromtrent?

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening.

Waar kan je terecht voor historische informatie over holebi's en transgenders?

Interessante informatie vind je onder andere op: www.lgbthistorymonth.org.uk

Deze link kan een startpunt vormen voor een interessante en verrassende zoektocht.

Welke historische figuren waren holebi of trans?

Om er maar enkele te noemen: Sappho, Socrates, Plato, Alexander de Grote, Aristoteles, Koning David en Jonathan van Israël, de Romeinse keizers Hadrianus, Traianus en Elagabalus, Richard I (Leeuwenhart) van Engeland, Erasmus, Montezuma II van de Azteken, Edward II van Engeland, Hendrik III koning van Frankrijk en Polen, James I van Engeland, Lodewijk XIII van Frankrijk, Karl XII van Zweden, Christina van Zweden, Peter I van Rusland, Frederik II van Pruisen, Christiaan I van Denemarken, Stadhouders Willem van Oranje, Alexander I van Rusland, Ludwig II van Bavaria, en de laatste Chinese keizer Pu Yi.

Deze historische figuren kunnen voor holebi's positieve rolmodellen vormen die hun eigen identiteit en zelfvertrouwen verbeteren.

Hoeveel moet je weten van historische en culturele aspecten van seksualiteit om dit aan je studenten aan te leren?

Dit kan al aan de hand van enkele voorbeelden. Het belangrijkste is om de variëteit aan emoties, waarden, attitudes en praktijken die in verschillende plaatsen en tijden hebben bestaan te kunnen uitdrukken. Studenten engageren in een onderzoeksproject omtrent hedendaagse of historische homoseksuele figuren is een goede manier om aan te tonen hoe homoseksualiteit vandaag een zichtbaar en normaal aspect is geworden in het dagelijks leven van veel personen.

Wat gebeurde er aan de Stonewall Inn?

Een belangrijk historisch keerpunt in de strijd voor holebi- en transrechten waren de rellen die uitbraken in de Stonewall Inn, een populaire bar voor holebi's en transgenders in Christopher Street in New York. Dit was het eerste georganiseerde protest tegen de discriminatie van holebi's, en kwam er naar aanleiding van aanhoudende pesterijen en razzia's van de politie. De politie viel de bar regelmatig binnen en klanten en managers werden gearresteerd en beledigd. Vaak bracht de politie ook de families en werkgevers van deze holebi's en transgenders op de hoogte van hun arrest, wat hen in sociale isolatie kon dringen.

Tijdens één van de razzia's in juni 1969, rebelleerden de klanten en managers tegen de politie. De volgende dag organiseerde de holebibeweging in New York een demonstratie die uitdraaide op een gevecht met de politie en resulteerde in rellen die verscheidene dagen aanhielden. Deze gebeurtenis wordt in veel landen jaarlijks gevierd door een "Gay Pride Parade", of soms zelfs een "Christopher Street Day".

Het is opvallend dat de meesten zijn vergeten dat de eerste opstandelingen een groep travesties was, waaronder ook een aantal Afrikaans-Amerikanen.

Onderwijs - Tips en Methodieken

Verhalen

Doel: jongeren bewust maken hoe hen is aangeleerd seksualiteit te bekijken.

Werkwijze: vraag de studenten eerst wat hen werd/wordt aangeleerd omtrent genderidentiteit en –rollen en seksualiteit in hun opvoeding. Vraag hen ook of er informatie ontbrak die zij belangrijk vinden en hoe ze op zoek zijn gegaan naar deze antwoorden. Een alternatieve aanpak is de studenten te vragen hoe hun ouders en grootouders dit alles werd aangeleerd. Je kan hen ook vragen met welke moeilijkheden zij persoonlijk werden geconfronteerd, en hoe ze deze hebben aangepakt. Daarna kunnen de studenten de verschillen tussen hun verhalen vergelijken.

Vraag hen conflicten te bespreken die kunnen ontstaan tussen ouders en kinderen. Hoe werden deze opgelost?

Een andere manier om dit op te volgen kan zijn door de studenten te vragen hoe ze deze onderwerpen denken aan te brengen bij hun eigen kinderen. Hoe zouden ze reageren als hun kinderen een andere mening hebben dan hen? Hoe zouden ze reageren als hun kind holebi is?

Let op: sommige studenten kunnen zich ongemakkelijk voelen bij het onthullen van elementen uit hun privéleven en mogelijk hun seksuele oriëntatie. Ook kunnen ouders en grootouders zich soms gegeneerd voelen om zich uit te spreken over seksualiteit en kunnen ze de vraag van de school hierover aanvoelen als ongewenste bemoeienissen. Bereid de studenten hierop voor en draag er zorg voor dat ze de persoonlijke grenzen van de volwassenen in hun buurt niet overtreden.

Heldinnen en helden

Doel: to het belang van historische figuren als rolmodellen voor jongeren te onderzoeken.

Werkwijze: vraag de studenten een lijst op te stellen van historische figuren die zij op een bepaalde manier zien als rolmodel. Onderzoek waarom deze mensen belangrijke voorbeelden zijn van creativiteit, onafhankelijkheid, moed, eerlijkheid, enz. Let er op welke rolmodellen worden gekozen door studenten die tot een minderheid behoren en ga na of deze iets te maken hebben met hun persoonlijke culturele leefwereld.

Vertel dan de studenten dat rolmodellen belangrijk zijn voor minderheden. Vraag hen na te denken over mogelijke redenen, en reik aan dat het aanbrengen van positieve rolmodellen belangrijk is om het stereotiepe beeld van minderheden te verbeteren.

Breid de discussie uit naar holebi- en transrolmodellen. Je kan ook historische figuren bespreken die belangrijk zijn voor holebi's (zie de vaak gestelde vragen) of recentere voorbeelden zoals Virginia Woolf, Oscar Wilde of Marcel Proust, Freddy Mercury, Pedro Almodovar, enz. aanhalen. Als alternatief kan je ook foto's laten zien van niet-Europese rolmodellen voor holebi's en transgenders, zoals Oum Khalsoum, een Egyptische zangeres.

Let op: afhankelijk van het intellectuele niveau en het interessegebied van je studenten kan je een persoonlijke discussie over courante holebirolmodellen voeren, of een meer academische discussie over waarom holebi's de nood kunnen voelen meer te weten te komen over historische figuren die homoseksualiteit doorheen de eeuwen heen aantonen.

Nog een optie is de representatie van holebi's en transgenders in de media aan te tonen door bv. een film of documentaire te laten zien (kijk bij de suggesties in de Annex of zoek op het internet of bij holebiverenigingen geschikte verhalen) en de inhoud daarna te bespreken.

EEN VERHAAL...

“Bij Sjalhomo zullen ze me wel kunnen helpen. Hulpverleners zijn ervoor opgeleid, zeker in een groep voor joodse holebi's en transgenders.” denkt Aaron bij zichzelf terwijl hij naar het centrum wandelt. Zijn gedachten zijn helemaal verward. Hij weet zelf niet meer wat hij moet denken. Zijn leraar, meneer Lanssen, vindt hij normaal heel tof, zeker omdat hij alle vakken onderwijst die Aaron graag doet, Geschiedenis, Filosofie en Nederlands. Aaron heeft zich al vaak afgevraagd of de leraar zo begrijpend is omdat hij zelf in een rolstoel zit en daarom elke dag moet vechten tegen vooroordelen en stereotypes. Sinds Aaron beseftte dat hij homo is, is hij meer en meer geïnteresseerd in de grote, homoseksuele figuren uit de geschiedenis, filosofie en literatuur. Misschien was het niet goed om homoseksualiteit zo'n grote plaats te geven in zijn leven, maar alles is veranderd sinds hij erachter kwam dat hij homo was. Hij zag plots de wereld door andere ogen. Daarom moest hij weten of er vrije denkers, vrijheidsstrijders, of grote schrijvers waren die ook holebi waren. Maar niemand op school praatte hier ooit over. Hij blonk vroeger altijd uit in Geschiedenis en Filosofie, maar het laatste halfjaar had hij zich meer en meer gedistantieerd van de school en zijn klasgenoten. Alleen, op zijn kamer, daar heeft hij geen problemen met studeren, maar zijn schoolverzuim is ondertussen bijna constant geworden.

Hij was dus niet verrast toen de leraar hem hierop aansprak vanmiddag. “Aaron, ik heb de laatste tijd gemerkt dat je niet meer meewerkt tijdens de les. Heb je problemen thuis, of liefdesproblemen misschien? Ik ben altijd eerlijk met jou geweest, wat is er met je aan de hand?” meneer Lanssen keek Aaron bezorgd aan.

“Blijven mijn punten hetzelfde, zelfs als u minder tevreden bent over mijn medewerking?” Aaron staarde beschaamd naar zijn schoenen.

“Dat kan natuurlijk niet. Maar omdat ik weet dat je iets dwarszit en je er met mij niet over wil praten, zal ik je een voorstel doen. Bereid een mondelinge presentatie voor over een onderwerp naar keuze uit de Geschiedenis of de Filosofie. Als je een goede presentatie neerzet blijven je punten hetzelfde, wat denk je?”

“Ok, bedankt, meneer Lanssen.”

Om op de universiteit te worden toegelaten moet je goede punten hebben, zeker in het laatste jaar. Maar kan hij het riskeren het thema homoseksualiteit in zijn mondelinge presentatie te bespreken? Wat als meneer Lanssen het niet met hem eens is? Aaron is er zeker van dat er altijd holebi's zijn geweest, doorheen de geschiedenis, maar dat deze werden doodgezwegen. Hij moet ze gewoon vinden!

Ook in het centrum is hij afwezig. “Shalom, Aaron, je bent zo ver weg.” Josef geeft hem een knuffel. “Is er iets mis?”

“Oh, Josef, ik moet een mondelinge presentatie geven voor de klas.” Aaron vertelt hem het hele verhaal. De andere leden van de Sjalhomo joodse holebigroep komen één voor één dichterbij om mee te luisteren. Ze begrijpen meteen waar Aaron het over heeft.

“Ik heb me al afgevraagd welke bekende vrouwen in de geschiedenis lesbisch waren. Het is belangrijk om te weten, en opwindend.” lacht Yael.

“Heb je al eens op het internet geprobeerd?” vraagt Dani, die voor alles naar haar laptop grijpt.

“Goed idee,” zegt Aaron, “kan jij me helpen?”

“Natuurlijk, graag!” zegt Dani enthousiast.

“Ik heb al een zeer diepgaand essay geschreven over dit onderwerp, Aaron. Ik studeer dan ook Filosofie.” komt Josef plots tussenbeide. Aaron kijkt hem verbaasd aan. “Dat heb je me nooit verteld!”

“Beter laat dan nooit,” lacht Josef flirterig. “Aaron, als je Geschiedenis en Filosofie wil gebruiken, stel ik voor dat je Erasmus bespreekt. Hij was revolutionair voor zijn tijd en was een modern theoloog en pedagoog. Eigenlijk was hij veeleer humanist dan theoloog en hij was in zijn eigen tijd al beroemd. Hij kwam zelfs op voor vrouwenrechten. Hij promootte de vrijheidsbeweging op verschillende niveaus. En het beste is nog dat hij homo was. Kies hem als je onderwerp, Aaron. Ik kan je helpen.”

“Ok,” glimlacht Aaron.

Een week later gaat Aaron even met de leraar praten. “Meneer Lanssen, ik ben mijn presentatie aan

het voorbereiden en ik zou graag het onderwerp met u bespreken, als u even tijd hebt.” Meneer Lanssen kijkt verrast op. “Ik ben blij dat je er zo snel aan begonnen bent. Waar gaat het over?” “In wezen gaat het over Erasmus. Die naam bent u zeker wel bekend mee.” legt Aaron uit. “Natuurlijk, en dat zou ik ook zeker moeten zijn. Erasmus wordt beschouwd als de grondlegger van de Verlichting.” zegt meneer Lanssen geïntregeerd. “Hebt u er ooit aan gedacht dat Erasmus misschien een persoonlijk motief had om de humanistische school voor te zitten?” polst Aaron. “Om eerlijk te zijn, niet meteen. Ben jij daar van uit gegaan?” Meneer Lanssen kijkt Aaron nieuwsgierig aan. “Ja, daarom heb ik hem gekozen. Wist u dat Erasmus homoseksueel was?” gooit Aaron zijn troef op tafel. “Oh! Nee, dat wist ik niet. En jij denkt dat zijn homoseksualiteit een grote rol speelde in zijn humanistisch denken?” Meneer Lanssen klinkt oprecht geïnteresseerd. “Spijtig genoeg kunnen we het hem niet meer vragen, het is maar een theorie. Maar dat is de basis van mijn presentatie.” Aaron wacht gespannen af. “Het is een ongewone en misschien veelzeggende invalshoek, maar ik hoop zeker dat het jou (en sommige anderen, mag ik wel zeggen) weer geïnteresseerd maakt in mijn lessen.” Meneer Lanssen glimlacht Aaron vriendelijk toe. “Ja, ik ook. En ik wil mijn homoseksualiteit niet langer voor de anderen verbergen.” zegt Aaron. “Een zeer persoonlijk motief dus. Als ik het eens ben met je keuze van onderwerp, Aaron, wil ik wel even benadrukken dat toen Erasmus leefde homoseksualiteit niet zo open was als nu, en ook zeker niet zo genoemd werd. Het is altijd moeilijk om een definitie op iemand toe te passen als deze persoon er niet meer is. Maar indien je deze beperking in gedachten houdt accepteer ik graag je onderwerp.” “Super, maar dan zal ik er nog wat aan moeten werken.” antwoordt Aaron. “Mag ik eens zien wat je al hebt geschreven?” vraagt meneer Lanssen. “De introductie is al klaar. Het deel over Erasmus moet nog verfijnd worden en het laatste deel zal handelen over homoseksualiteit vandaag. Daarom zou ik nog een week extra kunnen gebruiken.” “Perfect,” zegt meneer Lanssen en hij begint te lezen.

Door de eeuwen heen zijn er miljoenen verhalen geweest van mensen die zich allen vragen stellen over liefde en liefhebben, over trots, over acceptatie en vervolging. Deze kwamen op vele plaatsen voor, en in vele tijden...

Lange tijd werd het oude Griekenland – thuisland van Sappho, de Oudgriekse dichteres – door holebi's beschouwd als een soort paradijs. Maar net in die tijd werden er wetten ingevoerd die homoseksualiteit aan banden legden. De publieke opinie veranderde, en deze stelde dat een man een vrouw en kinderen moest hebben.

Een relatie tussen een man en een jongen was toegelaten indien dit een onderdeel vormde van de jongen zijn opvoeding. Soms was deze relatie passioneel, soms was het enkel voor educatieve doeleinden. Maar voor de minnaars was het opgroeien moeilijk.(???)

De eerste vervolgingen van homoseksuelen begonnen ten tijde van de eerste Christenen. In het latere Romeinse Rijk waren er keizers die homo's tot castratie veroordeelden, en in de Middeleeuwen werden ze soms levend verbrand. Een aantal voorbeelden van homoseksualiteit duiken wel weer op in de 12de eeuw bij de “amour courtois” of hofse liefde, die niet gelimiteerd was tot heteroseksuele affecties. We weten dat de Paus toen besluiten afvaardigde dat deze romantische verhoudingen enkel van heteroseksuele aard mochten zijn, wat impliceert dat homoseksuele verhoudingen wel degelijk voorkwamen.

Tijdens de Renaissance begonnen sommige kunstenaars hun homo-erotische gevoelens duidelijker te uiten. De werken van Plato werden vertaald. Hoewel homoseksualiteit nog steeds verboden was waren er al mannen openlijk homo, o.a. Leonardo da Vinci en Michelangelo. Op 24-jarige leeftijd werd da Vinci vervolgd omdat hij een affaire had met een 17-jarige jongen. Later had hij een relatie met zijn assistent Caprotti, die 25 jaar duurde.

Michelangelo was trots op zijn homoseksuele identiteit en zijn werk was een ode aan de liefde voor mannen.

“Ik kan niet wachten om te lezen hoe het verder gaat. Ik kijk al uit naar volgende vrijdag,” zegt meneer Lanssen blij.

Hulpverlening

Persoonlijke Aandachtspunten

Iedereen leeft in een culturele en historische context die tot op zekere hoogte onze manier van denken en onze gevoelens beïnvloeden. Je persoonlijke geschiedenis heeft altijd een invloed op de manier waarop je met mensen omgaat.

Tot welke cultuur behoor jij? Vind je dat deze cultuur je professionele gedrag beïnvloedt? Op welke manier?

Ook wetenschappelijke theorieën worden beïnvloed door historische en culturele veranderingen, bv.: enkele tientallen jaren geleden werd homoseksualiteit door de psychiatrie, psychologie en psycho-analyse genegeerd of anders begrepen, tot op het punt dat ze geklasseerd werd als een stoornis en een specifieke naam kreeg.

Deze theorie werd ondertussen ontkracht door nieuw wetenschappelijk onderzoek dat werd gestimuleerd door een groeiende culturele gevoeligheid. Holebi's zijn zichtbaarder geworden en tonen hun relaties en affecties openlijker. Dit proces is rechtstreeks verbonden met de strijd voor mensenrechten en respect voor diversiteit. Dit resulteerde dan weer in de vraag naar meer onbevooroordeeld en diepgaand onderzoek, waarin aan het licht is gekomen dat homoseksualiteit een natuurlijke en mogelijke uitkomst is in de psycho-affectieve ontwikkeling van mensen.

Het is niet altijd gemakkelijk om over seksualiteit te praten in hulpverlening maar het is mogelijk mensen aan te moedigen een aantal belangrijke punten te overwegen, zoals wat er hen werd aangeleerd over seksualiteit tijdens hun jeugd, en wat de historiek is van homoseksualiteit in de eigen cultuur. Je kan ook polsen naar het beeld van holebi's en transgenders in een bepaalde cultuur, hoe deze zich uitten en hoe dit veranderd is doorheen de jaren. Mensen uit verschillende culturen hebben vaak heel verrassende verhalen hierover. Tijdens de sessies voor hulpverlening kan je soms openlijk homonegatieve of zelfs homofobe attitudes tegenkomen. Respect voor culturele diversiteit kan best niet verward worden met a-kritische acceptatie van de verschillende culturele normen omtrent misdaad en onrecht. Het omgekeerde is ook waar: homonegatief gedrag binnen een gegeven cultuur proberen aanpakken betekent niet de eigen waarden en normen vooropstellen. Het beste is om de mensenrechten als toetssteen te gebruiken voor een professioneel en persoonlijk waardesysteem.

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

Hoe kan je omgaan met culturele verschillen wanneer je hulp verleent aan holebi's en transgenders?

Het kan belangrijker zijn open te staan voor nieuwe zaken dan veel kennis te hebben. Een beetje achtergrondinformatie en feitelijke kennis, zoals de juiste terminologie, kunnen wel het ijs breken. Wees niet bang om eerlijk te zijn over wat je weet en niet weet.

Kan hulpverlening effectief zijn als hulpverlener en cliënt een verschillende culturele achtergrond hebben?

Het zal misschien gemakkelijker zijn om tot een wederzijds vertrouwen en begrip te komen als zowel de hulpverlener als de cliënt inzien dat cultuur een relatief begrip is in plaats van een overkoepelende factor voor ieders gedragingen. Ook zal een gezonde interesse in de cultuur van de ander beide partijen op hun gemak stellen. Door consequent een relativerend begrip van cultuur te hanteren kan het zijn dat mensen minder de neiging hebben zichzelf te definiëren. Culturele uitwisseling sluit aan bij onze nood om continu bij te leren, en is de grootste invloed voor de maatschappelijke evolutie waaraan we allemaal bijdragen.

Hulpverlening - Tips en Methodieken

Historische en culturele boodschappen onder de loep

Doel: de boodschappen die voor de persoonlijke situatie van de cliënt van belang zijn identificeren.

Werkwijze: stel de cliënt lectuur ter beschikking over homoseksualiteit op verschillende culturele en historische momenten. Vraag welke boodschappen hij of zij meekreeg over (homo)seksualiteit van thuis uit. Leg uit dat de manier waarop mensen hun identiteit zien beïnvloed is door de persoonlijke cultuur en geschiedenis.

Vergelijk dit met een verhaal dat een andere uitkijk biedt op homoseksualiteit. Kijk in de Annex voor voorbeelden van verhalen.

Let op: je kan natuurlijk best leesmateriaal aanbieden dat te maken heeft met de persoonlijke situatie van de cliënt. Een verhaal kan rolmodellen aanbieden en rigide opinies verzachten, of de heteroseksuele normen die de persoonlijke levensomstandigheden beïnvloeden contextualiseren.

Een uitgebreide stamboom

Doel: historische en culturele boodschappen over homoseksualiteit identificeren die relevant zijn voor de persoonlijke situatie van de cliënt.

Wat kan je doen bij gevallen van dubbele discriminatie?

Het doel kan best gericht zijn op de eventueel contradictorische aspecten van de identiteit te verenigen. Het belangrijkste is dat een individu een menselijk wezen is met recht op leven, persoonlijke vrijheid en veiligheid. Ook het recht om openlijk de persoonlijke oriëntatie te uiten en het eigen geluk na te streven zijn diepgaander dan de culturele rechten en plichten die ieder van ons meemaakt. Indien een cliënt uit een zeer repressieve cultuur komt of een laag zelfbeeld heeft door culturele homonegativiteit en/of racisme die hij of zij heeft meegemaakt, kan je een steun zijn bij het zoeken naar welbehagen. Uiteindelijk probeert je cliënt te komen tot een multi-culturaliteit, een integratie van alle culturen, die hem of haar in staat stelt zich in alle omgevingen te bewegen. Cultuur is verre van onveranderlijk, ze evolueert voortdurend door zich aan te passen en nieuwe gebruiken aan te nemen.

Hoe kan je omgaan met seksualiteit bij mensen die zeer kies zijn?

Seksualiteit is één van de meest intieme sferen van mensen. Een goede band tijdens dit proces opbouwen is noodzakelijk. Een oplossing voor de gêne van de cliënt kan zijn dat je de cliënt vragen laat stellen aan jou of te vertellen in plaats van hem of haar vragen te stellen. Het kan soms ook interessanter zijn de cliënt te vragen over seksualiteit te schrijven dan te praten.

Werkwijze: laat de cliënt een uitgebreide stamboom tekenen met alle personen die affectief relevant zijn voor hem of haar, en stel volgende vragen:

- Welke relatie heeft de cliënt met de verschillende personen in de stamboom?
- Waar komen ze vandaan, waar werden ze geboren?
- Welk van deze mensen had een belangrijke rol in de persoonlijke en seksuele evolutie van de cliënt?
- Welk van deze personen gaf boodschappen door over homoseksualiteit? Welke boodschappen waren dit?
- Welke van deze mensen steunen de cliënt?
- Hoe gaat de cliënt om met eventuele mensen die een negatieve attitude aannemen?
- Hoe kunnen er meer mensen aan de stamboom worden toegevoegd met een positieve attitude?

Let op: deze oefening kan verscheidene sessies in beslag nemen. Je kan best geen druk uitoefenen om de cliënt de laatste vragen te laten beantwoorden als hij of zij er nog niet klaar voor is. Allochtone holebi's voelen vaak een grote trouw aan hun hedendaagse sociale netwerk zodat het soms moeilijk kan zijn om nieuwe personen te aanvaarden.

Probeer iemands vertrouwen winnen door aan te tonen dat je geïnteresseerd bent en niet bevooroordeeld over zijn of haar familie. In veel culturen spelen familiebanden en tradities een grote rol. Probeer eerlijk te zijn over je kennis of gebrek daaraan. In sommige hiërarchische culturen staan hulpverleners heel hoog aangeschreven, en kunnen ze een grote invloed uitoefenen.

9 Religie

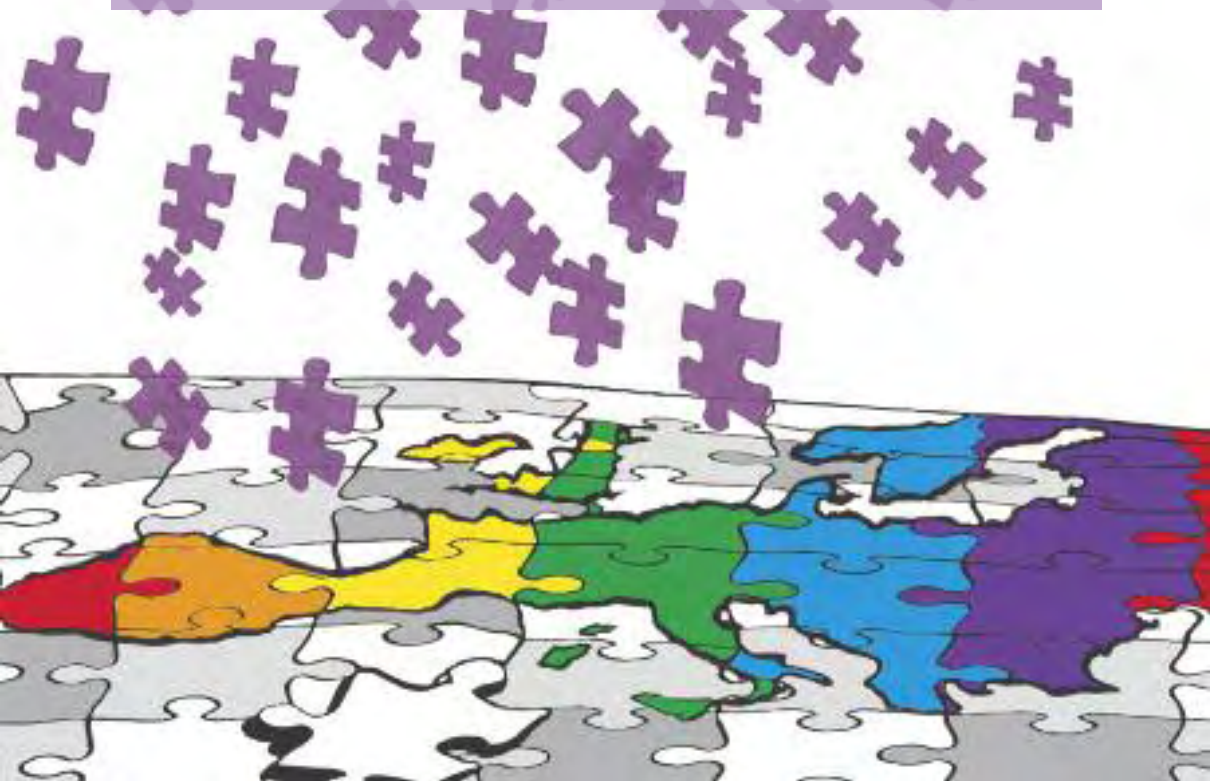
Introductie

Allereerst

Het is een wijdverspreid (bij)geloof dat alle religies tegen homoseksualiteit zijn. Hoewel sommige religieuze teksten homoseksualiteit lijken te veroordelen, blijken het in de praktijk meestal traditionele gelovigen en fundamentalisten die zich het meeste verzetten tegen homoseksualiteit.

Veel religieuze teksten klagen specifieke vormen van mannelijk homoseksueel gedrag aan. Lesbisch gedrag is daarentegen veel minder genoemd. Dit is verbonden aan de deseksualisering van lesbiennes die deel uitmaakt van het seksistische denkbeeld dat wat vrouwen doen minder of niet van belang is.

Holebi's hebben vaak problemen met hun (specifieke) kerk of hun religieuze denkbeelden wanneer ze opgroeien. Toch behouden velen hun geloof hoewel ze soms niet meer deelnemen aan officiële en gemeenschappelijke praktijken omwille van de verbale en praktische discriminatie door de institutionele hiërarchie.

Omkadering

De houding tegenover homoseksualiteit van de christelijke kerken

Officieel verkaart de Romaanse Katholieke Kerk zich tegen homoseksualiteit. Volgens deze kerk zijn homoseksuele daden in tegenspraak met de procreatieve functie van seks. Op dit punt lijkt de katholieke moraal nog steeds zeer zwaar beïnvloed door een interpretatie van natuur en natuurlijk die ten volle werd ontwikkeld in de 19de eeuw. De huidige catechismus daarentegen stelt dat er wel degelijk een predispositie naar homoseksualiteit bestaat en dat deze niet veranderlijk is. Vanuit dit standpunt wordt men verondersteld mensen met deze “verstoorde predispositie” te behandelen met “respect en gevoeligheid”. Homoseksueel gedrag aan sich wordt nog steeds beschouwd als een ernstige zonde. Homoseksuelen zouden – “misschien met een onbaatzuchtige [lees: asexuele] vriendschap” – in seksuele onthouding moeten leven.

De laatste jaren hebben sommige Protestantse kerken in Noord- en West-Europa het debat geopend over de vraag hoe ze met holebi's moeten omgaan, specifiek in pastorale zorg. Sommige onderdelen van de Protestantse Kerk (o.a. een Amerikaanse tak van de Anglicaanse kerk) zijn zeer open en accepteren de benoeming van holebipriesters en het huwelijk tussen mensen van hetzelfde geslacht. Er zijn natuurlijk ook zogenaamde Evangelische Vrije Kerken en parochies die een zeer conservatieve positie gelijkaardig aan deze van de Romaanse Katholieke Kerk innemen.

Zowel in de Katholieke als de Protestantse kerk zijn er altijd individuen, groepen of theologische stromen die het niet eens zijn met officiële standpunten en posities en ofwel een conservatievere of een liberalere aanpak wensen. Daarom is het belangrijk voorzichtig te zijn bij de be(ver)oordeling van een kerk in het algemeen en moet de diversiteit van het instituut in overweging worden genomen.

De houding tegenover homoseksualiteit in het jodendom

Ook in het jodendom is er een groot verschil tussen orthodoxe en liberale stromingen omtrent homoseksualiteit. Orthodox jodendom verbiedt homoseksualiteit op basis van de veroordeling die zou worden uitgedrukt in Leviticus 18:22 en in het verhaal van Sodom en Gomorrah. Maar het is onduidelijk of dit verbod slaat op homoseksualiteit zelf: sommige critici argumenteren dat het verbod enkel slaat op prostitutie, verkrachting of seksuele handelingen met mannen en vrouwen tegelijk. Een aantal Amerikaanse en Israëlische joden hebben zelfs binnen de orthodoxe bewegingen de officiële interpretatie van deze teksten in twijfel getrokken. Gereformeerde synagogen staan over het algemeen meer open tegenover homoseksualiteit en een aantal Europese gereformeerde rabbijnen voltrekken nu ook homohuwelijken (sommigen zijn ook zelf openlijk holebi).

De houding van de islam tegenover homoseksualiteit

Hoewel de islamitische wet (shari'a/fiqh) homoseksualiteit veroordeelt, zijn er veel allusies naar mannelijke homo-erotiek in islamitische literatuur. Lichamelijk contact tussen mensen van hetzelfde geslacht (hand vasthouden of kussen in publiek) wordt door buitenstaanders vaak geïnterpreteerd als uitingen van homoseksueel gedrag, maar zijn eerder algemene sociale gedragingen, waarschijnlijk ten gevolge van gendersegregatie, dat ertoe leidt dat mensen zich tot het eigen gender wenden indien het andere gender niet gemakkelijk bereikbaar is. Door sociale restricties praten vrouwen zelden in het openbaar over seksualiteit en zijn er zeer weinig historische bronnen over vrouwelijke seksualiteit.

Orthodox-islamitische standpunten over homoseksualiteit zijn meestal negatief. Het wordt soms openlijk veroordeeld en er kunnen dreigende uitspraken worden gedaan tegen deze “ernstige zonde” die moet bestraft worden. Maar de Koran kan ook op een liberalere manier worden geïnterpreteerd. De veroordeling van homoseksuele liefde kan op basis van de tekst niet gefundeerd worden.

De islamitische wet oppert een belangrijke kwestie. De meeste islamitische juridische stromingen schrijven de doodstraf voor bij anale gemeenschap tussen mannen (liwat). Maar deze islamitische wetgeving, of toch minstens de Criminele Code, heeft niet per se een religieuze waarde voor moslims, omdat zij geschreven werd door mensen en niet door God. Dit argument helpt sommige islamitische holebi's hun religieuze overtuigingen te verzoenen met hun seksuele oriëntatie.

Hinduïsme

De Indische cultuur wordt sterk gekenmerkt door sociale verdelingen. Sociaal gedrag wordt veelal gedefinieerd door de rechten en plichten binnen een bepaalde kaste. Het is bijna niemand toegestaan af te wijken van de norm. Een patriarchale en heteroseksistische norm is predominant in alle sociale klassen en kastes, hoewel dit stilaan erodeert in de urbane centra. Zelfs in de Kama Sutra, een oude Indische tekst over menselijk seksueel gedrag, worden homoseksuele praktijken duidelijk minder hoog aangeschreven dan hun heteroseksuele tegenhangers. Het moet ook vermeld worden dat het huidige dominante Hinduïsme seksualiteit toeschrijft aan het rijk van de Maya, zijnde de wereld van verschijningen en illusies, en er daarom minder waarde aan toekent.

Boeddhisme

Het voornaamste doel van Boeddhisme is de mensen bevrijden van afhankelijkheid. Hoe minder seks men heeft, hoe minder afhankelijk men is van de wereld, en hoe vrijer om de eigen innerlijke waarheid te ontdekken. Maar dit pad naar het ware zelf is gebaseerd op individuele keuze. De enige voorschriften omtrent seks zijn exclusief gericht op monniken en niet op anderen. Het voornaamste advies, het ethische principe dat aan de grondslag ligt, is dat men geen anderen mag kwetsen en dit geldt natuurlijk ook voor seksualiteit.

In de Pali Canon, de heilige Boeddhistische tekst, wordt homoseksualiteit tussen monniken veroordeeld, maar op zich niet verder gethematiseerd.

Persoonlijke Aandachtspunten

Religie is een belangrijk aspect van het waardesysteem en de culturele achtergrond van een persoon. Vaak is de religieuze identiteit reeds (deels) gevormd voordat mensen zich bewust worden van hun seksuele oriëntatie.

Religieuze woordvoerders geven soms een eenzijdig beeld van religie en de betekenis van heilige Schriften – ook over seksualiteit – en dit draagt soms bij tot het creëren van sociale en geïnternaliseerde homonegativiteit. Een mogelijk tegenargument is dat constitutioneel gegarandeerde mensenrechten het recht op vrije en volledige ontwikkeling van iemands persoonlijkheid, dus ook seksuele oriëntatie, garanderen.

Bij hulpverlening en in het onderwijs is het belangrijk om verschillende standpunten en visies naast elkaar te zetten en te ontdekken wat religie op een persoonlijk niveau betekent voor jongeren.

Zeker indien jongeren uit religieuze omgevingen komen die homoseksualiteit openlijk veroordelen, kan je hen helpen strikt religieuze standpunten van sociale en culturele normen te leren onderscheiden. Als ze zelf homoseksualiteit veroordelen, kan je aantonen dat respect voor diversiteit een belangrijke waarde is die aan de grondslag ligt van een geciviliseerde samenleving. Probeer te begrijpen hoe je om moet gaan met verschillende standpunten over normen en waarden, help de jongere zijn eigen ethische code te ontwikkelen en zich niet enkel te houden aan regels die werden opgelegd door anderen.

Onderwijs

Bedenk Vooraf

Geloof uit zich op veel manieren. In de meeste religies zijn er fundamentalisten die geloven dat de heilige Schriften precieze instructies geven om ten allen tijde een rechtgeaard leven te leiden. Daartegenover staan er anderen die geloven dat deze teksten de ideeën, opinies en morele oordelen weergeven van de tijd waarin ze geschreven werden. Liberalere groepen plaatsen een grotere nadruk op persoonlijke verantwoordelijkheid voor de definitie van “juist” en “fout” gedrag. Deze verschillende standpunten zullen op een andere manier doorgegeven worden in religieus onderwijs. Fundamentalisten hebben eerder de neiging religie aan te leren op een dogmatische manier die elke vorm van persoonlijke interpretatie en aanpassing aan de veranderende culturele en sociale omstandigheden beperkt en zelfs uitsluit. Vrijere groepen hanteren eerder het principe van persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid en bij tijden geven ze zelfs kritiek op de rol van priesters, dominees, rabbijnen en imams die geloven dat ze het recht/de plicht hebben anderen te vertellen wat juist en fout is. De meeste mensen proberen een persoonlijke middenweg te vinden tussen deze extremen, die rekening houdt met de voorschriften van de Heilige Schriften, met cultureel-religieuze normen én met persoonlijke visies.

Waar zou je jezelf plaatsen in dit continuüm? Waar denk je dat je studenten zichzelf zouden plaatsen? Wat impliceert dit voor je relatie met deze jongeren? Wat is je visie op homoseksualiteit? Hoe gedraag je je als studenten het niet eens zijn met jouw visie(s)?

In veel religies hebben de gelovigen verschillende opinies over morele vragen (bv. over oorlog en vrede, milieubescherming, de behandeling van vluchtelingen, enz.), zelfs binnen meer traditionele groepen. De acceptatie van andermans mening is voor iedereen anders.

Onderwijs - Vaak gestelde vragen

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Hulpverlening.

Wat zegt de Bijbel over homoseksualiteit?

Het antwoord op deze vraag hangt af van de manier waarop de Bijbel geïnterpreteerd wordt. Twee interpretaties zijn doorheen de tijd populairder geworden. De eerste houdt rekening met de historische, culturele en religieuze context in welke de Bijbel werd geschreven. Niet alle prohibities en regels van de Heilige Schriften worden nu nog als relevant beschouwd, bv. het verbod op het dragen van kleren met gemengde vezels (Lev 19,19). Dit toont aan dat maatschappelijke evolutie de rigide interpretatie van Heilige Schriften beïnvloedt en overwint. Orthodoxe interpretaties stellen dat elk vers van de Bijbel tot op de letter moet worden opgevolgd zonder rekening te houden met sociale veranderingen, zodat de conservatieve perceptie van de wereld versterkt. Het is moeilijk om naar aanwijzingen te zoeken over homoseksualiteit in de Bijbel omdat de term homoseksualiteit en de betekenis hiervan uit modernere tijden stammen. De theoretische constructie van seksuele identiteit werd niet gebruikt toen men de Bijbel schreef, terwijl het nu de steunpilaar is voor elk (Westers) idee over homoseksualiteit.

Wat zegt de Koran over homoseksualiteit?

De Koran is geen wetboek. In dit Heilige Boek wordt homoseksualiteit niet genoemd en is er ook geen woord voor mannen of vrouwen die zich aangetrokken voelen tot of seks hebben met mensen van hetzelfde geslacht. Veel moslimgeleerden en –leken zijn ervan overtuigd dat de Koran duidelijk homoseksualiteit veroordeelt en verbiedt. Om dit te bewijzen wordt het verhaal van Lot (in het Arabisch: Lût) en zijn stadsgenoten vaak aangehaald (in de Bijbel staat dit bekend als het verhaal van Sodom), maar dit verhaal veroordeelt waarschijnlijk beledigingen, verkrachting, onrechtvaardigheid en overtreding van het recht op gastvrijheid, en niet per se anale gemeenschap, wat vaak automatisch geassocieerd wordt met homoseksualiteit. Het thema van dit verhaal is niet seksualiteit of homoseksualiteit, noch handelt het over liefde en relaties. Het is dus moeilijk hieruit een les te trekken die homoseksualiteit veroordeelt of goedkeurt.

De Koran maakt nergens specifiek melding van seks of homoseksualiteit, van seks tussen mannen en jongens of van anale gemeenschap. De Sodomieten uit dit verhaal waren getrouwd met vrouwen en kunnen niet vergeleken worden met holebi's zoals we deze vandaag kennen.

Hoe kan je omgaan met religieuze vooroordelen in de klas?

Je kan best uitleggen dat er een grote variëteit aan religies bestaat, elk met een grote verscheidenheid aan geloven en overtuigingen die gaan van heel orthodox tot heel liberaal. Start een groepsdiscussie over diversiteit en probeer wederzijds respectvol gedrag te stimuleren tussen studenten en zelfreflectie en dialoog te bevorderen.

Onderwijs - Tips en Methodieken

Brief aan Christina

Doel: een discussie initiëren over de relatie tussen homoseksualiteit en één van de grote religies, en empathie bevorderen, d.m.v. een schriftelijke opdracht.

Werkwijze: vertel de studenten het volgende verhaal: “Christina is katholiek en diepreligieus. Tegelijk voelt ze zich zeer sterk aangetrokken tot vrouwen. Ze is verliefd geworden op Charlotte en heeft geen twijfels meer over haar gevoelens. Maar ze vindt het heel moeilijk deze te combineren met haar religie en vreest de reacties van haar ouders en vrienden.”

Vraag de studenten (thuis) een brief te schrijven naar Christina waarin ze vertellen dat ze over haar situatie hebben gehoord en ze hun opinie en hun gevoelens over dit onderwerp uiteenzetten.

Verzamel enkele uitspraken uit de brieven en bespreek deze klassikaal. Open een debat over de opinies en gevoelens die vrij zijn gekomen bij deze oefening.

Vertel dan de rest van het verhaal: Christina heeft een anonieme brief geschreven naar de Vraag en Antwoordrubriek van een nationaal magazine: “Mijn ouders en mijn Kerk veroordelen lesbische relaties, maar ik heb gelezen dat in sommige Protestantse Kerken, lesbiennes kunnen trouwen. Ik ben in de war. Wie heeft er gelijk? En wat moet ik doen?”

Vraag nu de studenten een antwoord te schrijven uit naam van het magazine met ideeën om Christina te helpen en te steunen. Is hun opinie veranderd? Wat merken ze op dat er verandert aan de stijl van antwoorden?

Let op: de studenten zullen waarschijnlijk een grote variëteit aan adviezen geven aan Christina, gaande van ontkennen tot accepteren van haar gevoelens. Spits je toe op de brieven van de studenten. Bespreek hun opinies over de relatie tussen religie en culturele en sociale intolerantie. Deze oefening zal het beste werken in multireligieuze groepen, en kan best gebruikt worden in taallessen.

Anderen accepteren

Doel: wederzijds respect en acceptatie in een religieuze context stimuleren.

Werkwijze: laat de studenten opzoeken wat verschillende religies zeggen/schrijven over naastenliefde. Bespreek klassikaal en vul de gaten in hun onderzoek aan. Vraag hen of deze waarde ook voor hen belangrijk is. Als dit zo is, vraag hen dan hoe dit concept kan toegepast worden op het aanvaarden van holebi's en transgenders.

Let op: het is aangeraden om de argumenten en tegenargumenten die de studenten en jij kunnen gebruiken in de discussie te voorzien (bv. dat naastenliefde in kan houden dat je je naaste helpt geen zonden te begaan, waarop je kan vragen of naastenliefde inhoudt dat je de ander zijn of haar recht op vrije keuze beperkt of niet). Zorg dat de discussie niet beperkt wordt tot religieuze teksten of regels, maar dat eigen opinies de bovenhand voeren. Het is belangrijk de studenten gelijk te behandelen in deze discussie en je niet te laten verleiden om tolerantie te prediken.

Het kan zijn dat studenten het belang van respect en acceptatie in principe wel onderschrijven maar tegelijkertijd negatieve gevoelens hebben tegenover homoseksualiteit. Accepteer in dat geval hun gevoelens en ga na hoe hier mee kan worden omgegaan.

“Genezen”

Doel: de mythe dat homoseksualiteit genezen kan worden onderzoeken.

Werkwijze: begin met de studenten te vertellen dat sommige fundamentalistische christenen geloven dat homoseksualiteit een ziekte is die kan genezen worden. Vraag hen wat zij vinden van dit idee. Laat hen dit onderwerp opzoeken op het internet en zogenaamde therapieën voor homoseksualiteit napluizen en vraag hen een opstel te schrijven waarin ze deze therapieën kritisch in vraag stellen en hun eigen opinie hieromtrent uiten in een beargumenterende tekst (Gebruik de zoekterm “gay cure” op het internet om recente debatten over dit onderwerp te vinden).

Let op: door deze oefening loop je het risico je studenten bloot te stellen aan anti-homoseksuele propaganda. Geef je studenten juiste informatie mee over de zogenaamde therapieën voor homoseksualiteit, en maak vooraf duidelijk dat het niet mogelijk is de seksuele, emotionele en romantische oriëntatie van homoseksueel naar heteroseksueel te sturen of omgekeerd.

EEN VERHAAL...

<Teresa> Hallo iedereen! Er was vandaag een zware discussie op school over religie, en ik vroeg me af wat jullie hierover dachten.

<Aaron> Ja, laten we dat nemen als onderwerp van de dag!

<Almira> Ik vind het een fantastisch onderwerp!

<Julie> Super dat jullie het hierover willen hebben, want het doet me ergens aan denken: wie van jullie wil er naar de Europride gaan deze zomer?

<Koray> Wat is dat precies?

<Julie> Holebi's en transgenders uit heel Europa komen samen binnen het kader van de Gay Pride Parade en organiseren een interculturele week over verschillende onderwerpen waar je mee over kan discussiëren en die je zelf ook mag aanbrengen. Één van deze is geloof ik religie. Maar ik wil niet zonder jullie gaan.

<Koray> Je bedoelt dat we een onderwerp kunnen voorbereiden en dan samen daar een workshop organiseren?

<Julie> Jep ò

<Aaron> Via internet? Zonder elkaar te zien?

<Almira> Ik heb anders wel het gevoel dat ik jullie elke dag zie ò. En Else en Chloé hebben elkaar toch ook ontmoet op de chat.

<Aaron> Ok, kan wel tof zijn ò. Ik doe mee. Dus, iemand ideeën?

<Kristin> We kunnen elk vanuit onze eigen achtergrond spreken. Ik kom bv. uit een strikt religieuze christelijke familie. Daarom denk ik dat ik nooit de moed heb gehad om mijn ouders te vertellen dat ik lesbisch ben.

<Koray> Hoe zouden ze reageren, denk je?

<Kristin> Ik heb geen idee. Strikte christenen keuren homoseksualiteit ten strengste af.

<Julie> Mijn ouders vinden dat God een reden moet hebben gehad toen Hij homoseksualiteit creëerde. Ze denken dat alles afkomstig is van God en accepteren het dus redelijk goed.

<Kristin> Ok, maar God heeft ook het kwaad toegelaten, zouden mijn ouders zeggen. Overspel en moord bv. zijn in het Oude Testament al ten strengste verboden.

<Julie> Maar homoseksualiteit wordt niet verboden door de Tien Geboden.

<Kristin> Ik ga hier zeker eens over praten met de mensen van HuK. Goed argument, Julie!

<Aaron> Wat is HuK?

<Kristin> De organisatie Homosexuelle und Kirche (Homoseksualiteit en de Kerk). Ik ben er al een paar keer geweest. Het zijn heel lieve mensen. Ze komen op voor gelijke rechten. Ze argumenteren onder andere dat Jezus nooit iets specifiek heeft gezegd over homoseksualiteit, negatief noch positief. Ze zeggen ook dat bv. Sint Paulus niet over homoseksualiteit kan gesproken hebben omdat de term pas voorkwam in de 19de eeuw. In ieder geval ondersteunen ze keuzevrijheid. ;-)

<Koray> Dat klinkt heel redelijk.

<Kristin> Absoluut, maar strikte christenen interpreteren dit anders natuurlijk :S.

<Koray> Mijn ouders weten ook niet dat ik homo ben, maar voor mij is dat niet zo belangrijk, ik heb al genoeg andere problemen die veel erger zijn.

<Aaron> Hoezo?

<Koray> Het is meer de manier waarop niet-islamitische holebi's zich gedragen tegenover islamitische holebi's en de manier waarop de hele moslimgemeenschap zich gedraagt tegenover holebi's.

<Aaron> Betekent dit dat je tot geen van beide groepen behoort?

<Koray> Ja, zo voelt het wel. Stel je voor dat je een niet-islamitische homo ontmoet en hem vertelt dat je een moslim bent. Hij zou compleet verbaasd zijn en antwoorden: "Dat kan niet, je bent ofwel homo ofwel moslim."

<Koray> En ik ben bang dat het over heel de wereld hetzelfde is. In Oostenrijk ben ik in ieder geval eerst en vooral een buitenlander, die nooit homo kan zijn. Zo zien veel mensen het in de holebigemeenschap.

<Aaron> Ik begrijp je wel. Er zijn overal verschrikkelijke stereotypering, zelfs in de holebigemeenschap.

<Koray> Ik weet niet hoe het bij joden is. Bij christenen heb ik in ieder geval niet de indruk dat familie nog zo belangrijk is. Daarom is het precies voor de meeste

christenen niet zo moeilijk om uit de kast te komen. Maar mijn familie is zeer belangrijk voor mij en ik ben heel belangrijk voor hen. De sociale banden zijn gewoon heel sterk, en ik denk dat dit de juiste manier is: families moeten altijd samenblijven. <Aaron> Koray, onderschat nooit een Jiddische moeder ;-). Maar daar kunnen we het later nog over hebben. Wat wil jij aan je situatie doen?

<Koray> Ik denk dat mijn familie belangrijker is dan zelfs de beste holebigemeenschap (maar neem dat zeker niet persoonlijk ;-)). Ik zal waarschijnlijk gewoon trouwen en dan daarnaast mijn minnaars aanhouden (niet dat ik er zo veel heb hoor ;)). Aaron, vertel eens wat over jouw Jiddische moeder?

<Aaron> Jiddische moeders zijn heel moeilijk om te negeren. Ze lijden aan een soort overbeschermingssyndroom. Ze willen altijd het allerbeste voor hun kinderen. Het is moeilijk om haar tegen te spreken. Maar, Koray, weer even over jou. Is er geen islamitische holebigroep bij jou in de buurt? Je kan toch zeker niet de enige zijn!

<Koray> Nee, natuurlijk ben ik niet alleen. Maar ik denk niet dat er hier zo'n organisatie is.

<Aaron> Een Duitse vriend heeft me verteld dat hij een activist is in de Türk-Gay Groep, zoek die eens op op het internet, ze hebben hun eigen website.

<Koray> Goed idee, thx!

<Almira> Ik ben ook een moslim. Maar ik ben een Bosnische moslim. In Kosovo, waar ik vandaan kom, zou ik waarschijnlijk een hoofddoek moeten dragen en moeten trouwen. Homoseksualiteit kan daar zelfs je dood betekenen. En nu willen ze me misschien terugsturen! Na al die jaren! Maar we zijn eraan aan het werken ù

<Koray> Dan blijf je idd beter waar je bent, denk ik.

<Almira> Ja, dat wil ik ook. Mijn ouders weten nu dat ik lesbisch ben. In het begin dacht ik ook dat ze me zouden onterven, maar dat hebben ze niet gedaan, Koray. Misschien is je angst een beetje overdreven?

<Koray> Misschien :S. Ik zal eerst eens praten met de mensen van Turk-Gay, en ik hou je op de hoogte, ok?

<Julie> Ok, Koray. Kom jij volgend jaar naar de Europride?

<Koray> Ik doe mijn best. Aaron, vertel jij eens iets, het is jouw beurt.

<Aaron> Ik ga mijn ouders vertellen dat ik homo ben en ik denk dat ze het wel zullen begrijpen. Voor mij is het belangrijkste dat ik hen kan vertrouwen en dat zij mij kunnen vertrouwen. Een geheim bewaren kan verschrikkelijke gevolgen hebben op lange termijn. En joods zijn is geen kwestie van nationaliteit. Sommigen in onze joodse holebigroep zijn gelovig, anderen niet, maar onze moeders zijn joods, dus wij ook.

<Kristin> Wil je eventueel iets zeggen over homoseksualiteit en geloof?

<Aaron> Euh, ok ù. Ik denk dat alle orthodoxe mensen van eender welke religie tegen homoseksualiteit zijn. De drie monotheïstische religies verschillen hierin niets. Maar in de joodse wereld is er een sterke progressieve en liberale stroming die ongeveer 60% of zelfs meer van alle joden aanhangen. Ik veronderstel dat het hetzelfde is bij christenen, en ik hoop dat er een gelijkaardige evolutie is bij islamieten. Maar zoals ik al zei ben ik geen groot expert op vlak van andere religies, dus denk ik dat het beter is dat iemand anders daar iets over zegt, want ik kan enkel iets vertellen over wat er gebeurt in het jodisme.

<Kristin> Ik zal me anders concentreren op liberale christelijke bewegingen? Ik heb ook iets gelezen over ruimdenkende moslimbewegingen. Veel islamitische feministes vechten voor gelijke rechten.

<Aaron> Super! Naast de gelijke rechten voor mannen en vrouwen in liberaal jodisme, is er ook een grote openheid over homoseksualiteit. In New York zijn er bv. joodse holebigemeenschappen met wel 3000 leden.

<Julie> Wow, dat is veel!

<Aaron> Inderdaad, en in Londen is er een College waar mensen worden opgeleid tot rabbijnen, maar alleen zij die geen enkel probleem hebben met homoseksualiteit. Ze moeten een zeer rigoureuze selectieprocedure doorgeraken voor ze mogen toetreden.

<Almira> Dat klinkt fantastisch. Wil je daarover vertellen tijdens onze workshop op de Europride?

<Aaron> Count me in! :)

Hulpverlening

Persoonlijke Aandachtspunten

Sommige mensen menen dat hulpverleners zichzelf moeten kunnen distantiëren van hun eigen religieuze overtuigingen. Wat denk jij? Is deze objectiviteit mogelijk voor jou?

Hoe zal het hulpverleningsproces beïnvloed worden indien je als hulpverlener de morele positie van een cliënt stilzwijgend veroordeelt? Tot op welke hoogte denk jij dat je eigen religieuze overtuigingen je gedrag tegenover cliënten beïnvloeden? Denk je bv. dat het mogelijk of acceptabel is om iemand te adviseren zich te onthouden van seksuele omgang?

Religie kan een invloed hebben op onze morele code, en kan een grote impact hebben op onze ideeën over normen en waarden. Wanneer religieuze onderwerpen worden aangeroerd tijdens een hulpverleningssessie is het belangrijk dat je de eigen religieuze overtuigingen (er)kent aangezien pogingen om neutraal over te komen de interactie kunnen bemoeilijken.

Ook is het belangrijk dat de eigen overtuigingen geen negatieve invloed hebben op het hulpverleningsproces. Indien bv. iemands conflicten met homoseksualiteit voortkomen uit zijn of haar religieuze overtuigingen, en als deze overtuigingen bewust of onbewust gedeeld of veroordeeld worden door je eigen opvattingen kan dit het hulpverleningsproces beïnvloeden. Ben jij in staat je religieuze overtuigingen te (h)erkennen? Welke morele codes vind jij belangrijk? Welke rol spelen deze codes in je job?

Elke hulpverlener draagt zijn of haar eigen set van normen en culturele verwachtingen met zich mee. Tijdens het hulpverleningsproces kunnen conflicten ontstaan omtrent culturele of religieuze waarden en kan de hulpverlener beslissen deze openlijk te bespreken. Herken jij (mogelijk onopgeloste) innerlijke conflicten die je hebt over je eigen religie? Hoe ga je hiermee om tijdens je sessies? Hoe ga je om met iemand wiens religieuze achtergrond verschilt van de jouwe? In welke situatie denk je dat het het beste is om iemand te blijven coachen hoewel er religieuze conflicten zijn, en wanneer denk je dat het beter is deze persoon door te verwijzen?

Hulpverlening - Vaak gestelde vragen.

Bekijk ook eens de Vaak gestelde vragen onder de rubriek Onderwijs.

Hoe kan je reageren als de religie van de holebiciënt homoseksuele daden verbiedt?

Het is belangrijk om de plaats die religie inneemt in het leven van de cliënt te begrijpen om te onderzoeken of het mogelijk is zich te distantiëren van traditioneel voorgeschreven gedragspatronen. Een stevige therapeutische alliantie is noodzakelijk. Een hulpverlener moet inzien hoeveel conflicten ontstaan uit de religieuze beperkingen en/of uit familiale en culturele verwachtingen. Bespreek met de cliënt wat het voor hem of haar betekent om religieuze teksten letterlijk te nemen.

Wat doe je met een holebiciënt als je eigen religie homoseksualiteit veroordeelt?

In therapie wordt je als hulpverlener vaak geconfronteerd met je persoonlijke achtergrond en (religieuze) overtuigingen. Indien je (religie) homoseksueel gedrag afkeurt kan het soms beter zijn holebiciënten door te verwijzen. Daarom is het essentieel voor hulpverleners zich bewust te zijn van hun standpunt over homoseksualiteit en van de verantwoordelijkheden die het beroep met zich meebrengt.

Is het mogelijk praktiserend religieus te zijn en tegelijk openlijk te leven als holebi?

Ja. Sommige holebi's zijn in staat hun privéleven te balanceren met hun religie. Sommigen zijn lid (geworden) van ruimdenkende progressieve kerken of groepen (dit is veelal het geval bij sommige protestantse of joodse denominaties). Soms kunnen deze kerken homohuwelijken zegenen, verbintenisceremonies uitvoeren en openlijk homoseksuele of lesbische dominees of rabbijnen aanstellen. Er zijn ook seculiere holebi-organisaties die met de conflicten tussen homoseksualiteit en religie omgaan.

Hulpverlening - Tips en Methodieken

De geestelijke gids

Doel: het belang van religie voor de cliënt begrijpen en het mogelijke dilemma tussen religie en homoseksualiteit exploreren.

Werkwijze: vraag de cliënt zich in te beelden dat net op het moment dat zijn of haar partner hem of haar een kus geeft, ze een priester, rabbijn, imam, ... tegenkomen. Geef de cliënt wat tijd zich dit in te beelden. Wat zou er kunnen gebeuren tijdens de ontmoeting? Wat zou de cliënt zeggen? Wat zou de geestelijke hierop kunnen antwoorden?

Let op: deze oefening kan zowel in groeps- als individuele sessies gebruikt worden en eventueel ook als rollenspel. Wees je ervan bewust dat voor sommige mensen het inbeelden van een religieuze autoriteit negatieve gevoelens kan opwekken. Kies eventueel in plaats van een religieuze autoriteit een invloedrijke persoon uit de omgeving zoals een ouder of werkgever.

Seks en religie balanceren

Doel: de rol die religie speelt in het leven van de cliënt onderzoeken. Deze oefening zou de cliënt moeten helpen een persoonlijke balans te maken tussen de uitdrukking van zijn of haar seksualiteit en de uitoefening van zijn of haar religie en/of waarden.

Werkwijze: vraag de cliënt te praten over de rol die religie speelt in zijn of haar leven. Onderzoek daarna de houdingen van relevante huidige en historische religieuze figuren tegenover homoseksualiteit.

Relativeer geschiedenis en cultuur en beschouw het als een combinatie van maatschappelijke, religieuze en sociale aspecten. Ga na hoe deze eventueel kunnen gebruikt worden om sociale controle uit te oefenen. Onderzoek of religie een belangrijk deel is van de identiteit van de cliënt. Als dit het geval is, suggereer dan een aantal religieuze halebiverenigingen in de buurt of op het internet. Deze kunnen de cliënt misschien een ondersteunend netwerk aanbieden en een groep vormen waarmee hij of zij zich kan identificeren.

Let op: deze oefening kan zowel in groep als in een individuele context worden gebruikt. In groepssessies kan religie als centraal thema worden aangebracht indien het belangrijk is voor alle deelnemers. Dit betekent niet dat iedereen een religieuze overtuiging moet hebben, atheïsten kunnen ook geïnteresseerd zijn in deze discussies. Het is cruciaal in deze gedachtewisseling om een onderscheid te maken tussen religieuze normen en het eigen geloof. Normen adresseren gewoonlijk de relaties tussen personen, het eigen geloof verwijst natuurlijk naar de persoonlijke visie over een godheid. Wanneer religieuze normen zeer sterk gekant zijn tegen homoseksualiteit, moet nadruk worden geplaatst op de persoonlijke verhouding tot de godheid, zonder de hoop weg te nemen de normen te kunnen veranderen.

In dialoog

Doel: het conflict tussen religie en homo-, bi- en transseksualiteit aan spreken.

Werkwijze: één persoon speelt de rol van een holebi bv. een jonge lesbische vrouw, de andere speelt de rol van een geestelijke, bv. een katholieke priester. Het meisje wil praten over de conflicten die ze heeft en vraagt de geestelijke om raad. De rest van de groep observeert de scène. Iedereen die een bepaalde rol wil spelen kan dat doen. Vraag de groep hun impressies te bespreken en hoe zij zich voelen als acteurs en kijkers.

Let op: als mensen huiverig staan tegenover het spelen van een jonge holebi, speel dan eerst zelf deze rol. Het zal helpen deze rol niet te goed te spelen, zodat anderen aangemoedigd worden je optreden te verbeteren.